Duur machtigingen en vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}

Eindrapport

Nijmegen, juni 2021

Coleta van Dam
Nina Esmeijer
Imke Schoppink
Arianne Baanders
Marc Delsing

Colofon

Projectgroep: dr. Coleta van Dam, Nina Esmeijer MSc, Imke Schoppink MSc
Projectadviseurs: dr. Marleen van Aggelen (Elker), dr. ir. Arianne Baanders (OGH), dr. Nienke Boomstra (Jeugdhulp Friesland), dr. Marc Delsing (Praktikon), Raymond Gutterswijk MSc (Horizon), dr. ing. Marieke Kranenburg (Via Jeugd), drs. Joost Richards (Via Jeugd).

Met dank aan Elker, Horizon, Jeugdhulp Friesland, OGH, Via Jeugd; mr. drs. Claire van Schevikhoven (Landelijk Bureau Vakinhoud Rechtspraak); dr. Leonore Gerrits (Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond), de begeleidingscommissie: Carola Bodenstaff (Jeugdzorg Nederland) en dr. Ruud van Herk (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport)

Met speciale dank aan de deelnemende kinderrechters, jongeren, ouders en professionals.

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door ZonMW

Praktikon B.V.
Postbus 6909
6503 GK Nijmegen
www.praktikon.nl tel. 024-3615480
info@praktikon.nl fax. 024-3611152

© 2021 Praktikon B.V.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktikon.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

Samenvatting 5
1 Inleiding 7
De duur van de machtigingen 7
Plaatsingen vanuit het vrijwillig kader 9
Leeswijzer 10
2 Methode van onderzoek 11
2.1 Registratiegegevens 11
2.1.1 Deelnemers 11
2.1.2 Procedure 11
2.1.3 Analyses 12
2.2 Interviews kinderrechters 12
2.2.1 Deelnemers 12
2.2.2 Interviews 13
2.2.3 Procedure 13
2.3.4 Analyses 13
2.3 Enquête voor professionals 14
2.3.1 Deelnemers 14
2.3.2 Meetinstrument 14
2.3.3 Procedure 15
2.3.4 Analyses 16
2.4 Plaatsingsprocedures zorggebieden 17
2.4.1 Plaatsingscoördinatiepunten 17
2.5 Enquête jongeren en mentoren 18
2.5.1 Deelnemers 18
2.5.2 Meetinstrumenten 20
2.5.3 Procedure 20
2.5.4 Analyses 21
2.6 Telefonische interviews ouders 22
2.6.1 Deelnemers 22
2.6.2 Meetinstrumenten en procedure 22
3 Resultaten duur machtigingen 24
3.1 Kortdurende machtigingen en verlengingen: de cijfers 24
3.1.1 Aantal kortdurende machtigingen 24
3.1.2 Verlengingen van machtigingen 27
3.1.3 Conclusie kortdurende machtigingen en verlengingen: de cijfers 31

3.2 Kinderrechters en professionals over de geconstateerde trends 31
3.2.1 Kinderrechters 32
3.2.2 Professionals 36
3.2.3 Conclusie kinderrechters en professionals over geconstateerde trends 38
3.3 Voor- en nadelen van kortdurende machtigingen en verlenging van machtigingen 39
3.3.1 Voor- en nadelen volgens kinderrechters en professionals 39
3.3.2 Ervaringen van jongeren, mentoren en ouders en behandelmotivatie 42
3.3.3 Conclusie voor- en nadelen korte machtigingen en verlengingen 47
4 Resultaten vrijwillige plaatsingen 48
4.1 Vrijwillige plaatsingen: aantallen en verklaringen 48
4.1.1 Plaatsingsproces Jeugdzorg^{Plus} 49
4.1.2 Aantal vrijwillige plaatsingen: trends per GI 53
4.1.3 Verklaringen kinderrechters aantal vrijwillige plaatsingen 54
4.1.4 Verklaringen professionals aantal vrijwillige plaatsingen 57
4.1.5 Conclusie vrijwillige plaatsingen: aantallen en verklaringen 59
4.2 Plaatsingen in vrijwillig kader: overwegingen en voor- en nadelen 59
4.2.1 Kinderrechters over vrijwillige plaatsingen 60
4.2.2 Professionals over vrijwillige plaatsingen 62
4.2.3 Conclusie plaatsingen in vrijwillig kader: overwegingen en voor- en nadelen 66
4.3 Vrijwillig en gedwongen kader: verschillen tussen jongeren 67
4.3.1 Verschillen vrijwillig en gedwongen kader volgens kinderrechters 67
4.3.2 Reden aanmelding jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} 68
4.3.3 Problematiek en kenmerken van jongeren en ouders 72
4.3.4 Problematiek en behandelmotivatie volgens jongeren en mentoren 76
4.3.5 Conclusie vrijwillig en gedwongen kader: verschillen tussen jongeren 78
5 Samenvatting, conclusie en discussie 80
5.1 Samenvatting duur machtigingen 80
5.2 Discussie en aanbevelingen duur machtigingen 83
5.3 Samenvatting vrijwillige plaatsingen 85
5.4 Discussie en aanbevelingen vrijwillige plaatsingen 88
5.5 Beperkingen 90
Referenties 92
Bijlage 1 Tabellen hoofdstuk 2 94
Bijlage 2 Tabellen hoofdstuk 3 102
Bijlage 3 Tabellen en figuren hoofdstuk 4 115

Samenvatting

In deze studie zijn twee trends onderzocht: de toename van het aantal kortdurende machtigingen en de toename van het aantal vrijwillige plaatsingen. Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen zijn cliëntregistratiegegevens geanalyseerd van vier Jeugdzorg^{Plus} instellingen; gegevens over de aard van de plaatsing (vrijwillig of gedwongen) afkomstig van Jeugdzorg Nederland zijn nader beschouwd; bij dertien kinderrechters zijn interviews afgenomen; professionals die betrokken zijn (geweest) bij jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} en jongeren zijn bevraagd middels enquêtes en enkele ouders zijn geïnterviewd.

In de periode 2015-2019 zijn het aantal kortdurende machtigingen en het aantal verlengingen toegenomen; de totale machtigingsduur en daarmee de verblijfsduur in de Jeugdzorg^{Plus} bleef ongeveer gelijk. Naarmate een machtiging korter duurt, is de kans groter dat deze verlengd wordt. Korte machtigingen worden afgegeven omdat Jeugdzorg^{Plus} een ingrijpende, kostbare maatregel is en een plaatsing daarom zo kort mogelijk moet duren. Om een zo kort mogelijk verblijf te bespoedigen geven kinderrechters korte machtigingen af, zodat ze vinger aan de pols kunnen houden met betrekking tot de voortgang van de behandeling. Sommige kinderrechters willen meer controle houden dan anderen en geven daarom eerder kortdurende machtigingen af of houden vaker een gedeelte van de machtiging aan. Stapeling van (korte) machtigingen heeft een negatieve invloed op de voortgang van de behandeling omdat er veel tijd verloren gaat rondom het aanvragen van de verlengingen. Tevens zorgt het bij jongeren voor stress, onzekerheid en valse hoop. Meer en recentere informatie vanuit de Jeugdzorg^{Plus} instelling en/of de aanwezigheid van een betrokkene van de instelling bij de zitting kan zorgen voor meer vertrouwen bij kinderrechters en een betere afstemming van de machtigingsduur op de behandelbehoeften van jongeren. Verder worden soms korte machtigingen afgegeven vanwege een gebrek aan passende alternatieven en vervolgplekken; deze zijn nodig om te voorkomen dat jongeren voor overbruggingsperiodes in de Jeugdzorg^{Plus} moeten verblijven.

Het aandeel vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} schommelt jaarlijks rond de 20%, met een lichte stijging in 2016. Daarbij blijken grote regionale verschillen te zijn, ook binnen één zorggebied. De toename van het aantal vrijwillige plaatsingen in bepaalde zorggebieden kan worden verklaard door de gevolgen van de Jeugdwet, waarbij de gemeente verantwoordelijk is geworden voor jeugdhulp en soms te lang wordt doorgegaan met lichte hulpverlening in het vrijwillig kader. Daarnaast kunnen de regionale verschillen deels worden verklaard door het zorgaanbod in de betreffende regio. Een voordeel van een vrijwillige plaatsing is dat recht wordt gedaan aan ouders die openstaan voor hulpverlening. Daarnaast kan het positief zijn voor de samenwerkingsrelatie tussen hulpverleners, ouders en kinderen, wat de hulp kan bespoedigen. Een belangrijk nadeel is echter dat door een vrijwillige plaatsing de ouder-kind relatie ernstig (emotioneel) onder druk kan komen te staan. Tevens is niet altijd duidelijk bij wie de regie van het zorgtraject ligt, en kunnen ouders bij twijfel de toestemming voor de gesloten plaatsing elk moment intrekken. Bovendien is er niet altijd sprake van echte instemming van ouders, omdat zij weinig andere opties hebben dan instemmen met de plaatsing. Wanneer de motivatie van ouders vooral voortkomt uit het willen voorkómen van gedwongenheid, of wanneer de jongere het oneens is met de plaatsing, kan het beter zijn om samenwerking te zoeken met jeugdbescherming of op te schalen naar het gedwongen kader. Gekeken naar verschillen tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader, kan gesteld worden dat de grootste verschillen de problemen binnen het gezin zijn en de mate waarin ouders

gemotiveerd zijn voor en meewerken aan de behandeling. Bij sommige jongeren die vanuit het vrijwillig kader worden geplaatst lijkt de benodigde intensieve zorg te laat te zijn ingezet, waardoor de problemen escaleren en Jeugdzorg^{Plus} de enige optie lijkt. Het is daarom noodzakelijk dat passende hulp tijdig beschikbaar is en dat er alternatieven zijn voor jongeren met ernstige problematiek die specialistische behandeling nodig hebben, zoals kleinschalige voorzieningen. Ook een adequate investering in vroegsignalering, door in een eerder stadium contact te zoeken met jeugdbescherming en/of Jeugdzorg^{Plus} instellingen, zou kunnen voorkomen dat jongeren vanwege een plotseling escalerende (thuis)situatie in de Jeugdzorg^{Plus} worden geplaatst.

Aan te bevelen is dat gegevens rondom duur, aard (spoed, voorwaardelijk en reguliere machtiging) en aantal machtigingen landelijk op eenduidige wijze worden geregistreerd om trends rondom machtigingen op landelijk niveau te bekijken en verschillen tussen en binnen zorggebieden nader te beschouwen. Eveneens is nader onderzoek nodig naar waar regionale verschillen precies door veroorzaakt worden. De indeling naar zorggebied voor het verklaren van regionale verschillen rondom Jeugdzorg^{Plus} blijkt te grofmazig. Beter lijkt het om te kijken naar verschillen tussen GI's, Jeugdzorg^{Plus} instellingen en/of arrondissementen.

1 Inleiding

Volgens het CBS krijgen jaarlijks ongeveer 20.000 jongeren te maken met een vorm van residentiële hulpverlening. Daarvan betreft 10% een plaatsing in een instelling voor gesloten jeugdzorg: Jeugdzorg^{Plus} (CBS, 2019). Jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} hebben complexe hulpbehoeften, waarbij vaak sprake is van ernstige emotionele problemen en gedragsproblemen. Indien lichtere vormen van hulp niet (meer) toereikend zijn en jongeren zonder behandeling een risico voor zichzelf of hun omgeving vormen, kunnen zij gesloten geplaatst worden in een instelling voor Jeugdzorg^{Plus} (Ten Brummelaar, Boendermaker, Harder, & Knorth, 2011; Jeugdzorg Nederland, 2018; De Kruijf, 2019). Om de opbrengsten van de Jeugdzorg^{Plus} instellingen in kaart te brengen en de kwaliteit van de Jeugdzorg^{Plus} te stimuleren is in opdracht van de directie Jeugd van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), en met inbreng van de betrokken instellingen, het programma *Longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus* ontwikkeld. Voor de kwaliteitsdoeleinden willen zij inzicht hebben in de vraag in welke mate de jongeren profiteren van de geboden hulp en welke factoren in relatie staan tot de gemeten effecten van de aan hen geboden zorg.

Op basis van de input van het ministerie van VWS en Jeugdzorg^{Plus} instellingen worden regelmatig onderzoeksonderwerpen geformuleerd waarop verdiepend onderzoek wordt verzocht. In het kader van de 5^{e} subsidieoproep (ZonMw, 2019) zijn in deze studie twee onderzoeksonderwerpen nader onderzocht: de duur van de machtigingen en vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}. In onderstaande worden beide onderwerpen en de bijbehorende vraagstellingen nader toegelicht.

De duur van de machtigingen

Voor plaatsing in een Jeugdzorg^{Plus} instelling is een machtiging gesloten jeugdhulp nodig. Deze wordt door de kinderrechter afgegeven en mag voor maximaal twaalf maanden worden uitgesproken. Tegen het einde van de duur van de machtiging kan de rechter deze verlengen indien daartoe wordt verzocht door een gecertificeerde instelling (GI) of de gemeente. De totale machtigingsduur kan daarmee langer dan een jaar duren. Vanuit de praktijk komen signalen dat kinderrechters vaker kiezen voor kortdurende machtigingen van bijvoorbeeld drie maanden en minder voor langdurende machtigingen van bijvoorbeeld zes of twaalf maanden. Tegelijkertijd lijken kinderrechters ook vaker te oordelen dat verlenging van machtigingen noodzakelijk is. De totale gemiddelde verblijfsduur van jongeren in de gesloten jeugdzorg blijft daarmee dan ook gelijk; deze ligt de laatste jaren vrij stabiel rond de zes maanden (Jeugdzorg Nederland, 2018, 2020). Omdat er geen landelijke cijfers beschikbaar zijn over verlengingen van machtigingen, is het niet duidelijk of dit signaal uit de praktijk klopt. Ook is niet duidelijk wat verklaringen voor deze (mogelijke) trend zijn.

Een machtiging gesloten jeugdhulp moet worden ingezet voor de meest passende duur (de Kruijf, 2019). Wat er precies kan worden verstaan onder passende duur is afhankelijk van de individuele jongere: wat voor de ene jongere een te lange gesloten uithuisplaatsing is, is voor de andere jongere nodig om zich veilig te kunnen ontwikkelen. Het is echter onduidelijk wat precies voor welke jongere geldt en hoe hier vooraf, bij het opstellen van het verzoek, of tijdens de zitting een goede inschatting van kan worden gemaakt. Het werken met (verlengen van) kortdurende machtigingen zou een negatieve invloed kunnen hebben op de (behandel)motivatie van jongeren ('over drie maanden ben ik hier toch weer weg') (ZonMw, 2019). Anderzijds ervaren jongeren langdurende machtigingen soms ook als 'uitzichtloos', wat ook weer negatieve effecten kan hebben op de behandelmotivatie (Ten Brummelaar et al., 2011).

Vanuit overheid en samenleving is de laatste tijd veel aandacht voor het nut en de noodzaak van vrijheidsbeneming van kwetsbare jongeren. In twee onlangs verschenen proefschriften wordt benadrukt dat gesloten jeugdzorg zo min mogelijk moet worden opgelegd en dat er betere alternatieven voor gesloten jeugdzorg moeten komen omdat, volgens het Internationaal Verdrag voor Rechten van het Kind (IVRK), vrijheidsbeneming van minderjarigen zo min mogelijk en voor een zo kort mogelijke duur moet worden opgelegd (De Kruijf, 2019; De Valk, 2019). Dit sluit aan bij het actieplan dat in maart 2019 door minister De Jonge aan de Tweede Kamer is aangeboden rondom passende zorg voor kwetsbare jongeren (Jeugdzorg Nederland, 2019). Eén van de doelen van dit actieplan is het terugdringen van het aantal plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} en het verkorten van de verblijfsduur om gehoor te kunnen geven aan het IVRK. Mogelijk dat deze maatschappelijke aandacht voor minder én korterdurende plaatsingen in de gesloten jeugdzorg een rol speelt bij besluitvorming van kinderrechters met betrekking tot een machtiging gesloten jeugdhulp.

Uit het proefschrift van De Kruijf (2019) blijkt dat kinderrechters in hun inhoudelijke overwegingen altijd meenemen of er echt geen alternatieven zijn voor gesloten jeugdzorg, vanuit de gedachte dat vrijheidsbeneming het zwaarste middel is. Een gebrek aan passende alternatieven is vaak de reden waarom rechters toch een machtiging gesloten jeugdhulp afgeven. Daarnaast is één van de beginselen van de jeugdwet dat een machtiging gesloten jeugdhulp voor de kortst mogelijke passende duur moet worden afgegeven en dat regelmatig geëvalueerd moet worden door besluitvormers of de gesloten plaatsing nog steeds noodzakelijk is. Ook deze factoren kunnen een rol spelen in de mogelijke trend dat rechters vaker machtigingen voor kortere duur afgeven en deze vervolgens verlengen.

Een eerste verkenning bij een instelling voor Jeugdzorg^{Plus} van de eigen cliëntadministratiegegevens wijst erop dat er sinds 2014 inderdaad een verschuiving te zien is in de duur van de machtigingen: er zijn steeds meer kortdurende machtigingen en minder langdurende machtigingen. Eveneens is er een toename te zien in het aantal opeenvolgende machtigingen, i.c. verlengingen van machtigingen (Baanders, 2019). Omdat landelijke cijfers ontbreken, zijn verdere verkenningen van eigen cliëntadministratiegegevens in enkele instellingen voor Jeugdzorg^{Plus} nodig om te toetsen of deze trend bij meerdere instellingen te zien is. Om mogelijke verklaringen voor deze eventuele trend te vinden is het belangrijk om overwegingen van kinderrechters bij het afgeven van een machtiging gesloten plaatsing in beeld te brengen. Voorts wordt verondersteld dat kortdurende machtigingen en verlengingen daarvan een negatieve invloed hebben op de behandeling en motivatie van jongeren. Het is echter niet bekend of dat inderdaad zo is en zo ja, welke invloeden dat dan zijn. In dit onderzoek wordt daarom bij jongeren, professionals en ouders nagegaan op welke manier de korter durende machtiging invloed heeft op de behandeling en motivatie van jongeren. Antwoorden op deze vragen over de trend van kortdurende machtigingen en verlengingen, verklaringen hiervoor en effecten ervan, leveren aanknopingspunten op om de verwijzing naar en invulling van de behandeling binnen de Jeugdzorg^{Plus} verder aan te scherpen en te verbeteren.

In de huidige studie staat de vraag centraal of de in de praktijk gesignaleerde veranderingen in duur van de machtigingen met cijfers te onderbouwen zijn, wat mogelijke verklaringen zijn en welke effecten een veranderde duur van de machtiging heeft op de behandeling en motivatie van jeugdigen in de gesloten jeugdzorg. De volgende deelvragen worden daarbij onderscheiden:

1. Is er sinds 2015 een toename in het aantal kortdurende machtigingen ten opzichte van de langdurende machtigingen?
2. Is er een toename in het aantal verlengingen van kortdurende machtigingen?

3. Wat zijn volgens kinderrechters verklaringen voor deze veranderingen sinds 2015?
4. Welke positieve of negatieve effecten heeft een kortdurende machtiging op de behandeling en de motivatie voor behandeling van jeugdigen?
5. Welke positieve of negatieve effecten heeft een verlenging van de machtiging op de behandeling en de motivatie voor behandeling van jeugdigen?

Plaatsingen vanuit het vrijwillig kader

Een verzoek tot plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} moet worden getoetst door een kinderrechter. Vaak gaat een gesloten plaatsing gepaard met een kinderbeschermingsmaatregel zoals een ondertoezichtstelling (OTS) of voogdijmaatregel, maar dat is niet noodzakelijk. Indien ouders instemmen met een gesloten plaatsing, kan een plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} plaatsvinden in een vrijwillig kader, dus zonder kinderbeschermingsmaatregel. Bij plaatsingen met een kinderbeschermingsmaatregel is er altijd sprake van een jeugdbeschermer of voogd; bij plaatsingen zonder kinderbeschermingsmaatregel is deze er niet, ouders blijven dan verantwoordelijk. Sinds de nieuwe Jeugdwet van 2015 is de gemeente, samen met ouders, verantwoordelijk voor de plaatsing van een jongere in een Jeugdzorg^{Plus} instelling, in een vrijwillig kader. De Jeugdwet is tevens gericht op het voorkómen van het ontnemen van het ouderlijk gezag en inschakeling van jeugdbescherming (gedwongen kader). Uitgangspunt in deze wet is dat hulp vrijwillig moet waar het kan. Ouders dragen in eerste instantie de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en ontwikkeling van hun kind. Pas wanneer zij deze verantwoordelijkheid onvoldoende lijken te nemen is het ethisch geboden om deze verantwoording te beleggen bij hulpverlening/jeugdbescherming. Echter, zo constateren de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) en de Raad Volksgezondheid en Samenleving (RVS) in hun onderzoek in 2019, hierdoor is op sommige gebieden in de praktijk een tussenveld ontstaan. Intensieve interventies zoals een opname in een Jeugdzorg^{Plus} instelling kunnen soms wenselijk en nodig zijn binnen het vrijwillig hulpverleningskader, maar hebben voor jongeren en ouders niet altijd een duidelijke grens ten opzichte van interventies in het gedwongen kader.

De cijfers uit het Toeleidingssysteem (TLS) van de Jeugdzorg^{Plus} laten zien dat de laatste jaren (relatief) vaker een gesloten machtiging wordt afgegeven zonder dat er ook een kinderbeschermingsmaatregel van kracht is. Er lijkt daarmee een toename in plaatsingen in het vrijwillig kader. In 2015 was dat nog 20% van alle plaatsingen; in 2017 is het aantal plaatsingen zonder maatregel gestegen tot 24%, in 2018 steeg dit tot 28%. In 2020 namen de plaatsingen vanuit het vrijwillig kader weer wat af naar 22% (Jeugdzorg Nederland, 2020).

Jeugdzorg^{Plus} is in Nederland onderverdeeld in vijf zorggebieden (zie Figuur 1.1). Deze zorggebieden dragen verantwoording voor een adequate uitvoering van Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen. Er zijn verschillen tussen de zorggebieden wat betreft Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen vanuit het vrijwillig kader: het percentage plaatsingen over 2020 is vanuit de zorggebieden Noord (44%) en Zuid het hoogst (42%). Dit is beduidend hoger dan de percentages vanuit de andere zorggebieden. In Oost bedroeg dit 22% en in Noordwest 11%. Vanuit zorggebied Zuidwest is dit percentage het laagst met 4% (Jeugdzorg Nederland, 2020).

Figuur 1.1 De vijf zorggebieden verantwoordelijk voor Jeugdzorg^{Plus} (Jeugdzorg Nederland, 2020)

Gezien de mogelijke toename van Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen vanuit het vrijwillig kader en de geconstateerde verschillen tussen de vijf zorggebieden van Jeugdzorg^{Plus}, is een verkenning van deze trend en mogelijke verklaringen daarvoor gewenst. Er is op dit moment geen overkoepelend overzicht van de plaatsingsprocedures in de vijf zorggebieden. De verschillende plaatsingsprocedures zouden mogelijk een verklaring kunnen bieden voor verschillen in het aantal vrijwillige plaatsingen tussen de zorggebieden. Daarnaast is er behoefte aan meer inzicht in mogelijke verschillen tussen de doelgroep jeugdigen die in het gedwongen en vrijwillig kader in de Jeugdzorg^{Plus} worden geplaatst.

In de huidige studie staat dan ook de vraag centraal wat verklaringen zijn voor de toename in het aantal Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen in het vrijwillig kader ten opzichte van het aantal Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen in het gedwongen kader. Tevens wordt een eerste verkenning gedaan naar mogelijke verschillen tussen jeugdigen met én zonder kinderbeschermingsmaatregel. De volgende deelvragen worden daarbij onderscheiden:

1. Wat zijn verschillen in plaatsingsprocedures tussen de vijf zorggebieden en is dat een verklaring voor de verschillen in het aantal vrijwillige plaatsingen tussen zorggebieden?
2. Wat zijn overwegingen van relevante sleutelfiguren (kinderrechters en plaatsers vanuit de gemeente) in de verschillende zorggebieden om jeugdigen zonder kinderbeschermingsmaatregel te plaatsen in een instelling voor Jeugdzorg^{Plus}? En biedt dat een verklaring voor verschillen tussen de zorggebieden?
3. Welke verschillen zien vertegenwoordigers van instellingen voor Jeugdzorg^{Plus} tussen jongeren met én zonder kinderbeschermingsmaatregel en in welke mate is dat invloed op de behandeling van jongeren?

Leeswijzer

In deze studie zijn beide onderzoeksonderwerpen tegelijkertijd onderzocht. In Hoofdstuk 2 lichten we de methode van onderzoek nader toe. In Hoofdstuk 3 worden de resultaten rondom duur van de machtigingen gepresenteerd, in Hoofdstuk 4 de resultaten rondom vrijwillige plaatsingen. In Hoofdstuk 5 worden de conclusies van beide onderwerpen weergegeven en resultaten bediscussieerd. Eveneens worden aanbevelingen voor het vervolg gedaan.

2 Methode van onderzoek

2.1 Registratiegegevens

2.1.1 Deelnemers

Om antwoord te kunnen geven op de deelvraag of er sprake is van een toename van kortdurende machtigingen gesloten jeugdzorg zijn vier Jeugdzorg^{Plus} instellingen benaderd voor het aanleveren van cliëntregistratiegegevens van 2014 tot en met 2019. Al snel bleek dat gegevens uit 2014 ofwel niet konden worden aangeleverd, ofwel dermate incompleet waren dat ze verwijderd moesten worden. Daarom is besloten alleen cliëntregistratiegegevens vanaf 2015 mee te nemen en zijn de onderzoekvragen daarop aangepast. De vier deelnemende instellingen waren Horizon, Ottho Gerhard Heldring (OGH), Elker en Jeugdhulp Friesland (JHF). Via Jeugd bleek alleen gegevens over het jaar 2019 aan te kunnen leveren en heeft daarom niet deelgenomen aan dit deel van het onderzoek. In Tabel 2.1 worden de cliëntregistratiegegevens, i.c. het aantal opgenomen jongeren, per deelnemende instelling per jaar, weergegeven. Daarnaast is het totaal aantal opgenomen jongeren per deelnemende instelling afgezet tegen de landelijke instroomgegevens Jeugdzorg^{Plus} (Jeugdzorg Nederland, 2020), genoteerd in percentages.

Tabel 2.1 *Aantal opnames naar instelling en opnamejaar, inclusief % van totaal aantal opnames in Jeugdzorg^{Plus}*

	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal
Horizon	51	187	253	216	213	920
OGH	125	127	135	146	156	689
Elker	–	--	37	139	94	270
JHF	49	49	25	29	40	192
Totaal	225	363	450	530	503	2071
% landelijk totaal Jeugdzorg^{Plus} opnames	16%	24%	29%	37%	36%	29%

Noot. Van Elker konden alleen gegevens over 2017-2019 ter beschikking worden gesteld voor deze studie.

2.1.2 Procedure

De deelnemende Jeugdzorg^{Plus} instellingen is gevraagd om cliëntregistratiegegevens aan te leveren met in ieder geval de volgende gegevens per jongere: zorgge bied woonplaatsbeginsel, geboortedatum, geslacht, startdatum en einddatum per machtiging, aard van de machtiging (spoed, voorwaardelijk, geschorst, regulier), opnamedatum en vertrekdatum bij de betreffende instelling, plaatsingskader (gedwongen of vrijwillig) en de reden beëindiging zorg. Niet iedere instelling kon alle opgevraagde gegevens aanleveren omdat de instellingen met verschillende cliëntregistratiesystemen werken en gegevens niet op dezelfde wijze registreren.
Iedere instelling leverde de gegevens aan in een beveiligd Excelbestand, die door de onderzoekers zijn opgeschoond zodat deze voor de analyses gebruikt konden worden. De databestanden bevatten ook gegevens van jongeren die minimaal een maand uit zorg waren bij een instelling en vervolgens na deze maand met een nieuwe machtiging weer in zorg kwamen. Deze gevallen zijn beschouwd als twee losse trajecten en als aparte cases meegenomen in de analyses. Machtigingen korter dan vijftien dagen zijn niet meegenomen in de analyses omdat het in deze gevallen om een

spoedmachtiging of voorwaardelijke machtiging ging in plaats van een reguliere machtiging gesloten jeugdhulp. De analyses over het totaal aantal machtigingen en de totale machtigingsduur van een jongere zijn gebaseerd op gegevens van reeds uitgestroomde jongeren. Cases waarbij gegevens rondom machtigingen incompleet waren zijn uit de bestanden verwijderd.

2.1.3 Analyses

De data zijn geanalyseerd met IBM SPSS voor Windows versie 27. Op basis van het woonplaatsbeginsel van de jongeren zijn de verzamelde gegevens uitgesplitst naar zorggebied. Gegevens over zorggebied Oost en Zuid zijn met name afkomstig van OGH, gegevens over Zuidwest en Noordwest zijn afkomstig van Horizon, gegevens van Noord zijn afkomstig van Elker en Jeugdhulp Friesland. Per jongere is bekeken met hoeveel machtigingen deze in zorg was bij de betreffende instelling (machtigingsnummer) en hoe lang deze afzonderlijke machtigingen geduurd hebben. Vervolgens zijn, ten behoeve van de verschillende onderzoeksvragen, de betreffende gemiddelde scores en percentages berekend en is waar nodig en relevant, middels kruistabellen en ANOVA getoetst op significante verschillen.

2.2 Interviews kinderrechters

2.2.1 Deelnemers

Bij dertien kinderrechters zijn interviews afgenomen waarin zij zijn gevraagd naar hun ervaringen met de duur van machtigingen gesloten jeugdzorg en plaatsingen van jongeren in de Jeugdzorg[Plus] vanuit het vrijwillig kader. In Tabel 2.2 worden de achtergrondkenmerken van de kinderrechters weergegeven.

Tabel 2.2. *Achtergrondkenmerken van geïnterviewde kinderrechters*

	N=13	%
Geslacht		
• Man	2	15%
• Vrouw	11	85%
Aantal jaar kinderrechter		
Gemiddelde score, min-max en standaarddeviatie	*M*=10,7 (bereik 4-18), SD=4,7	
Zorggebied		
• Noordwest	0	0%
• Zuidwest	2	15%
• Noord	5	38%
• Oost	2	15%
• Zuid	4	31%

Van de kinderrechters die we spraken waren er elf vrouw. Kinderrechters waren gemiddeld 10,7 jaar werkzaam binnen de rechtsspraak. Uit zorggebied Noord zijn vijf kinderrechters gesproken, het grootste aantal uit één zorggebied. Er zijn geen kinderrechters gesproken uit zorggebied Noordwest.

2.2.2 Interviews

De interviews met kinderrechters zijn vanwege COVID-19 digitaal (via Zoom of Microsoft Teams) of telefonisch afgenomen, afhankelijk van de voorkeur van de betreffende kinderrechter. De interviews duurden gemiddeld zestig minuten. De interviews waren semigestructureerd: er werden vooraf opgestelde vragen gebruikt, maar er werd ook doorgevraagd en aangesloten bij wat de kinderrechter vertelde. Op deze manier kwamen alle onderwerpen aan bod die van belang werden geacht, en was er tegelijkertijd ruimte voor de opvattingen en belevingen van de kinderrechters. Na een korte introductie van het onderzoek en de onderzoekers werden de kinderrechters eerst bevraagd op hun ervaringen met de duur van machtigingen gesloten jeugdzorg. Na ongeveer 30 minuten werd, na een korte introductie, overgestapt op interviewvragen over de plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} vanuit het vrijwillig kader. In Bijlage 1, Tabel 1 worden de interviewtopics weergegeven.

De interviews zijn afgenomen door de hoofdonderzoeker met een collega-onderzoeker waarbij één van de onderzoekers direct verslaglegging deed van het gesprek. De interviews werden opgenomen met het softwareprogramma Audacity. Door het terugluisteren van de interviews, konden gespreksverslagen verder worden aangevuld.

2.2.3 Procedure

Voor de werving van kinderrechters is een officiële aanvraag gedaan bij de Rechtspraak. Naar aanleiding hiervan heeft de toetsingsprocedure 'Extern Onderzoek Rechtbanken' plaatsgevonden. Na deze toetsing is akkoord gegeven op het werven van kinderrechters voor beide projecten. Kinderrechters zijn over de onderzoeken geïnformeerd door een contactpersoon binnen de Rechtspraak en hebben bij deze persoon hun wens tot deelname aangegeven. De contactpersoon binnen de Rechtspraak heeft de contactgegevens van de kinderrechters met wens tot deelname doorgegeven aan de onderzoekers. De onderzoekers hebben de kinderrechters vervolgens per mail benaderd voor een digitale afspraak. Via de contactpersoon is getracht kinderrechters uit alle zorggebieden te werven. Wegens de grote hoeveelheid verzoeken tot deelname aan onderzoek die kinderrechters ontvangen bleek dit niet haalbaar.

2.3.4 Analyses

De data van de interviews zijn geanalyseerd op basis van de interviewtopics. Per topic zijn de antwoorden van de kinderrechters onder elkaar geplaatst in Microsoft Office Word en verder uitgewerkt middels open, axiaal en selectief coderen. Aan de kinderrechters werden enkele gesloten vragen gesteld, namelijk of zij de trend herkenden dat er de laatste jaren meer kortdurende machtigingen (van drie maanden of korter) werden afgegeven en of zij de trend herkenden dat jongeren de laatste jaren vaker vanuit het vrijwillig kader in de Jeugdzorg^{Plus} werden geplaatst. Deze gesloten vragen zijn op basis van de genoemde antwoordopties (zoals 'ja', 'nee', 'weet ik niet') omgezet naar aantallen en percentages per antwoordoptie. Kinderrechters werden daarnaast gevraagd naar een toelichting op de gesloten vragen. Deze vragen zijn per topic gelabeld op voorkomende antwoordcategorieën. Aantallen en percentages per antwoordcategorie zijn weergegeven in tabellen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende zorggebieden. Tot slot zijn diverse open vragen aan de kinderrechters gesteld over onder meer het verlengen van

maatregelen, overwegingen bij vrijwillige plaatsingen en voor- en nadelen van korte machtigingen en vrijwillige plaatsingen. Ook deze antwoorden zijn aan de hand van labels onderverdeeld in verschillende antwoordcategorieën. Indien relevant voor de onderzoeksvraag zijn tabellen opgesteld met aantallen en percentages per antwoordcategorie en per zorggebied met een geparafraseerde samenvatting vanuit de citaten van kinderrechters.

2.3 Enquête voor professionals

2.3.1 Deelnemers

Onder leden van het SKJ (Stichting Kwaliteitsregister Jeugd) is een oproep gedaan om deel te nemen aan een enquête over de plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus}. De enquête is ingevuld door 274 professionals die werkzaam zijn als jeugdzorgwerker of gedragswetenschapper binnen de werkvelden gemeente, gecertificeerde instellingen, Jeugdzorg^{Plus} instellingen, Raad voor de Kinderbescherming of als onafhankelijk gedragswetenschapper. In Tabel 2.3 worden de achtergrondkenmerken van de professionals weergegeven, in Tabel 2.4 (paragraaf 2.3.2) worden de werkvelden van de respondenten weergegeven. De enquête is overwegend door vrouwen ingevuld (79%). Professionals uit alle leeftijdscategorieën hebben de enquête ingevuld; een meerderheid was tussen de 30 en de 49 jaar. 60% van de respondenten werkte langer dan vijf jaar in het werkveld. Respondenten waren werkzaam in alle zorggebieden.

Tabel 2.3 *Achtergrondkenmerken professionals (N=274)*

Achtergrondgegevens					
Geslacht	**Man**	**Vrouw**	**Anders**		
	53 (19%)	217 (79%)	4 (2%)		
Leeftijd	**20-29 jaar**	**30-39 jaar**	**40-49 jaar**	**50-59 jaar**	**60+**
	44 (16%)	86 (31%)	73 (27%)	53 (19%)	18 (7%)
Werkervaring	**> 1 jaar**	**1-2 jaar**	**3-5 jaar**	**> 5 jaar**	
	14 (5%)	31 (11%)	66 (24%)	163 (60%)	
Zorggebied	**Noordwest**	**Zuidwest**	**Noord**	**Oost**	**Zuid**
	34 (12%)	79 (29%)	51 (19%)	62 (23%)	48 (18%)

In Tabel 2.4 is te zien dat de meeste respondenten werkzaam zijn als jeugdzorgwerker; een minderheid van de respondenten is werkzaam als gedragswetenschapper. Van de respondenten is 42% werkzaam binnen een GI, 31% binnen de gemeente, 23% binnen een Jeugdzorg^{Plus} instelling en 5% werkt bij de Raad voor de Kinderbescherming of is onafhankelijk gedragswetenschapper.

2.3.2 Meetinstrument

In de enquête voor professionals zijn vragen over achtergrondkenmerken van de respondenten opgenomen, vragen over de duur van machtigingen gesloten jeugdzorg, vragen over plaatsingen vanuit het vrijwillig kader en vragen over jongeren bij wie professionals betrokken zijn geweest. Door middel van de eerste vraag werd gecontroleerd of de professional in de afgelopen twee jaar betrokken is geweest bij de plaatsing van een jongere in de Jeugdzorg^{Plus}. Wanneer dit niet het geval was eindigde de enquête direct.

Er zijn twee varianten van de enquête ontwikkeld: één voor professionals die alleen betrokken zijn geweest bij plaatsingen vanuit het gedwongen kader of alleen vanuit het vrijwillig kader en één voor professionals die betrokken zijn geweest bij plaatsingen vanuit het gedwongen én vrijwillig kader. In Bijlage 1, Tabel 2 en Tabel 3 worden de varianten van de enquête weergegeven, waarbij per onderdeel wordt aangegeven welk type respondenten welke vragen kreeg voorgelegd. Zo kregen professionals die aangaven bij de gemeente te werken de vragen over de duur van de machtigingen niet te zien. Professionals werkzaam als pedagogisch medewerker of gedragswetenschapper in de Jeugdzorg[Plus] of als onafhankelijk gedragswetenschapper kregen de variant voor gedwongen en vrijwillig kader te zien. Professionals werkzaam binnen een GI, gemeente of Raad voor de Kinderbescherming kregen de vraag of zij betrokken zijn geweest bij plaatsingen vanuit het gedwongen en/of vrijwillig kader en werden aan de hand van hun antwoord doorgestuurd naar één van de twee varianten. In Tabel 2.4 is per functie te zien door hoeveel respondenten iedere enquête-variant is ingevuld.

Tabel 2.4. *Aantal respondenten per functie en enquête-variant (N=274)*

	Respondenten		Enquête-variant	
	N	%	Gedwongen OF vrijwillig	Gedwongen EN vrijwillig
Werkveld en functie				
• GI: jeugdbeschermer	95	35%	69	26
• GI: gedragswetenschapper	18	7%	7	11
• Gemeente: casemanager	72	26%	40	32
• Gemeente: gedragswetenschapper	13	5%	9	4
• JZ+: pedagogisch medewerker	44	16%	2	42
• JZ+: gedragswetenschapper	19	7%	0	19
• Raad voor de kinderbescherming	7	3%	6	1
• Onafhankelijk gedragswetenschapper	6	2%	0	6
Totaal	274	100%	131	141

De vragen hadden verschillende antwoordopties. Ook werd een aantal open vragen gesteld, en was er ruimte voor toelichting bij gesloten vragen. De vragen naar de problematiek die bij de jongere aanwezig was ten tijde van de plaatsing is gebaseerd op de categorieën uit het Classificatiesysteem Aard Problematiek-Jeugd (CAP-J; Daamen, Oudhof, Ince, & Lekkerkerker, 2016). De houdingskenmerken van jongeren en ouders/verzorgers zijn gescoord op een vijfpuntsschaal met aan beide kanten een uiterste, bijvoorbeeld 'zeer afhankelijk van anderen' en 'zeer onafhankelijk van anderen'. Vragen naar de achtergrondkenmerken van jongeren en ouders/verzorgers zijn ontleend aan het Scoringsschema Demografische Informatie (SDI; Praktikon, 2012).

2.3.3 Procedure

Middels een digitale link kon de enquête online anoniem worden ingevuld in Limesurvey. De link naar de enquête is verstuurd via de nieuwsbrief van de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ). Vanuit het SKJ is de link naar de enquête naar ongeveer 60.000 professionals gestuurd. Deelnemers hadden na verspreiding van de link vier weken de tijd om de enquête in te vullen. Twee weken nadat de link door het SKJ via hun nieuwsbrief werd verspreid, is de link nogmaals door het SKJ verspreid via sociale media. Verder is de link door de deelnemende instellingen van dit project verspreid, zowel

intern onder de eigen medewerkers als extern onder casemanagers van GI's en wijkteams, en onafhankelijk gedragswetenschappers die zij konden bereiken. Om de respons op de enquête te verhogen konden deelnemers meedingen naar een bol.com bon van €25,-; zij moesten dan hun e-mailadres invullen in de enquête.

Van achttien respondenten bleek uit de resultaten dat zij niet betrokken waren geweest bij jongeren die geplaatst zijn in de Jeugdzorg^{Plus}; de resultaten van deze respondenten zijn verwijderd uit de dataset. We hebben de respondenten (N=33) van wie we op basis van antwoorden in de opmerkingenvelden het vermoeden hadden dat ze niet betrokken waren bij plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} per mail gevraagd of zij werkzaam waren in een van de instellingen die Jeugdzorg^{Plus} aanbiedt. Van elf professionals kregen we een reactie dat ze inderdaad niet in de Jeugdzorg^{Plus} werkzaam waren. Van zeven van de 22 professionals van wie we geen e-mailadres hadden of van wie we geen reactie ontvingen, konden we aan de hand van hun opmerkingen in de enquête met zekerheid concluderen dat ze niet betrokken zijn geweest bij plaatsingen in een instelling voor Jeugdzorg^{Plus}. Deze zeven respondenten zijn eveneens verwijderd uit de dataset. De overige vijftien respondenten zijn in de dataset behouden gebleven. Twee respondenten hadden aangegeven binnen de Jeugdzorg^{Plus} te werken als pedagogisch medewerker/jeugdzorgwerker. Het was uit hun e-mailadres en opmerkingen af te leiden dat zij als jeugdbeschermer werkzaam waren; hun functie is daarom gewijzigd in jeugdbeschermer. Door 126 respondenten werd de enquête wel geopend, maar werd bij de eerste vraag aangegeven dat ze niet betrokken waren geweest bij plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}.

Ondanks de beschrijving in het nieuwsbericht en de inleiding in de enquête was het dus niet voor iedereen duidelijk naar welke professionals we precies op zoek waren. Wellicht is de term 'Jeugdzorg^{Plus}' niet bij iedereen die in de jeugdzorg werkt bekend; mogelijk is 'gesloten jeugdzorg' een duidelijkere term voor professionals die zelf niet in de Jeugdzorg^{Plus} werkzaam zijn. Door de controlevraag en de check aan de hand van opmerkingen en mailadressen achteraf hebben we er toch zoveel mogelijk voor gezorgd dat de resultaten afkomstig zijn van professionals die daadwerkelijk betrokken zijn geweest bij plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}.

2.3.4 Analyses

De resultaten van de enquêtes zijn uit Limesurvey geëxporteerd naar IBM SPSS voor Windows versie 27. Bij verschillende vragen is de toelichting die werd gegeven bij de antwoordcategorie 'anders' gehercodeerd. Toelichtingen die pasten bij de reeds bestaande antwoordcategorieën, zijn daaronder geschaard. Een enkele keer is er een antwoordcategorie toegevoegd op basis van de gegeven toelichtingen. Vervolgens zijn per antwoordcategorie percentages berekend middels het programma SPSS. De percentages zijn berekend ten opzichte van het totale aantal gegeven antwoorden op de betreffende vraag; dit aantal kan per vraag verschillen doordat niet alle vragen aan alle respondenten zijn voorgelegd. Ook werden sommige vragen door respondenten overgeslagen. Middels chikwadraattoetsen is nagegaan of er bij de enquêtevragen significante verschillen zijn tussen respondenten uit verschillende werkvelden en zorggebieden. Indien relevant voor de onderzoeksvraag is dit in de tekst en/of tabel benoemd. De toelichtingen die de respondenten gaven bij de verschillende onderwerpen uit de enquête, zijn gelezen en voorzien van labels. Enkele labels zijn achteraf samengevoegd of hernoemd.

Alle respondenten hebben vragen ingevuld over één of twee jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} bij wie ze zelf betrokken zijn geweest. In totaal zijn over 501 jongeren vragen ingevuld. Respondenten is

gevraagd kort te omschrijven wat de reden van aanmelding in de Jeugdzorg^{Plus} was. Uit de omschrijvingen konden dertien redenen van aanmelding worden onderscheiden, al dan niet in combinatie voorkomend (zie legenda Figuur 4.6, paragraaf 4.3.2). Op basis van de algemene omschrijvingen zijn twaalf hoofdgroepen van aanmeldingsproblematiek onderscheiden (zie paragraaf 4.3.2). Wanneer er meerdere problemen werden genoemd als de reden van aanmelding, was de ernst van de genoemde problematiek, of de mate waarin de problematiek op de voorgrond stond, blijkend uit de omschrijving van de respondent, leidend voor het indelen in één van de twaalf hoofdgroepen.

Daarnaast werd middels gesloten vragen gevraagd naar problematiek en achtergrondkenmerken van de jongeren. Middels chikwadraat- en t-toetsen is nagegaan op welke kenmerken jongeren vanuit het vrijwillig kader verschillen van jongeren die vanuit het gedwongen kader zijn geplaatst. Om meer zicht te krijgen op de problematiek die tegelijkertijd bij de jongeren speelde is tevens een grafisch overzicht gemaakt voor jongeren geplaatst vanuit het vrijwillig of gedwongen kader, waarbij per jongere de problematiek middels kleurcodes is aangegeven (zie Bijlage 3, Figuur 2).

Latente profielanalyse

Om na te gaan welke subgroepen er te onderscheiden zijn werd een Latente Profiel Analyse (LPA; Mplus 7.4; Muthén & Muthén, 2007) uitgevoerd. Met LPA kunnen min of meer homogene subgroepen worden geïdentificeerd die gekenmerkt worden door een gelijksoortig scoreprofiel op verschillende variabelen. Bij onze analyse hadden deze variabelen betrekking op het functioneren van de jongere en diens omgeving (problematiek en houdingskenmerken) en achtergrondkenmerken van jongeren en ouders/verzorgers. De variabelen zijn gedichotomiseerd ten behoeve van de LPA. Te verwachten viel dat bij de LPA meerdere min of meer homogene profielgroepen van jongeren te vinden zouden zijn. Een optimale indeling in profielgroepen omvat het kleinste aantal groepen (zuinig model) dat toch nog voldoende differentieert tussen de verschillende typen jongeren (onderscheidend vermogen). Om tot een optimaal aantal profielgroepen te komen hanteerden we drie criteria: Bayesian Information Criterion (BIC), de Lo–Mendell–Rubin (LMR) test en de Entropie. Lagere BIC-waarden duiden op een beter passend model. De LMR-test geeft aan in hoeverre het toevoegen van een extra profielgroep een beter passend model oplevert. Entropie is een maat voor het onderscheidend vermogen. Om maximaal gebruik te maken van de beschikbare data is de full-information maximum likelihood (FIML) schattingsprocedure gehanteerd bij ontbrekende waarden.

De jongeren werden op basis van hun meest waarschijnlijke profiellidmaatschap ingedeeld bij een van de profielgroepen. Vervolgens werden met de variabelen die het profiellidmaatschap aanduidde chikwadraattoetsen uitgevoerd. Hiermee werd op basis van de standardised residuals nagegaan in hoeverre bepaalde problematiek over- of ondervertegenwoordigd was binnen de verschillende profielgroepen.

2.4 Plaatsingsprocedures zorggebieden

2.4.1 Plaatsingscoördinatiepunten

Van iedere zorggebied is het plaatsingscoördinatiepunt (PCP) benaderd voor informatie over de plaatsingsprocedures in de Jeugdzorg^{Plus} en verschillen in procedure bij plaatsingen vanuit het

vrijwillig versus het gedwongen kader. De contactgegevens van de plaatsingscoördinatoren (PC) en coördinatoren gesloten jeugdhulp (CG) per PCP zijn verkregen via Jeugdzorg Nederland. De contacten met de betreffende plaatsingscoördinatoren vonden plaats rond juni 2020. Mogelijk is de documentatie/taakomschrijving na dato gewijzigd of aangevuld.

De plaatsingscoördinatoren van de PCP's is gevraagd om (digitaal) documentatie aan te leveren over het plaatsingsproces van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} vanuit het vrijwillig kader. Wanneer er geen documentatie kon worden aangeleverd door het PCP is de informatie over het plaatsingsproces verkregen middels een telefoongesprek met de betreffende PC of CG. De PC's van de zorggebieden Noord, Oost, Noordwest en Zuidwest hebben documenten toegestuurd waarin de procedure voor plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} stond omschreven. Alleen zorggebied Zuidwest heeft verschillende protocollen aangeleverd voor Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen vanuit het vrijwillig kader versus het gedwongen kader. Van zorggebied Zuid zijn geen documenten ontvangen.

De PC uit zorggebied Zuid en de CG's uit Oost en Noordwest zijn telefonisch bevraagd naar de plaatsingsprocedure Jeugdzorg^{Plus}. Van PCP Noord en Oost zijn de CG's gesproken omdat de PC niet bereikbaar was. Zorggebied Zuid gaf destijds aan dat er geen recente digitale informatie ter beschikking was. Vanuit zorggebied Noordwest is na een telefonische toelichting (verouderde) documentatie toegestuurd. De telefoongesprekken zijn gevoerd door één van de onderzoekers die gelijktijdig notities heeft gemaakt van de gesprekken.

De PC's uit zorggebieden Noordwest, Zuid en Zuidwest gaven een doorverwijzing naar de gecertificeerde instelling (GI) in hun zorggebied of een gemeente. Reden hiervoor was dat er volgens hen afspraken per gemeente of GI golden in plaats van afspraken binnen één zorggebied. Omdat het voor deze studie niet haalbaar was om de binnen deze zorggebieden betrokken GI's en gemeenten te benaderen is voor de beschrijving van de plaatsingsprocedures uitgegaan van de beschikbare digitale documentatie en/of telefonisch verkregen informatie.

De informatie verkregen van de PCP's werd aangevuld met informatie uit het *Landelijk Plaatsingsprotocol* Jeugdzorg^{Plus} (2020). Aan de hand van de informatie uit het Landelijk Plaatsingsprotocol werden eerst de landelijke plaatsingsprocedures voor plaatsingen vanuit het vrijwillig kader en vanuit het gedwongen kader in kaart gebracht. Per stap uit het plaatsingsproces zijn overeenkomsten en verschillen tussen het gedwongen kader en het vrijwillig kader naast elkaar gezet. Vervolgens werd, aan de hand van de informatie van de PC's, per zorggebied de plaatsingsprocedure in kaart gebracht. Hiervoor werden de rol en taken van de belangrijkste betrokkenen - de jeugdzorgwerker, de CG en de PC - beschreven. De rollen en taken van deze functies werden per zorggebied met elkaar vergeleken. De overeenkomsten en verschillen in plaatsingsprocedure en taakomschrijvingen tussen zorggebieden zijn in een tabel weergegeven.

2.5 Enquête jongeren en mentoren

2.5.1 Deelnemers

Om inzicht te krijgen in de ervaringen van jongeren die verblijven in de Jeugdzorg^{Plus} is aan jongeren die zorg ontvingen in één van de deelnemende instellingen gevraagd of zij een enquête wilden invullen. Ook is de visie van de mentoren van de jongeren die wilden deelnemen in kaart gebracht middels een enquête. Gegevens zijn verzameld over 43 jongeren: enquêtes zijn ingevuld door 41 jongeren en 42 mentoren. Van 40 jongeren hebben we resultaten van zowel de jongere zelf als van diens mentor. De achtergrondgegevens van de jongeren (N=43) zijn aangeleverd door de instellingen

en weergegeven in Tabel 2.5. De achtergrondgegevens van de professionals (hier 'mentoren' genoemd (N=42)) worden weergegeven in Tabel 2.6.

Iets meer jongens dan meisjes hebben de enquête ingevuld; de gemiddelde leeftijd was 15,7 jaar. De jongeren verbleven voornamelijk in de zorggebieden Zuid, Zuidwest en Oost. Ruim twee derde van de jongeren had een kinderbeschermingsmaatregel (gedwongen kader); gemiddeld waren er 2,7 machtigingen afgegeven en gemiddeld zaten de jongeren negen maanden in de Jeugdzorg^{Plus}. Het verschil in verblijfsduur tussen jongeren was groot: tussen de 2 en de 36 maanden.

Tabel 2.5. *Algemene gegevens jongeren (N=43)*

	Respondenten	
	N	%
Geslacht		
• Jongen	24	56%
• Meisje	19	44%
Leeftijd		
Gemiddelde score, min-max en standaarddeviatie	*M*=15,7 (bereik 8-17), SD=1,7	
Zorggebied		
• Noordwest	1	2%
• Zuidwest	12	28%
• Noord	1	2%
• Oost	11	26%
• Zuid	18	42%
Maatregel		
• OTS/Voogdij	30	70%
• Strafrechtelijke maatregel	1	2%
• Geen maatregel	12	28%
Aantal machtigingen		
Gemiddelde score, min-max en standaarddeviatie	*M*=2,7 (bereik 1-10), SD=1,8	
Verblijfsduur in maanden		
Gemiddelde score, min-max en standaarddeviatie	*M*=9 (bereik 2-36), SD=6,8	

De mentoren die de enquête over de jongeren hebben ingevuld waren bijna allemaal pedagogisch medewerker. Een grote meerderheid werkte minstens een jaar in de Jeugdzorg^{Plus}, waarvan een derde langer dan vijf jaar. Ongeveer de helft van de mentoren was maximaal een half jaar betrokken bij de jongere over wie hij/zij de enquête invulde, 42% was tussen een half jaar en een jaar betrokken.

Tabel 2.6. *Algemene gegevens mentoren (N=42)*

	Respondenten	
	N	%
Functie		
• Pedagogisch medewerker	41	98%
• Gedragswetenschapper	1	2%
Werkervaring in Jeugdzorg^{Plus}		
• Korter dan 1 jaar	5	12%
• 1-3 jaar	14	33%
• 3-5 jaar	8	21%
• Langer dan 5 jaar	14	33%
Betrokken bij jongere sinds:		
• Maximaal een half jaar	21	51%
• Half jaar tot een jaar	17	42%
• Langer dan een jaar	3	7%

2.5.2 Meetinstrumenten

De enquête voor jongeren bestond uit twee varianten: één voor jongeren bij wie de machtiging al eens verlengd was, en één voor jongeren die nog geen verlenging hadden gehad. De eerste variant bestond uit 25 vragen, de tweede uit 18 vragen. Thema's die in de enquête aan bod kwamen zijn behandelmotivatie, problematiek ten tijde van de plaatsing, verblijfsduur, aantal machtigingen en mening over rechtszittingen en verlengingen. De meeste vragen waren gesloten met ruimte voor toelichting; daarnaast werden enkele open vragen gesteld. Om behandelmotivatie 'nu' te meten is gebruik gemaakt van de Vragenlijst Behandelmotivatie voor Adolescenten (Van der Helm, De Jongh, & De Valk, 2017). Deze vragenlijst bestaat uit 11 items op een driepuntschaal (1=niet waar, 3=waar). Middels twee van de vragen uit deze vragenlijst ('Ik vond het goed om hier (in deze instelling) te zijn' en 'Ik vond dat mijn behandeling zin had') is daarnaast gevraagd naar de behandelmotivatie op het moment dat de machtiging werd verlengd. De problematiek ten tijde van de plaatsing is gemeten middels categorieën uit de CAP-J (zie paragraaf 2.3.2). Wegens de lengte van de enquête, de verwachte aandachtsspanne en motivatie van de jongeren om de enquête in te vullen zijn de categorieën uit de CAP-J niet allemaal voorgelegd maar ingedikt tot 16 items.

De enquête voor mentoren bestond uit 16 vragen, waarvan 2 vragen niet werden getoond als de machtiging nog niet was verlengd. De enquête bestond uit enkele algemene vragen en vragen over verblijfsduur, aantal machtigingen, problematiek ten tijde van de plaatsing, de invloed van verlengingen op de jongere en de behandelmotivatie van de jongere. De meeste vragen waren gesloten met ruimte voor toelichting; daarnaast werden enkele open vragen gesteld. De behandelmotivatie is gemeten middels rapportcijfers. Er is zowel gevraagd naar de behandelmotivatie aan het begin van de plaatsing als naar de behandelmotivatie 'nu'. Om de problematiek ten tijde van de plaatsing te meten is van dezelfde 16 items uit de CAP-J gebruik gemaakt als in de enquête voor jongeren. In Bijlage 1, Tabel 4 worden de enquêtevragen die aan jongeren en mentoren zijn voorgelegd, weergegeven.

2.5.3 Procedure

Met onze contactpersonen van de deelnemende Jeugdzorg^{Plus} instellingen werden afspraken gemaakt over de werving van jongeren en mentoren. We streefden naar een evenredig aantal

jongeren vanuit het vrijwillig en gedwongen kader, en een evenredig aantal jongeren met één langere machtiging en jongeren met minstens één verlenging na een kortdurende machtiging. Jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel werden bij voorkeur niet meegenomen in de selectie. Het streven was om van elke deelnemende instelling ongeveer tien jongeren en betrokken professionals te includeren. De professional kon ofwel de mentor van de jongere zijn, of een gedragswetenschapper.

De contactpersonen van de instellingen stuurden mentoren van een willekeurige selectie van tien jongeren die aan de criteria voldeden, een mail met een informatiefolder voor mentoren en een informatiefolder voor jongeren. De mentoren gaven vervolgens uitleg aan de jongeren, gaven hen de informatiefolder voor jongeren en vroegen of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Ouders van jongeren onder de 16 jaar werd per mail om toestemming gevraagd. Hen werd ook gevraagd of ze wilden deelnemen aan een telefonisch interview (zie paragraaf 2.6). Wanneer de jongere wilde deelnemen en de ouder indien nodig toestemde, gaf de mentor dat door aan de contactpersoon binnen de instelling die vervolgens de links naar de betreffende enquêtes doorstuurde naar de jongere en de mentor. Om de enquêtes van de jongere en diens mentor te matchen, werd gebruik gemaakt van onderzoekscodes. De onderzoekscode werd gelijktijdig met de links naar de enquêtes gemaild en in de enquêtes ingevuld door de mentor. De mentor hielp de jongere met het opstarten van de enquête en invullen van de onderzoekscode, maar keek niet mee tijdens het invullen van de enquête.

Om de motivatie voor deelname aan de enquête te verhogen kregen de jongeren €7,50 bij hun zakgeld als dank voor hun deelname. Eén van de onderzoekers van Praktikon hield bij welke enquêtes waren ingevuld en gaf de onderzoekscodes van deze enquêtes door aan de contactpersoon van de betreffende instelling. Hierdoor kon de beloning worden uitgereikt aan de jongeren die de enquête hadden ingevuld. Tegelijkertijd kreeg de contactpersoon zicht op de ingevulde enquêtes, waardoor hij/zij een herinnering kon sturen aan de mentoren waarbij de enquête(s) nog niet waren ingevuld.

Een aantal achtergrondgegevens van de deelnemende jongeren werd aangeleverd door de instelling: leeftijd/geboortedatum, geslacht, zorggebied, plaatsingskader en start- en einddatum van de machtiging(en). De bestanden werden beveiligd verstuurd en werden aan de jongeren gematcht middels de onderzoekscode. Aan mentoren werd in de enquête ook gevraagd naar plaatsingskader, de duur van het verblijf en aantal afgegeven machtigingen. Wanneer het antwoord van de mentor sterk afweek van de aangeleverde gegevens, werd contact opgenomen met de instelling om te achterhalen waar het verschil vandaan kwam. Hieruit bleek dat de door de instelling aangeleverde gegevens in sommige gevallen niet klopten, waarna de juiste gegevens werden aangeleverd. Een aantal verschillen bleef bestaan: mentoren dachten vaker dat er sprake was van een kinderbeschermingsmaatregel dan vanuit de achtergrondgegevens het geval bleek te zijn. Ook kwamen de duur van het verblijf en het aantal machtigingen niet altijd overeen. In de analyses is gebruik gemaakt van de door de instelling aangeleverde achtergrondgegevens.

2.5.4 Analyses

De resultaten van de enquêtes zijn uit Limesurvey geëxporteerd en in SPSS gezet. Op basis van de duur van de afgegeven machtigingen zijn groepen samengesteld van jongeren met één langdurende machtiging (langer dan vijf maanden); meerdere kortdurende machtigingen (van vier maanden of korter) en meerdere korte en langdurende machtigingen (een combinatie van korte en lange, of

meerdere lange machtigingen). Machtigingen korter dan vijftien dagen (spoedmachtigingen) zijn buiten beschouwing gelaten. Ook zijn groepen gemaakt op basis van het aantal afgegeven machtigingen: één, twee, en minimaal drie machtigingen. Vervolgens is per gesloten vraag het percentage antwoorden per antwoordcategorie bekeken. Waar relevant is middels chikwadraattoetsen nagegaan of er significante verschillen zijn tussen jongeren bij wie korte versus langdurende machtigingen zijn afgegeven, en jongeren die één, twee of minimaal drie machtigingen hebben gehad. Ook is middels chikwadraattoetsen gekeken naar eventuele verschillen in problematiek tussen jongeren uit het vrijwillig kader en jongeren uit het gedwongen kader. Daarnaast zijn gemiddelde scores berekend voor de behandelmotivatie van jongeren (op basis van de elf vragen uit de Vragenlijst Behandelmotivatie voor Adolescenten). Ook zijn verschilscores in behandelmotivatie over tijd berekend: bij mentoren het verschil in behandelmotivatie bij begin van de plaatsing en nu (het moment dat de enquête werd ingevuld); bij jongeren het verschil in behandelmotivatie na een verlenging en nu. De gemiddelde behandelmotivatie en de verschilscores zijn middels t-toetsen vergeleken tussen groepen op basis van de duur van de machtigingen, het aantal machtigingen en het plaatsingskader. Ook is de behandelmotivatie bij de start/na de verlenging en 'nu' met elkaar vergeleken middels t-toetsen.

De toelichtingen die de respondenten gaven bij de verschillende onderwerpen uit de enquête, zijn gelezen, geselecteerd en waar nodig voorzien van labels. Veel tekstvelden waren toelichtingen op gesloten vragen; deze toelichtingen zijn gegroepeerd per antwoord op de gesloten vraag en vervolgens zijn per antwoordcategorie een paar citaten geselecteerd om de antwoorden op de gesloten vragen meer diepgang te geven.

2.6 Telefonische interviews ouders

2.6.1 Deelnemers

Vier ouders waren bereid om deel te nemen aan een telefonisch interview. Zij waren allen moeder van één van de jongeren die de enquête hadden ingevuld. Bij drie van hen was er sprake van een kinderbeschermingsmaatregel (OTS of voogdij), één jongere was vrijwillig geplaatst. Gemiddeld waren er drie machtigingen afgegeven (bereik 1-5 machtigingen) en de gemiddelde verblijfsduur van de kinderen van deze ouders was 13 maanden (bereik 6-19 maanden).

2.6.2 Meetinstrumenten en procedure

De interviews waren semigestructureerd: er werden vooraf opgestelde vragen gebruikt, maar er werd ook doorgevraagd en aangesloten bij wat de ouder vertelde. Op deze manier kwamen alle onderwerpen aan bod die van belang werden geacht en was er tegelijkertij d ruimte voor de opvattingen en belevingen van de ouders. De interviewtopics komen gedeeltelijk overeen met de enquête voor jongeren en mentoren: er werd gevraagd naar de mening over de verblijfsduur en het aantal machtigingen, de manier waarop zij de rechtszittingen hebben beleefd en de invloed van verlengingen op de jongeren. Verder werd gevraagd wat ouders ervan vonden dat hun kind werd opgenomen in de gesloten jeugdzorg, en of ze voldoende inspraak hebben ervaren bij het besluit tot de plaatsing. In Bijlage 1, Tabel 6 worden alle interviewvragen weergegeven. De interviews werden telefonisch afgenomen, waarbij de interviewer direct verslag legde van het gesprek. Bij een deel van

de vragen werden vooraf antwoordcategorieën toegevoegd die tijdens het interview konden worden aangevinkt. De uitwerkingen van de interviews zijn doorgelezen, samengevat en waar nodig gelabeld. Vervolgens is per vraag een samenvatting gemaakt van de gegeven antwoorden.

3 Resultaten duur machtigingen

In dit hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen rondom de duur van de machtigingen in de Jeugdzorg^{Plus}. In paragraaf 3.1 gaan we na of het aantal kortdurende machtigingen in de afgelopen jaren is toegenomen ten opzichte van de langdurende machtigingen en of er sprake is van een toename in het aantal verlengingen van korte machtigingen. In paragraaf 3.2 gaan we nader in op verklaringen van kinderrechters en professionals rondom de in paragraaf 3.1 geconstateerde trends. In paragraaf 3.3 gaan we na welke positieve en negatieve effecten kortdurende machtigingen en verlengingen van machtigingen hebben op de jongeren, volgens professionals, kinderrechters en jongeren zelf.

3.1 Kortdurende machtigingen en verlengingen: de cijfers

Om na te gaan of er sinds 2015 een toename is in het aantal kortdurende machtigingen ten opzichte van de langdurende machtigingen, en of machtigingen vaker verlengd worden, zijn administratiegegevens van vier Jeugdzorg^{Plus} instellingen gebruikt (Horizon, OGH, Elker en Jeugdhulp Friesland). Niet alle instellingen konden gegevens aanleveren van vóór 2017. In paragraaf 2.1.1 is weergegeven om hoeveel opnames per jaar per instelling het gaat. Tezamen hebben de instellingen opnames uit alle vijf de zorggebieden en bestrijken zij 29% van alle Jeugdzorg^{Plus} opnames over de jaren 2015-2019. De zorggebieden Noordwest en Zuid zijn relatief ondervertegenwoordigd in dit databestand. De resultaten die in deze paragraaf worden beschreven, zijn gebaseerd op dat databestand. In paragraaf 3.1.1. gaan we in op de duur van de machtigingen en in paragraaf 3.1.2 op de verlengingen van machtigingen. In paragraaf 3.1.3 vatten we de bevindingen samen.

3.1.1 Aantal kortdurende machtigingen

Het totale databestand bestaat uit 4859 machtigingen over 2071 jongeren. Om een beeld te krijgen van de gemiddelde machtigingsduur en of deze in de loop der jaren is veranderd, wordt in Figuur 3.1 een overzicht gegeven van de gemiddelde machtigingsduur van alle machtigingen zonder onderscheid naar 1^{e}, 2^{e}, 3^{e}, etc. machtiging, per zorggebied (zie Hoofdstuk 1) per jaar. In Bijlage 2, Tabel 1 zijn de bijbehorende cijfers weergegeven.

In Figuur 3.1 is te zien dat de landelijke gemiddelde machtigingsduur in de periode 2015-2019 daalt van 4,5 maanden in 2015 naar 3,5 maanden in 2019; deze daling is significant (F=14.49, p<.01). De sterkste daling zien we in 2016; in alle zorggebieden daalt de gemiddelde machtigingsduur significant ten opzichte van 2015. In 2017 stijgt de gemiddelde machtigingsduur in sommige zorggebieden weer (Noord, Oost en Zuid), waarna er weer een daling intreedt. In zorggebied Zuidwest blijft de gemiddelde machtigingsduur vanaf 2017 stabiel, in zorggebied Noordwest schommelt het wat door de jaren heen. Dit heeft mogelijk te maken met het lage aantal machtigingen van dit zorggebied in dit databestand (zie Tabel 1 in Bijlage 2). In zorggebied Noord is de gemiddelde machtigingsduur over de jaren heen het kortste (3,40 maanden), in zorggebied Zuid gemiddeld het langste (4,30 maanden). Over de jaren heen heeft zorggebied Zuid in het algemeen de langste gemiddelde machtigingsduur (behalve in 2018 in vergelijking met zorggebied Noordwest, maar dit heeft mogelijk met de lage aantallen uit zorggebied Noordwest te maken).

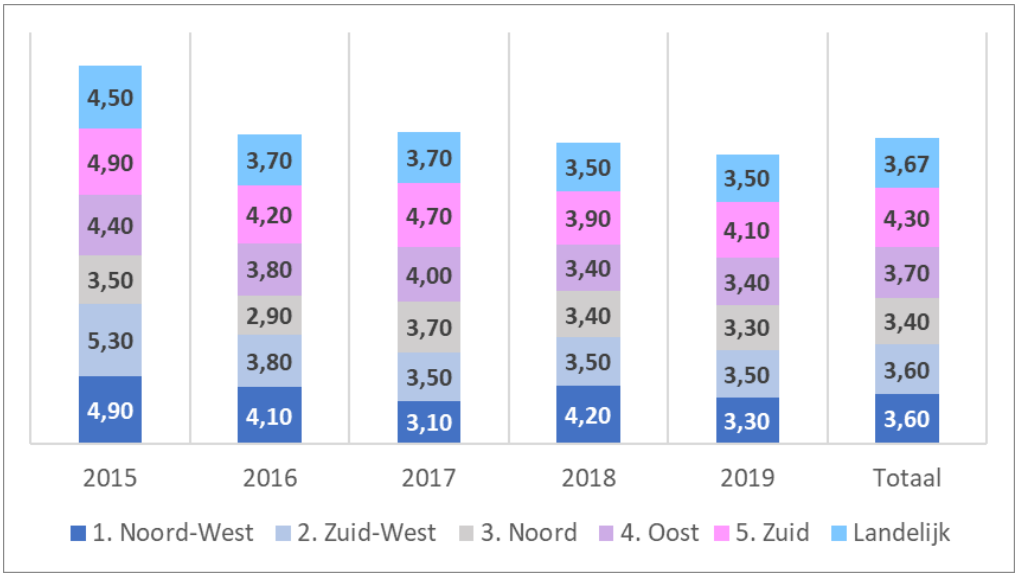

Figuur 3.1 *Gemiddelde machtigingsduur in maanden per jaar per zorggebied (N=4859)*

Om meer zicht te krijgen op het aantal korte en lange machtigingen per jaar, per zorggebied, is nagegaan hoeveel procent van de machtigingen een korte machtiging is (tussen de 1 en 3 maanden), hoeveel procent een middellange machtiging (tussen de 4-6 maanden) en hoeveel procent een lange machtiging betreft (7-12 maanden). In Figuur 3.2 wordt dit per zorggebied weergegeven over de periode 2015-2019. De bijbehorende Tabel is opgenomen in Bijlage 2, Tabel 2. In deze Figuur is te zien dat landelijk gezien het percentage korte machtigingen in de periode 2015-2019 is toegenomen, met de sterkste stijging in 2016. De percentages middellange en lange machtigingen zijn in deze periode landelijk gezien afgenomen, met de sterkste daling in 2016 (χ^2=70.96; p=0.00). Nadere beschouwing van de zorggebieden laat zien dat in zorggebied Zuid over de jaren heen, het kleinste percentage korte machtigingen wordt afgegeven (50%) in vergelijking met de andere zorggebieden. Eveneens worden in zorggebied Zuid relatief meer middellange machtigingen (40%) en lange machtigingen (10%) afgegeven. Dit komt overeen met de eerdere bevinding dat in zorggebied Zuid machtigingen gemiddeld het langste duren. In de zorggebieden Zuidwest en Oost is het percentage kortdurende machtigingen de afgelopen jaren licht gestegen, waar in de zorggebieden Zuid en Noordwest dit percentage een wat grilliger verloop kent.

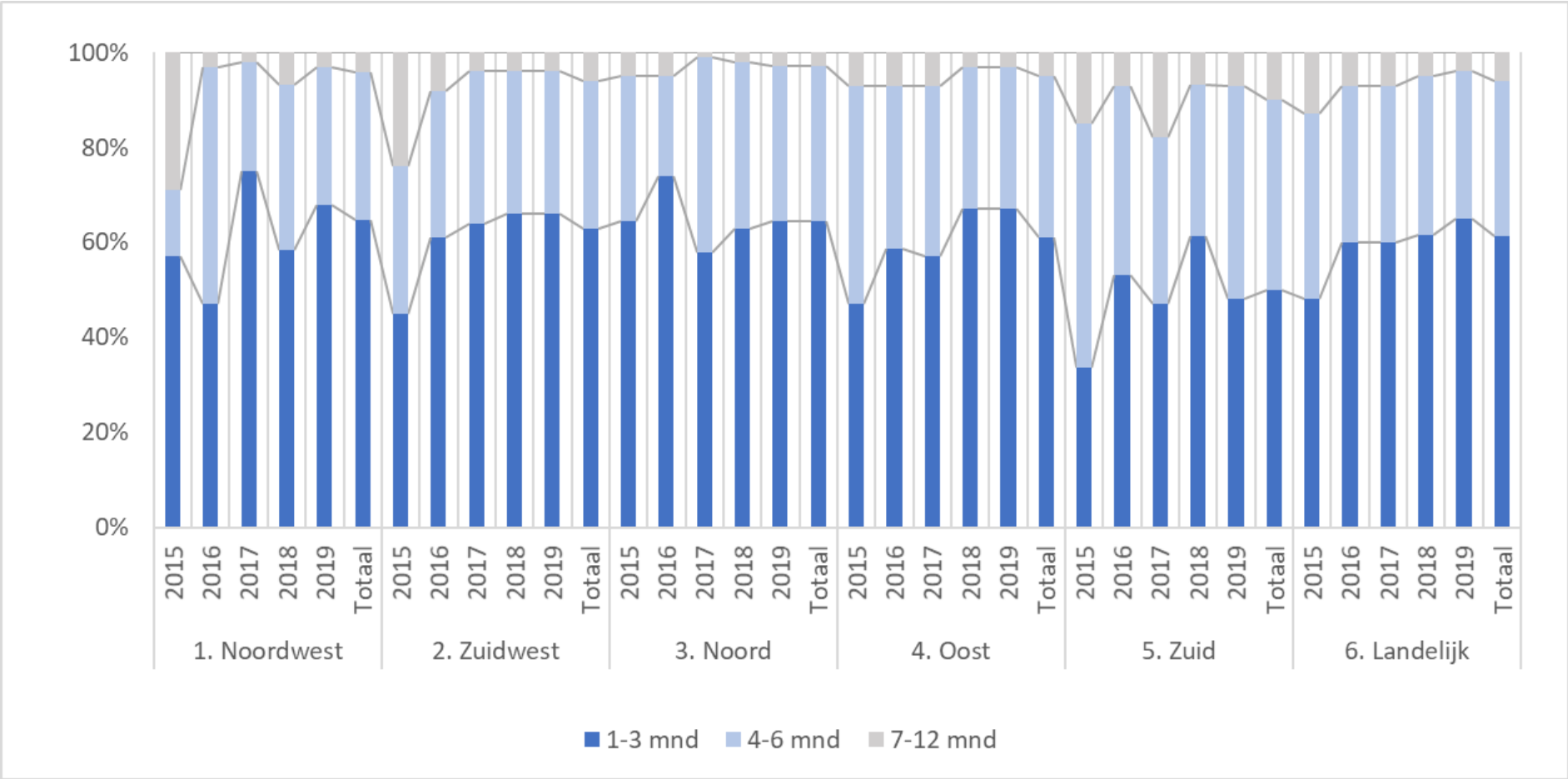

Figuur 3.2. *Percentage korte (1-3 maanden), middellange (4-6 maanden) en lange (7-12 maanden) machtigingen per zorggebied, per jaar (N=4859)*

3.1.2 Verlengingen van machtigingen

Om antwoord te vinden op de vraag of er een toename is in het aantal verlengingen van korte machtigingen, is eerst per zorggebied nagegaan hoeveel opeenvolgende machtigingen (c.q. verlengingen) er zijn afgegeven bij jongeren van wie het traject is afgesloten en hoe lang deze afzonderlijke machtigingen gemiddeld duren. Omdat er te weinig gegevens van vertrekjaar 2015 zijn, zijn deze niet in de overzichten meegenomen. Daarnaast was van één van de instellingen geen vertrekdatum van de jongeren bekend. Gegevens uit deze instelling konden daarom niet worden meegenomen in onderstaande resultaten. Vervolgens hebben we gekeken naar de totale machtigingsduur per jaar (alle machtigingen bij elkaar opgeteld) en per zorggebied. Over het totale databestand zijn we vervolgens nagegaan of korte machtigingen vaker verlengd worden dan langere machtigingen.

Opeenvolgende machtigingen en gemiddelde duur

In onderstaande Figuur 3.3. wordt een overzicht gegeven van het aantal machtigingen per jongere over de jaren 2016-2019 uitgesplitst naar zorggebied. In Figuur 3.4 wordt de gemiddelde machtigingsduur per machtigingsnummer weergegeven. In Tabel 3 in Bijlage 2 worden de bijbehorende cijfers weergegeven. Voor wat betreft het aantal (opeenvolgende) machtigingen zijn de verschillen tussen de zorggebieden in het algemeen opvallender dan de verschillen tussen de zorggebieden uitgesplitst naar jaartal. Vanwege het overzicht hebben we daarom in Figuur 3.3. de jaren samengevoegd en alleen een uitsplitsing naar zorggebied gemaakt. In Figuur 3.4 hebben we wel een uitsplitsing naar jaar gemaakt.

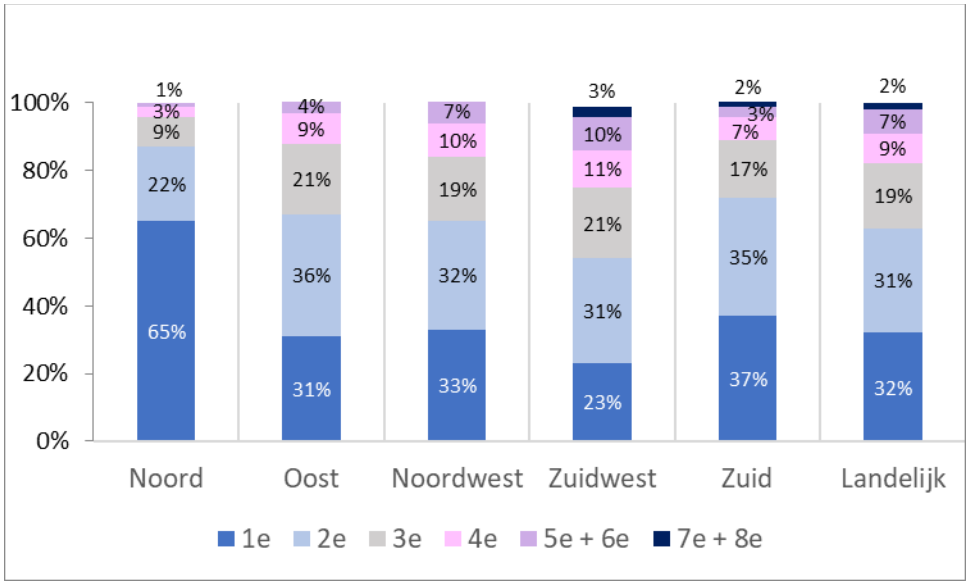

Figuur 3.3. *Percentage 1e, 2e, 3e etc machtigingen in de periode 2016-2019 per zorggebied (N=4477)*

In Figuur 3.3 is in de laatste kolom te zien dat in de periode 2016-2019 landelijk gezien, 32% van de vertrokken jongeren één machtiging heeft gehad. Bijna 70% van de jongeren heeft te maken met twee of meer machtigingen en daarmee één of meer verlengingen. Verder valt in Figuur 3.3 op dat jongeren in zorggebied Noord beduidend vaker dan in de andere zorggebieden, maar één machtiging hebben gehad. In zorggebied Zuidwest wordt het hoogste aantal opeenvolgende machtigingen afgegeven; 24% van de jongeren heeft vier of meer machtigingen gehad, tot wel acht machtigingen.

In Tabel 3 in Bijlage 2 is te zien dat het aantal machtigingen per jongere in de loop der jaren licht is gestegen en daarmee het aantal verlengingen. Met name in 2017 is een kleine piek te zien in het aantal machtigingen c.q. verlengingen per jongere. Dit lijkt met name het geval in zorggebied Zuidwest. In de andere zorggebieden is deze stijging veel minder duidelijk te zien.

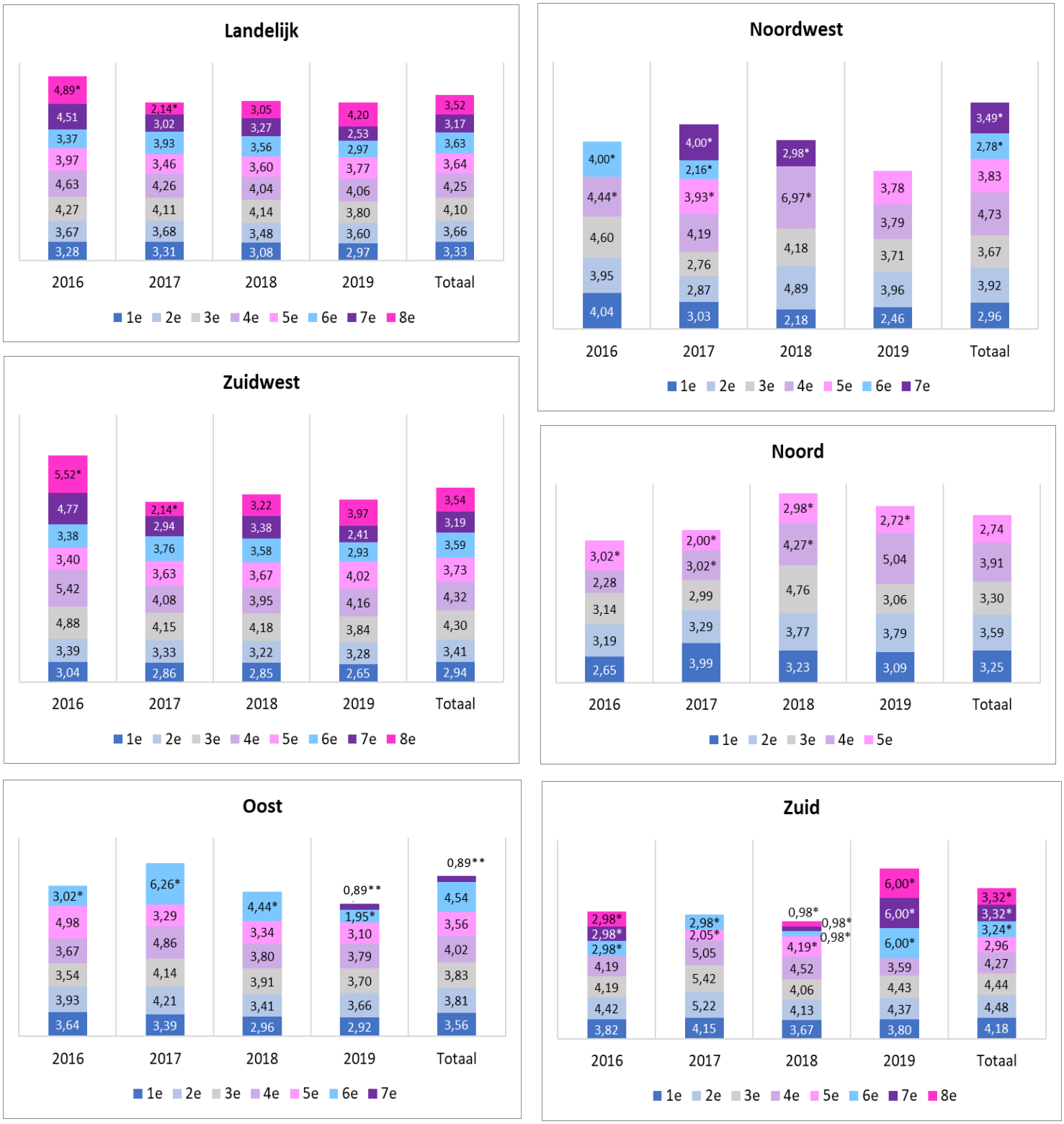

Figuur 3.4 *Gemiddelde machtigingsduur in maanden per machtigingsnummer (1e, 2e, 3e etc.), naar zorggebied en jaar (N=4477).*
* N < 5 ** Dit betreft 1 case, dit is 0%, vandaar dat deze in Figuur 3.3 niet wordt weergegeven.

In Figuur 3.4 wordt de gemiddelde machtigingsduur per machtigingsnummer weergegeven. Landelijk gezien neemt de gemiddelde machtigingsduur van de eerste vier machtigingen af gedurende de periode 2016-2019. Tevens valt op dat de gemiddelde machtigingsduur van de eerste drie verlengingen (2e, 3e, 4e machtiging) door de jaren heen, langer is dan de daaraan voorafgaande machtigingen. Dus de 1e machtiging is het kortste, de 2e machtiging (1e verlenging) is gemiddeld langer dan de 1e, en de 3e machtiging is weer iets langer dan de 2e, etc. Vanaf de 5e machtiging is het beeld wat wisselender: door de jaren heen schommelt de duur van de machtigingen en vanaf de 5e machtiging (4e verlenging) is de machtigingsduur gemiddeld weer wat korter dan de 1e 3 verlengingen (zie ook de bijbehorende cijfers in Tabel 3 van Bijlage 2).

Per zorggebied zien we wat andere trends dan de algemene landelijke trend. Zorggebied Noord valt op doordat meer dan vijf machtigingen (c.q. vier verlengingen) daar niet voorkomt. De eerste machtiging duurt ook relatief lang, net als in zorggebieden Oost en Zuid. In zorggebied Oost neemt de duur van de eerste machtiging licht af tussen 2016 en 2019. In zorggebied Zuid duren alle machtigingen en verlengingen (de 2e machtiging is de 1e verlenging) gemiddeld het langste. In zorggebied Zuidwest komen het vaakst tot en met acht machtigingen (c.q. zeven verlengingen) voor. In zorggebied Zuid komen ook tot en met acht machtigingen voor, maar relatief minder dan in Zuidwest. Gemiddeld duren de eerste twee machtigingen in zorggebied Zuid west het kortste ten opzichte van de andere zorggebieden. De verlengingen daarna (vanaf de 3e machtiging) duren gemiddeld ongeveer net zo lang als in de andere zorggebieden. De cijfers van zorggebied Noordwest wijken wat af van de andere zorggebieden. Dit heeft wellicht te maken met de relatief lage aantallen (zie ook Tabel 3 Bijlage 2).

Totale machtigingsduur

Vervolgens is nagegaan wat de totale machtigingsduur (het totaal van de opeenvolgende machtigingen) is in de verschillende zorggebieden over de jaren heen. Dit is weergegeven in Figuur 3.5. Landelijk (laatste kolom) zien we dat jongeren die in 2017 uitstroomden, gemiddeld een significant langere totale machtigingsduur (9,9 maanden) hadden dan de uitstromers van 2016 (8,1 maanden). In 2018 en 2019 is het gemiddelde gaandeweg weer gedaald naar 8,8 maanden. Dit verschil is significant ten opzichte van 2017. Over het geheel genomen is er echter geen grote verandering te zien in de totale machtigingsduur over de jaren 2016-2019. Deze blijft ongeveer hetzelfde, behalve de kleine piek in de totale machtigingsduur in 2017.

Wanneer we de verschillende zorggebieden nader beschouwen, is te zien dat de trends geen uniform verloop vertonen. Bij Oost en Zuid komt tussen 2016 en 2017 een significante stijging van de totale machtigingsduur naar voren, maar in Zuidwest vindt die toename pas in 2018 plaats. De veranderingen in totale machtigingsduur verlopen daarna verschillend voor de verschillende zorggebieden. Eveneens valt zorggebied Noord op met gemiddeld een beduidend kortere totale machtigingsduur dan de andere zorggebieden over de jaren heen. Het gemiddelde is 2 tot 2,5 keer korter dan in de andere zorggebieden, waar de gemiddelde totale machtigingsduur tussen de 8,3 en 10,7 maanden ligt. De gemiddelde totale machtigingsduur is het hoogst in zorggebied Zuidwest. Deze bevindingen komen overeen met Figuur 3.4 waar in de regio Noord het minste aantal verlengingen voorkomt, en in regio Zuidwest relatief het meeste aantal verlengingen.

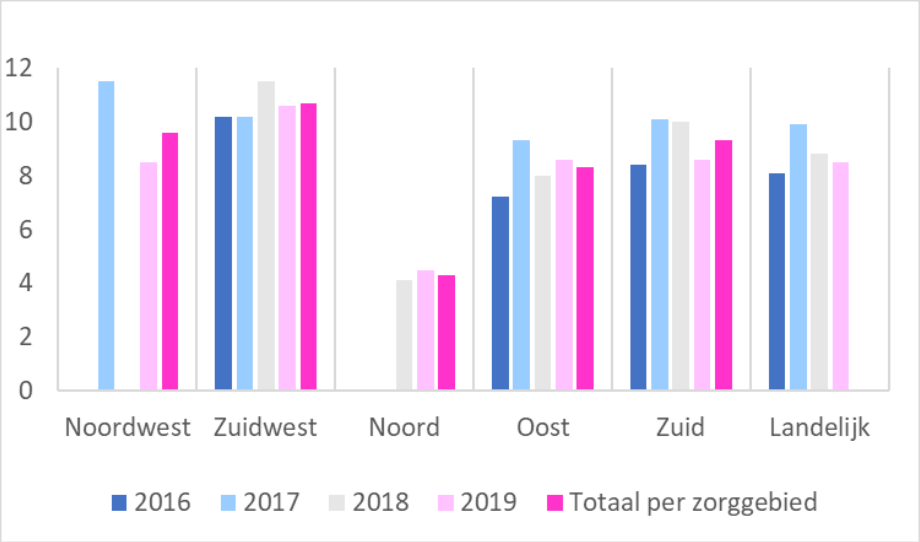

Figuur 3.5 *Totale gemiddelde machtigingsduur in maanden per jaar en zorggebied (N=4477)*

Korte machtigingen vaker verlengd?

Om na te gaan of korte machtigingen vaker verlengd worden dan langere machtigingen, zijn we nagegaan hoe lang de gemiddelde machtigingsduur is bij opeenvolgende machtigingen. In de periode 2016-2019 hebben we van 1215 jongeren gegevens over het totaal aantal machtigingen dat zij hebben ontvangen en hoe lang deze machtigingen duurden. In Figuur 3.6 wordt dit weergegeven, in Tabel 4 in Bijlage 2 worden de bijbehorende cijfers weergegeven. In Figuur 3.6 is te zien dat bij jongeren die in totaal één machtiging hebben gehad, de duur van deze machtiging gemiddeld 133 dagen bedroeg. Bij jongeren die twee machtigingen hebben gehad, bedroeg de duur van de eerste machtiging gemiddeld 97 dagen, terwijl de duur van de eerste machtiging bij jongeren met in totaal drie machtigingen gemiddeld 78 dagen was, enzovoort. Naarmate de duur van de eerste machtiging korter is, volgen er dus meer machtigingen (c.q. verlengingen); in Figuur 3.6 wordt dit weergegeven middels de blauwe lijn.

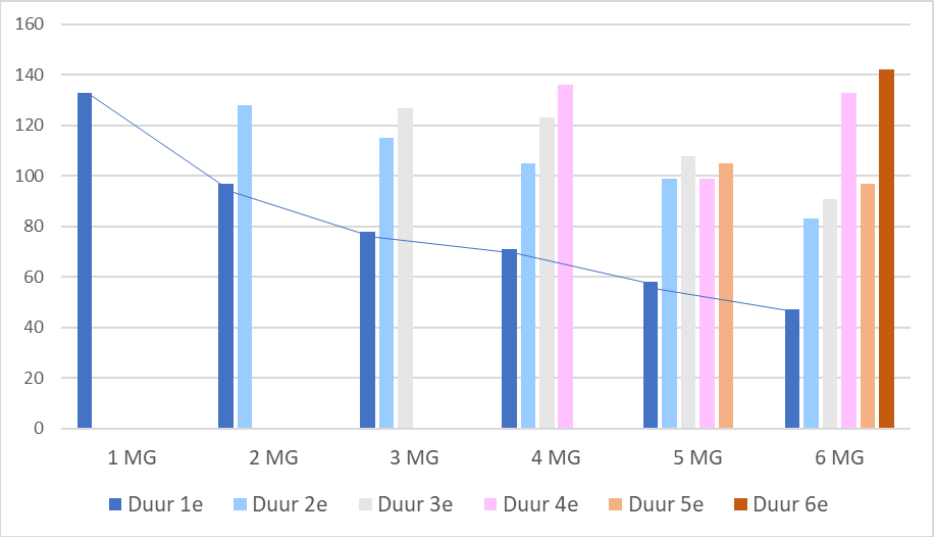

Figuur 3.6 *Machtigingsduur (in dagen) van opeenvolgende machtigingen bij jongeren die 1 machtiging (1 MG) 2 machtigingen (2 MG) etc. hebben gehad (N=1215 jongeren).*

Deze tendens komt bij bijna alle machtigingen naar voren: bij jongeren met in totaal twee machtigingen zien we bij de tweede machtiging een gemiddelde machtigingsduur van 128 dagen, terwijl die bij jongeren met in totaal drie machtigingen 115 dagen bedroeg enzovoort. Alleen de vierde machtiging bij jongeren met zes machtigingen duurt gemiddeld langer dan de vierde machtiging bij jongeren met vijf machtigingen. Het algemene beeld dat hier uit naar voren komt is dat naarmate een machtiging korter duurt, de kans groter is dat deze verlengd wordt.

3.1.3 Conclusie kortdurende machtigingen en verlengingen: de cijfers

In de periode 2015-2019 is de gemiddelde machtigingsduur significant gedaald van 4,5 maand naar 3,5 maand. Tevens is het aantal korte machtigingen in deze periode significant gestegen en is het aantal langere machtigingen afgenomen, met de sterkte stijging van korte machtigingen en de sterkste daling van lange machtigingen in 2016. Ongeveer 70% van de jongeren heeft te maken met één of meer verlengingen. Een verlengde machtiging duurt in het algemeen langer dan de daaraan voorafgaande machtigingen. Het aantal machtigingen van een jongere tijdens de behandeling is in de loop der jaren licht gestegen en daarmee het aantal verlengingen. Echter, over het geheel genomen is er geen grote verandering te zien in de totale machtigingsduur (van opeenvolgende machtigingen) over de jaren 2016-2019.

Er zijn enkele opvallende regionale verschillen. In zorggebied Noord wordt beduidend vaker dan in de andere zorggebieden maar één machtiging afgegeven; meer dan vier verlengingen komen niet voor. De eerste machtiging duurt in Noord relatief lang ten opzichte van de andere regio's. De totale machtigingsduur van opeenvolgende machtigingen duurt in Noord beduidend korter dan in de andere zorggebieden. In zorggebied Zuidwest worden de meeste machtigingen afgegeven; een kwart van de jongeren heeft minimaal vier machtigingen gehad, en in dit zorggebied komen het vaakst tot en met acht machtigingen (dus zeven verlengingen) voor. De eerste twee machtigingen duren in Zuidwest relatief het kortste in vergelijking met de andere zorggebieden. De totale machtigingsduur van opeenvolgende machtigingen duurt in Zuidwest het langst. In zorggebied Zuid wordt het minste aantal korte machtigingen afgegeven. Tevens duren alle machtigingen en verlengingen in Zuid gemiddeld het langst in vergelijking met de andere zorggebieden.

In het algemeen kan gesteld worden dat het aantal machtigingen per jongere in de loop der jaren licht gestegen is, waarbij het aandeel korte machtigingen omhoog is gegaan. De totale machtigingsduur is door de jaren heen ongeveer gelijk gebleven. In antwoord op de onderzoeksvraag lijkt dit te impliceren dat er vaker kortdurende machtigingen worden afgegeven die vaker verlengd worden, waardoor de totale machtigingsduur niet afneemt. Om dit te toetsen is bij uitgestroomde jongeren nagegaan hoe lang de gemiddelde machtigingsduur van opeenvolgende machtigingen was. Het algemene beeld dat hier uit naar voren komt is dat naarmate een machtiging korter duurt, de kans groter is dat deze verlengd wordt.

3.2 Kinderrechters en professionals over de geconstateerde trends

We hebben gezien dat het aantal kortdurende machtigingen in 2016 is gestegen en daarna is gestabiliseerd, en dat er verschillen zijn tussen zorggebieden in het afgeven van kort- versus langdurende machtigingen en het aantal afgegeven machtigingen. Om meer zicht te krijgen op verklaringen voor de (lichte) toename in het aantal kortdurende machtigingen en de verschillen

tussen zorggebieden is aan kinderrechters en professionals gevraagd of zij de toename van kortdurende machtigingen en stapeling van machtigingen herkennen en welke verklaringen zij hiervoor hebben. In paragraaf 3.2.1 worden de resultaten van de kinderrechters weergegeven, in paragraaf 3.2.2 de resultaten van de professionals. In paragraaf 3.2.3 vatten we de bevindingen samen.

3.2.1 Kinderrechters

Trend toename kortdurende machtigingen

Acht van de dertien geïnterviewde kinderrechters herkenden de trend dat er vaker kortdurende machtigingen (van drie maanden of korter) worden afgegeven dan voorheen. In zorggebieden Zuid, Zuidwest en Oost waren er evenveel kinderrechters die de trend wel herkenden als die de trend niet herkenden; in zorggebied Noord herkenden vier kinderrechters de trend wel en één niet. Twee kinderrechters die de trend herkenden, beiden uit zorggebied Noord, lichtten toe dat er met name meer machtigingen worden afgegeven van drie of vier maanden in plaats van voor zes maanden; buiten spoedmachtigingen worden er niet vaak machtigingen van korter dan drie maanden afgegeven. Het kan ook voorkomen dat een kinderrechter een deel van de machtiging 'aanhoudt'. Wanneer een gedeelte van de verzochte duur wordt toegekend met aanhouding van de resterende termijn, kan een kinderrechter tussentijds toetsen of het aangehouden deel van de machtiging nog noodzakelijk is. Is dit het geval, dan kan het aangehouden gedeelte worden toegekend zonder dat er een nieuw verzoek om een gesloten machtiging moet worden ingediend. Een kinderrechter uit zorggebied Noord gaf aan machtigingen vaker dan voorheen voor drie maanden aan te houden als er zes maanden wordt gevraagd.

Twee van de kinderrechters die de trend niet herkenden, uit zorggebieden Zuid en Noord, gaven aan dat het uitgangspunt altijd al is geweest om een machtiging voor een zo kort mogelijke tijd te verlenen. Twee andere kinderrechters gaven aan dat een machtiging juist niet te kort moet zijn: volgens de ene is zes maanden de standaardtermijn en kan men in een kortere tijd niet veel bereiken (zorggebied Oost), de ander zei dat het advies vanuit de jeugdzorgplusinstellingen is om geen kortdurende machtigingen te verlenen als er langere tijd nodig is (zorggebied Zuidwest). Een kinderrechter uit zorggebied Zuid gaf aan dat de ene kinderrechter een machtiging vaker voor een gedeelte aanhoudt dan de ander, maar dat dit niet vaker gebeurt dan voorheen.

Alle kinderrechters gaven aan dat ze zelf wel eens machtigingen van drie maanden of korter afgeven. Vier van hen doen dit alleen bij verzoeken voor spoedmachtigingen of verlengingen. Andere redenen om een kortdurende machtiging af te geven waren: in het kader van het ThuisBest[1]; programma als reset; als erom gevraagd wordt of als het niet zeker is of een jongere op z'n plek is in de Jeugdzorg^{Plus}. Redenen die werden genoemd om een gedeelte van de verzochte machtiging af te wijzen waren: om druk op te voeren (bijvoorbeeld voor een vervolgplek) en om de jongere te laten weten dat het vertrouwen er is dat de behandeling kan worden afgerond. Vaker dan dat ze een deel van de verzochte machtiging afwijzen, houden kinderrechters een gedeelte van de machtiging aan: twaalf kinderrechters gaven aan dat ze dit wel eens doen. Dit gebeurt bijvoorbeeld als er een machtiging van een jaar wordt verzocht; als het niet zeker is of de jongere op de goede plek zit; om

1 ThuisBest is een programma van Via Jeugd waarbij jongeren kort in de gesloten jeugdzorg worden geplaatst (Locatie Almata) en daarna thuis worden begeleid middels Multisysteem Therapie (MST).

druk op te voeren om (sneller) te starten met behandeling of om jongeren te motiveren tot deelname aan de behandeling.
Verder gaven negen van de dertien kinderrechters aan dat machtigingen van drie maanden of korter vaker worden verlengd dan machtigingen van een jaar of langer, omdat drie maanden doorgaans te kort is om de gewenste verandering te bereiken bij jongeren en/of ouders. Een kinderrechter gaf aan dat verlengingen vertragingen met zich meebrengen, doordat een nieuw verzoekschrift moet worden geschreven, door extra rechtszittingen en het 'stil leggen' van de behandeling van de jongere rond de einddatum van de machtiging, omdat het niet duidelijk is of deze kan worden voortgezet. Hierdoor duurt het hele traject mogelijk langer wanneer er meerdere kortdurende machtigingen worden afgegeven dan wanneer er één langdurende machtiging zou zijn afgegeven. We zagen eerder in paragraaf 3.1 dat uit de cijfers blijkt dat naarmate een eerste machtiging korter duurt, de kans groter is dat deze verlengd wordt. Dit zou er toe kunnen leiden dat trajecten langer duren dan wanneer er direct een langere machtiging zou worden afgegeven. Drie kinderrechters uit verschillende zorggebieden waren van mening dat kortdurende machtigingen niet vaker worden verlengd, maar gaven aan dat het aangehouden gedeelte wel vaak wordt gebruikt. Een kinderrechter uit zorggebied Oost gaf aan dat een stapeling van vijf of meer machtigingen bij hen niet vaak voorkomt, en dat dit ook niet wenselijk is. We zagen eerder in paragraaf 3.1 dat er in zorggebied Oost wel enkele 5e, 6e en 7e machtigingen zijn afgegeven maar dit betrof een zeer gering aantal jongeren.

Verder gaf een kinderrechter uit zorggebied Noord aan dat hij merkt dat de toets voor een kortdurende machtiging lichter is en dus makkelijker wordt afgegeven, ook al wordt misschien niet aan alle juridische criteria voldaan. Vervolgens zijn verlengingen nodig omdat er in korte tijd niet voldoende kan worden opgelost.

Verklaringen toename kortdurende machtigingen

Kinderrechters gaven verschillende verklaringen voor de trend dat er meer kortdurende machtigingen worden afgegeven dan voorheen, gegroepeerd in drie categorieën: 1) kortere aanvragen vanuit de verzoekende partijen, 2) kritiek op de JeugdzorgPlus, en 3) vinger aan de pols willen houden. In Tabel 3.1 is te zien welke verklaringen door kinderrechters uit verschillende zorggebieden werden gegeven, en wat er meer specifiek over is gezegd. Vervolgens wordt verder ingegaan op de drie verklaringen.

Tabel 3.1 *Verklaringen voor de toename van kortdurende machtigingen, per zorggebied (N=10).*

Zorggebied	n	Kortere aanvragen	n	Kritiek op JeugdzorgPlus	n	Vinger aan de pols
Zuidwest (N=2)	1	• Visie van de instelling			2	• Weinig vertrouwen in jeugdhulp
Zuid (N=3)	2	• Visie van de instelling • Verwachting toewijzing machtiging			3	• Weinig vertrouwen in jeugdhulp • Afhankelijk van type rechter
Noord (N=4)	3	• Visie van de instelling • Aansturing gemeente op korte machtiging	3	• Gesloten plaatsing traumatiserend • Twijfel bij kinderrechters		
Oost (N=1)	1	• Dynamiek in voortraject	1	• Nationale discussie gesloten jeugdzorg • Verweer advocaten op duur machtiging		

Zeven kinderrechters uit de vier verschillende zorggebieden gaven aan dat de machtigingen korter duren doordat de ***aanvragen*** die worden gedaan ***door verzoekers korter zijn*** dan voorheen. Kinderrechters kunnen geen langere periode verlenen dan gevraagd, dus zij zitten voor de maximale duur vast aan de verzochte termijn.

Een kinderrechter uit zorggebied Noord gaf aan dat sinds de verzoeken ook door gemeenten kunnen worden gedaan, er vaker kortdurende machtigingen worden gevraagd dan voorheen. Ook andere kinderrechters uit zorggebied Noord gaven aan dat gemeenten aansturen op zo min mogelijk en zo kort mogelijke gesloten plaatsingen. "*Daarbij heb ik ook af en toe het idee dat de financiële overwegingen meespelen, want die gesloten plaatsingen zijn natuurlijk kostbaar en gemeenten willen het allemaal toch zo goedkoop mogelijk financieren, dus de gesloten plaatsing moet dan zo kort mogelijk. Ik heb wel eens de indruk dat die korte periode daardoor wordt veroorzaakt.*"

Een kinderrechter uit zorggebied Zuidwest gaf aan dat er vanuit inhoudelijke redenen korte machtigingen worden gevraagd: "*Ik vermoed dat de behandelingen veel doelgerichter zijn dan vroeger. Ook vanwege nieuwe inzichten in wat werkt en niet werkt. We hebben kritische deskundigen die een instemmingsverklaring afgeven en daarin zeggen: alleen om te stabiliseren, er is geen noodzaak voor langdurige gesloten plaatsing.*"

Bij Elker, Jeugdzorg^{Plus} aanbieder in zorggebied Noord, werd een tijdlang het programma Doen wat werkt ingezet; bij Via Almata, Jeugdzorg^{Plus} aanbieder in zorggebied Zuid, wordt bij een deel van de jongeren gewerkt met de interventie ThuisBest. Bij deze zorgtrajecten worden korte gesloten plaatsingen gecombineerd met intensieve hulp thuis. Daarbij worden kortdurende machtigingen verzocht om te stabiliseren en de jongeren zo snel mogelijk weer naar huis te laten gaan. Kinderrechters uit die zorggebieden gaven aan dat deze programma's de reden zijn voor een groter aantal kortdurende machtigingen dan in andere zorggebieden[2].

Vier kinderrechters uit de zorggebieden Noord en Oost gaven aan dat de nationale discussie waarin ***kritiek op de Jeugdzorg^{Plus}*** wordt geuit, meespeelt in het aantal verzoeken en/of toewijzingen van kortdurende machtigingen. Recente rapportages over de negatieve gevolgen van Jeugdzorg^{Plus} kunnen bijdragen aan een veranderend denken over de geslotenheid. Een kinderrechter uit zorggebied Noord zei: "*Een gesloten plaatsing is toch voor de meeste kinderen niet leuk en het kan ook traumatiserend zijn. Het is toch een vorm van vrijheidsbeneming, dat wil je zo kort mogelijk doen.*"

Een kinderrechter uit zorggebied Oost gaf aan dat advocaten meer verweer voeren op de duur van de machtiging. Een kinderrechter uit zorggebied Noord gaf aan dat twijfel bij kinderrechters zelf ook kan leiden tot het afgeven van een kortdurende machtigingen, omdat het een kleinere stap is voor kinderrechters om een kortdurende machtiging af te geven dan een langdurende machtiging. Deze kinderrechter zei hierover: "*[Ik] herken het beeld van kortdurende machtigingen, na 3 maanden opnieuw kijken. Ik heb daar moeite mee, het gevoel dat ik daarvan heb overgehouden is dat er een verzoek komt voor 6 maanden maar je twijfelt als rechter nog een beetje, dus om je schuldgevoel te sussen doe je dan maar 3 maanden en dan kijken we daarna wel weer verder.*"

Vijf kinderrechters uit zorggebieden Zuid en Zuidwest gaven aan dat er meer kortdurende machtigingen worden afgegeven omdat kinderrechters ***vinger aan de pols*** willen houden en/of de

2 Uit de administratiegegevens waarover is gerapporteerd in paragraaf 3.1 blijkt dat in zorggebied Zuid de machtigingen juist langer duren in andere zorggebieden. De data van Via Almata die het programma ThuisBest uitvoert, zijn echter niet in dit databestand opgenomen, vandaar dat dit in de resultaten in paragraaf 3.1 niet naar voren komt.

instelling onder druk willen zetten om meteen te beginnen met de behandeling. Dan wordt er bijvoorbeeld een machtiging van drie maanden afgegeven met aanhouding van de resterende verzochte termijn, om meer grip op de zaak te houden. Een kinderrechter uit zorggebied Zuidwest lichtte toe dat er minder vertrouwen is in de uitvoering van de jeugdhulp: "*Door wachtlijsten, gebrek aan voortgang, continuïteit (dus kennis) en daadkracht. Zowel bij de GI en gemeente als bij instellingen zelf. Toewerken naar een bepaalde datum zorgt voor druk op de ketel, urgentie om dan meer duidelijk te hebben.'* Over gemeenten zei deze kinderrechter: *'Casusregisseurs hebben minder expertise over gesloten plaatsingen en zijn minder betrokken. Ervaren, actieve jeugdbeschermers met een duidelijke visie die ook bij de instelling mee kunnen sturen op de behandeling zijn nodig."* De betrokken jeugdbeschermer of casusregisseur kan invloed hebben op de duur van de afgegeven machtiging: "*De ene jeugdbeschermer zit er actiever op dan de ander. Sommigen zorgen ervoor dat een kind niet langer dan nodig in instelling blijft, anderen lijken het (naar mijn inschatting) ook goed te vinden dat het kind er een jaar blijft. Dat is het gevoel dat je soms krijgt. Dat kan een reden zijn korter af te geven*."

Persoonlijke overwegingen

Kinderrechters is gevraagd wat voor hen persoonlijk overwegingen zijn om een kortdurende machtiging af te geven. In Tabel 5 in Bijlage 2 worden de resultaten weergegeven. Ze gaven een aantal redenen: om ***vinger aan de pols te houden***, ***druk op de (start van) de behandeling te zetten***, ***streven naar jeugdhulp die zo kort en licht mogelijk is***, en ***het bieden van perspectief aan jongeren*** en het ***motiveren van jongeren voor behandeling***. Wat dit laatste betreft houden kinderrechters rekening met de jongere die ze tijdens de rechtszitting zien. Voor sommige jongeren kan het helpend zijn om een korte machtiging af te geven om ze te motiveren, voor anderen zijn de zittingen juist belastend en kan beter een langere machtiging worden afgegeven. Kinderrechters proberen een inschatting te maken van het effect dat hun uitspraak heeft op de jongere, en nemen de visie van de jongere hierin mee. Verder worden kortdurende machtigingen afgegeven wanneer de ***Jeugdzorg^{Plus} niet goed past*** en er (nogmaals) naar andere mogelijkheden moet worden gezocht, als de inschatting is dat ***verbetering binnen korte tijd haalbaar*** is of als er ***geen vervolgplek*** is.

Tevens werd kinderrechters gevraagd naar redenen om machtigingen te verlengen. Zes kinderrechters gaven aan dat ze machtigingen verlengen als ***jongeren baat hebben bij de behandeling in geslotenheid*** en de behandeldoelen nog niet zijn behaald**.** Vier kinderrechters gaven daarnaast aan dat ze een machtiging ook wel eens moeten verlengen als er ***geen geschikte vervolgplek*** is en terug naar huis gaan niet mogelijk is. Ook als er een wachtlijst is voor een specifieke therapie die binnen de Jeugdzorg^{Plus} moet worden ingezet, kan een verlenging nodig zijn.

Kinderrechters maken dus verschillende overwegingen om wel of geen kortdurende machtiging af te geven. Sommige kinderrechters vinden het belangrijk om het proces in de gaten te houden door tussentijdse toetsmomenten; anderen vinden het belangrijker om de instelling voldoende tijd te geven en geven daarom liever langdurende machtigingen af. Kinderrechters is ook gevraagd of ze onderling overleg hebben over het afgeven van kortdurende machtigingen, en of ze van hun collega's weten of zij bijvoorbeeld ook vinger aan de pols willen houden. Twee kinderrechters gaven aan dat er geen regelmatige overleggen zijn over dit onderwerp, maar dat er wel onderling over wordt gesproken en dat de besluitvorming over de machtigingsduur vaak van elkaar lijkt te verschillen. Een kinderrechter uit regio Zuid zei hierover: *"Rechters worden uitgekozen op eigenwijsheid"*. Vijf kinderrechters vinden dat onderling overleg (te) weinig plaatsvindt. Toch krijgen ze wel zicht op elkaars werkwijze doordat ze soms zaken terugkrijgen van collega's,

bijvoorbeeld wanneer een eerste machtiging door een collega is afgegeven en de jongere bij hen terecht komt voor een verlenging. Een kinderrechter uit zorggebied Zuidwest gaf aan dat de werkwijze in grote lijnen wel hetzelfde is, maar dat sommige dingen in de uitvoering anders gewogen worden: sommige kinderrechters vinden het belangrijker om vinger aan de pols te houden en denken dat je daarmee iets kan betekenen, anderen hebben dat idee minder. Ook een kinderrechter uit zorggebied Zuid gaf dit aan: *"Sommigen willen er graag wat meer zicht op blijven houden, en ik vind zelf dat ik als kinderrechter een wat afstandelijke, toetsende rol heb."*

Verder gaven enkele kinderrechters aan dat zij niet altijd goed zicht hebben op de voortgang van de behandeling, waardoor ze er minder vertrouwen in hebben en vinger aan de pols willen houden. Ze gaven aan dat het kan helpen om de zittingen te laten plaatsvinden bij de instellingen zelf, of ervoor te zorgen dat een afgevaardigde van een instelling bij de zitting aanwezig is, om beter te begrijpen waarom een bepaalde duur nodig is voor de behandeling. In zorggebied Zuid komt er in bepaalde zaken iemand van de instelling mee naar de zitting; de kinderrechter gaf aan dat dit ook helpend is om beter uit te kunnen leggen waarom er wel of niet wordt meegegaan met het verzoek. Wanneer het praktisch niet te organiseren is, kan ook op een andere manier voor directe informatie vanuit de instelling worden gezorgd door een behandelplanbespreking of tussentijds verslag van de behandeling; een kinderrechter uit zorggebied Zuidwest gaf aan dat dit helaas lang niet altijd beschikbaar of recent is.

3.2.2 Professionals

Trend toename kortdurende machtigingen

Een meerderheid van de kinderrechters die we hebben gesproken herkende de trend dat er meer kortdurende machtigingen worden uitgesproken dan voorheen, en dat er meer sprake is van stapeling van machtigingen. Aan professionals is eveneens gevraagd of zij de ze trend herkenden en wat volgens hen verklaringen zijn voor deze trend. In Tabel 3.2 worden de resultaten weergegeven.

In Tabel 3.2 is te zien dat bijna driekwart van de professionals aangaf de trend te herkennen dat er de laatste jaren vaker kortdurende machtigingen worden afgegeven dan voorheen. Er waren wel kleine verschillen tussen zorggebieden (van 69% in zorggebied Zuidwest tot 82% in Noordwest), maar deze waren niet significant. De meest genoemde verklaring is dat de ***Jeugdzorg^{Plus} een zware, ingrijpende maatregel*** is: *"Er wordt door rechters vaker geoordeeld dat een* Jeugdzorg^{Plus} *machtiging een grote inbreuk is op de vrijheid van jongeren. Daardoor lijken zij terughoudender te zijn en sneller te willen terugwerken naar een open setting met een (passende) behandeling"*; "*De opdracht die jeugdzorg Nederland heeft is om een zo kort mogelijke gesloten behandeling voor de jongeren toe te passen. Zo kort mogelijk lijkt dan zwaarder te wegen dan zo lang als nodig"; "Een verklaring is dat we steeds beter weten dat een gesloten plaatsing nadelige gevolgen kent. Veel jongeren ervaren de gesloten plaatsing of onderdelen daarvan als traumatisch"*. Deze verklaring komt overeen met wat de kinderrechters noemden: er is meer kritiek op de Jeugdzorg^{Plus} waardoor er wordt gestreefd naar een zo kort mogelijke plaatsing.

Daarnaast werd door een kwart van de professionals genoemd dat kinderrechters ***vinger aan de pols willen houden*** en druk willen zetten om zo snel mogelijk behandeling te bieden: "*Rechter wil dwingen dat hulp sneller wordt ingezet door korte machtiging (bv persoonlijkheidsonderzoek). Verder wordt het overige gedeelte (andere 3 maanden) vaak aangehouden om tussentijds te beoordelen of de machtiging nog nodig is"*. Ook deze verklaring komt overeen met wat kinderrechters aangaven als

verklaring voor de toename van kortdurende machtigingen en als persoonlijke overweging om een kortdurende machtiging af te geven.

Ook werd door professionals genoemd dat er ***te weinig geschikte alternatieven*** en/of vervolgplekken zijn: "*Er zijn geen passende (intensieve) behandelgroepen waar de jongeren terecht kunnen. Open plekken geven snel op. Hierdoor wordt de GI gedwongen om een gesloten machtiging met spoed te verzoeken omdat de open plek zegt dat jongere weg moet. De kinderrechter geeft geen gesloten machtiging af voor langer, omdat er onvoldoende reden is voor gesloten*". Kinderrechters noemden dit niet als verklaring voor de toename van kortdurende machtigingen, maar vier van hen noemden dit wel als persoonlijke overweging om een kortdurende machtiging af te geven.

Tot slot gaven professionals aan dat de aanvragen zo kort mogelijk zijn vanwege de ***hoge kosten van de Jeugdzorg***^{Plus}. Enkele professionals noemden ***stabilisatie en time-out*** als reden voor de toename van kortdurende machtigingen. Deze verklaringen werden eveneens door de kinderrechters benoemd.

Tabel 3.2. *Toename korte machtigingen volgens professionals (N=188)*

Er lijkt de laatste jaren een trend te zijn dat er vaker korte machtigingen (3 maanden of korter) worden afgegeven dan voorheen. Herkent u deze trend? (N=188)	
Ja	**73% (N=137)**
Toelichtingen	
• Jeugdzorg^{Plus} is een zware maatregel (vrijheidsbeneming)	N=48
• Kinderrechter wil vinger aan de pols houden	N=45
• Gebrek aan geschikte alternatieven/vervolgplekken	N=18
• Zo kort mogelijk wegens kosten Jeugdzorg^{Plus}	N=13
• Korte machtigingen goed voor stabilisatie/reset	N=6
Nee	**16% (N=30)**
Toelichtingen	
• Vraagt meestal langdurend aan; vooral betrokken bij jongeren met lange verblijfsduur	N=7
• Verzoeken langdurende machtigingen worden aangehouden	N=5
• Machtigingen zijn juist vaker langdurend	N=2
Weet ik niet	**11% (N=21)**
Toelichtingen	
• Te weinig mee te maken	N=5

Trend toename verlengingen

Aan professionals is eveneens gevraagd of zij de trend herkennen dat er de laatste jaren vaker meerdere korte machtigingen na elkaar (stapeling) worden afgegeven dan voorheen. Evenals bij de vraag of ze de trend naar korte machtigingen herkennen, gaf bijna driekwart van de professionals (73%) aan deze trend te herkennen. Dit was het geval in bijna alle zorggebieden, alleen in zorggebied Noord lag het percentage professionals dat de trend herkende iets lager (63%, geen significant verschil). Dit lagere percentage in zorggebied Noord lijkt overeen te komen met de bevindingen in paragraaf 3.1 dat in Noord er in het algemeen minder machtigingen worden afgegeven dan in de andere zorggebieden.

De verklaringen die professionals voor stapeling van machtigingen noemen, komen grotendeels overeen met de verklaringen rondom de korte machtigingen, daarom worden de resultaten niet apart in een tabel weergegeven. Zo noemden professionals het vaakst als verklaring voor deze trend dat ***kinderrechters een vinger aan de pols willen houden***: "*Geslotenheid moet, ook met de nieuwe jeugdwet, zo kort mogelijk, dus kinderrechters geven korte machtigingen af en willen*

regelmatig betrokkenen weer in de rechtszaal zien voor update". Tussentijdse evaluatiemomenten kunnen ook helpen om het verblijf niet langer te laten duren dan nodig: *"De sturing op het zo kort mogelijk laten duren van de plaatsing en monitoren van de voortgang van de hulpverlening"*. Daar sluit de verklaring dat ***Jeugdzorg^{Plus} een zware maatregel*** is bij aan: doordat het een ingrijpende maatregel is wordt deze het liefst zo kort mogelijk ingezet, dus worden (meerdere) korte machtigingen ingezet wanneer langere behandeling nodig is. Specifieke verklaringen die werden genoemd voor stapeling van machtigingen zijn dat na een korte machtiging ***de behandeldoelen nog niet zijn behaald*** waardoor verlenging van de machtiging noodzakelijk is. Ook worden machtigingen verlengd omdat er ***geen gelijkwaardig alternatief of goede vervolgplek*** is voor Jeugdzorg^{Plus}: "*Drie maanden is in het huidige zorglandschap in het noorden te kort. Ik heb meegemaakt dat ik wel moest verlengen omdat er geen plekken beschikbaar waren. Dat de rechter wel meeging omdat de jongere anders op straat stond".*

3.2.3 Conclusie kinderrechters en professionals over geconstateerde trends

De meerderheid van de kinderrechters en professionals herkenden de trend dat er vaker kortdurende machtigingen worden afgegeven dan voorheen. Volgens kinderrechters worden machtigingen van drie maanden of korter vaker verlengd dan machtigingen van een jaar of langer, omdat drie maanden doorgaans te kort is om het gewenste resultaat te bereiken (tenzij stabilisatie het doel is en de plaatsing dient als time-out). De belangrijkste verklaringen voor deze trend van meer kortdurende machtigingen en stapeling van machtigingen zijn dat de verzoekende partij vaker kortdurende machtigingen aanvraagt (om inhoudelijke of financiële redenen), de negatieve gevolgen van Jeugdzorg^{Plus} voor de jongeren, waardoor deze zo kort mogelijk wordt ingezet omdat het een vorm van vrijheidsbeneming is, dat kinderrechters vinger aan de pols willen houden en/of druk zetten om de behandeling zo snel mogelijk te laten starten en het ontbreken van een geschikt alternatief of vervolgplek. Deze verklaringen werden door zowel kinderrechters als professionals genoemd. Daarnaast gaven kinderrechters aan dat het bieden van perspectief en het motiveren van jongeren voor henzelf overwegingen kunnen zijn om kortdurende machtigingen af te geven. Ook de inschatting dat verbetering snel mogelijk is, is een reden om korte machtigingen af te geven. De verklaringen lijkt met elkaar samen te hangen: omdat de Jeugdzorg^{Plus} een ingrijpende, kostbare maatregel is en nadelige gevolgen kan hebben voor jongeren is het streven dat dit voor een zo kort mogelijke periode wordt ingezet. Om ervoor te zorgen dat het verblijf niet langer duurt dan nodig, willen kinderrechters de voortgang monitoren. Zij geven kortdurende machtigingen af of houden een gedeelte van de machtiging aan, zodat ze vinger aan de pols kunnen houden en druk kunnen zetten om de behandeling snel te laten starten of snel een goed alternatief of een vervolgplek te zoeken. Wanneer het alternatief of de vervolgplek niet wordt gevonden (bijvoorbeeld door wachtlijsten) wordt wederom een korte machtiging afgegeven. Jeugdzorg^{Plus} is op dat moment eigenlijk niet meer wenselijk, maar er is op dat moment ook geen andere behandelalternatief.

Daarnaast gaven kinderrechters nog aan dat er in de uitvoering van het beleid verschillen zijn tussen kinderrechters. Sommige kinderrechters willen meer controle houden en geven daarom eerder korte machtigingen af of houden een gedeelte van de machtiging vaker aan, waar anderen liever meer op afstand blijven en de Jeugdzorg^{Plus} instelling de tijd en ruimte willen geven om de behandeling vorm te geven. Volgens kinderrechters kan het helpend voor hen zijn wanneer er andere manieren worden gevonden om hen op de hoogte te houden van de voortgang van behandeling en de noodzaak tot verlenging van de behandeling. Bijvoorbeeld middels tussentijdse

verslaglegging, zittingen laten plaatsvinden bij de instellingen zelf, of vaker afgevaardigden van de instelling aanwezig laten zijn bij de zitting.

3.3 Voor- en nadelen van kortdurende machtigingen en verlenging van machtigingen

In deze paragraaf gaan we in op de voor- en nadelen van kortdurende machtigingen en verlengingen van machtigingen volgens kinderrechters en professionals. Deze worden beschreven in paragraaf 3.3.1. Ervaringen van jongeren, hun mentoren en enkele ouders met kort- en langdurende machtigingen, verlengingen en rechtszittingen en het effect van kortdurende machtigingen en verlengingen op de behandelmotivatie van jongeren worden beschreven in paragraaf 3.3.2. In paragraaf 3.3.3 vatten we de bevindingen samen.

3.3.1 Voor- en nadelen volgens kinderrechters en professionals

Kinderrechters

Kinderrechters is gevraagd welke voor- en nadelen zij zien van kortdurende machtigingen en het verlengen van machtigingen. In Tabel 3.3 worden de genoemde voordelen en in Tabel 3.4 de genoemde nadelen weergegeven, verduidelijkt met citaten van kinderrechters.

Tabel 3.3. *Voordelen van kortdurende machtigingen en stapeling van machtigingen (N=11)*

Wat zijn de voordelen van een kortdurende machtiging en stapeling van machtigingen?		
Vinger aan de pols, druk zetten	**73% (N=8)**	**Zorggebieden: Zuid (3) Zuidwest (1) Noord (2) Oost (2)**
• 'Voordeel kan zijn dat je wat meer vinger aan de pols houdt' (Oost)		
Jongere motiveren, perspectief bieden	**27% (N=3)**	**Zorggebieden: Zuid (2) Zuidwest (0) Noord (1) Oost (0)**
• 'Voor jongeren kan het soms een motivatie zijn om in elk geval perspectief te bieden om niet te lang en te ver vooruit te hoeven kijken. Drie maanden is voor jongeren al best ver vooruit en zes maanden lijkt dan soms zo lang dat het ook kan demotiveren' (Noord) • 'Ligt aan casus en jongere, of het in zijn belang is: of ie denkt 'na 3 maanden ben ik er vanaf' of dat ie door die 3 maanden juist in beweging komt' (Zuid)		
Korter in gesloten setting	**18% (N=2)**	**Zorggebieden: Zuid (0) Zuidwest (0) Noord (1) Oost (1)**
• 'Korter in gesloten setting met alle gevaren van dien. Je haalt ze uit een risicovolle vriendengroep maar je zet ze eigenlijk in een potentieel nieuwe risicovolle vriendengroep' (Noord) • 'Uitgangspunt is dat je kinderen liever niet gesloten plaatst. Als 3 maanden verantwoord is, dan is dat prima' (Oost)		
Inspraak jongere	**9% (N=1)**	**Zorggebieden: Zuid (1) Zuidwest (0) Noord (0) Oost (0)**
• 'Belangrijk dat jongere een stem heeft. Soms vinden ze het heel rot, missen ze thuis ontzettend. Belangrijk dat ze inspraak in hun eigen leven krijgen. Ook al bestaat het risico dat ze dan alsnog een half jaar langer moeten blijven. (…) Ik merk soms dat jongeren het leuk vinden om te vertellen wat er goed is gegaan, ze staan dan in verlenging soms wel positief' (Zuid)		
Betere inschatting van traject	**9% (N=1)**	**Zorggebieden: Zuid (0) Zuidwest (1) Noord (0) Oost (0)**
• 'Als je nog te weinig info hebt aan de voorkant, kan het wenselijk zijn niet meteen een hele lange machtiging af te geven omdat je nog samen moet bepalen hoe het traject eruit moet komen te zien. Daar heb je tijd voor nodig' (Zuidwest)		

Voordelen die werden genoemd zijn ***het motiveren van jongeren voor hun behandeling***, ***jongeren perspectief bieden*** en ***jongeren inspraak geven***. Daarnaast gaven kinderrechters aan dat zij door kortdurende machtigingen af te geven ***vinger aan de pols*** kunnen houden en ***druk kunnen zetten op***

de (start van) behandeling. Dit werd ook genoemd bij verklaringen voor kortdurende machtigingen, zoals beschreven in paragraaf 3.2. Tot slot kan een korte machtiging aan het begin van een traject wenselijk zijn als er nog teveel onduidelijk is om een goede inschatting te kunnen maken van wat nodig is.

Tabel 3.4 *Nadelen van kortdurende machtigingen en stapeling van machtigingen.*

Wat zijn de nadelen van een kortdurende machtiging en stapeling van machtigingen? (N=13)		
Onzekerheid, valse hoop jongeren	**54% (N=7)**	**Zorggebieden: Zuid (3) Zuidwest (1) Noord (1) Oost (2)**
• 'Wanneer je iemand perspectief biedt door voor drie maanden toe te wijzen in plaats van voor zes maanden, kan het ook hoop of valse hoop geven dat de jongere denkt: dan ben ik klaar over drie maanden' (Noord) • 'Het nadeel is dat het voor kinderen heel onrustig is. Die houden ook heel erg vast aan de zittingsdatum, ook al zeg je: houd er rekening mee dat het verlengd kan worden' (Oost) • 'Ik zeg altijd wel heel duidelijk en ik hoop dat het overkomt, dat het niet betekent dat over zes maanden de plaatsing klaar is en dat de jongere dan weggaat. Maar die zes maanden blijft wel in hun hoofd zitten dus dat is lastig. Het kind moet niet het idee hebben dat ze de tijd even uit moeten zitten' (Zuidwest)		
Zittingen belastend voor jongeren en ouders	**31% (N=4)**	**Zorggebieden: Zuid (0) Zuidwest (1) Noord (2) Oost (1)**
• 'Voor en na zitting zijn er meer incidenten, wanneer spanning oploopt' (Zuidwest) • 'Als het onrustig voor het kind is, is het ook nadelig voor de behandeling. Voor ouders kan ik me voorstellen dat dat ook speelt. En ze moeten steeds naar een zitting komen, dat kan voor kind en ouders ook een belasting zijn. Zeker als het kind in een busje aangevoerd moet worden vanuit de instelling' (Oost) • 'Sommige ouders moeten echt stelling nemen, soms ook tegen hun kind. Dan zeggen ze: je wil het niet, maar het is beter voor je. Dat zijn echt pijnlijke situaties die je eigenlijk ouder en kind niet gunt. En het omgekeerde, je ziet ook ouders die het eigenlijk wel eens zijn maar uit loyaliteit naar hun kind op de zitting daar in een keer iets anders van gaan vinden, dat zet de zaak ook weer op scherp' (Zuid)		
Drie maanden te kort om behandeling op te starten	**38% (N=5)**	**Zorggebieden: Zuid (3) Zuidwest (0) Noord (2) Oost (0)**
• 'Instellingen vinden het fijn om zes maanden achter de hand te hebben; het kan altijd korter. Drie maanden is volgens hen te kort om een behandeling op te starten' (Zuid) • 'Instellingen vinden kortdurende machtigingen vervelend, die willen gewoon het liefst zoveel mogelijk armslag en willen vervelende hobbel van een kinderrechter die ernaar kijkt wel graag kwijt' (Zuid) • 'De ervaring leert dat drie maanden heel kort is. Het komt er in praktijk vaak op neer dat ze dan toch nog weer een verlenging moeten vragen. Dus dan ga je daar als rechter niet gauw een kortere termijn eraan verbinden, want dat levert weer extra zittingen op' (Noord)		
Gaat ten koste van de voortgang	**31% (N=4)**	**Zorggebieden: Zuid (1) Zuidwest (2) Noord (1) Oost (0)**
• 'Het valt mij op dat in aanloop naar de zitting gewacht wordt met het starten van behandelingen, afspraken over vervolgplek etc. omdat ze wachten op de uitkomst van de zitting' (Zuidwest) • 'Als ze worden opgevolgd door verlenging kosten ze administratief veel tijd voor instelling en jeugdbescherming, dan zijn ze eindeloos bezig met rapporten schrijven in plaats van te zorgen dat er dingen gepland worden' (Zuidwest) • 'Kan contraproductief zijn: jongeren horen alleen de einddatum en committeren zich niet aan behandeling' (Zuidwest)		

Er werden ook een aantal nadelen van kortdurende machtigingen en stapeling genoemd, zowel voor jongeren en ouders als voor de behandeling (Tabel 3.4). Voor de jongere kan het zorgen voor ***onzekerheid en valse hoop***, omdat ze zich vasthouden aan de kortdurende machtiging die vervolgens toch verlengd wordt. Eén van de redenen om een kortdurende machtiging af te geven is het motiveren van jongeren, maar dat kan een averechts effect hebben als de jongere de hoop opgeeft omdat de machtiging steeds verlengd wordt, of als de jongere in plaats van zich in te zetten voor de behandeling de tijd gaat uitzitten omdat het verblijf maar een paar maanden lijkt te gaan duren. Een ander nadeel dat door kinderrechters werd genoemd is dat er door stapeling van machtigingen ***meer zittingen zijn, die voor spanning zorgen*** en belastend zijn voor zowel jongeren als ouders. Wat

betreft de behandeling gaf een aantal kinderrechters aan dat ***drie maanden een te korte tijd is*** en een verlenging vaak nodig is. Daarnaast kan ***stapeling van machtigingen ten koste gaan van de voortgang***, zowel omdat gewacht wordt op de uitkomst van de zitting en daardoor de behandeling stilligt, als omdat er veel tijd verloren gaat aan het schrijven van rapporten. Wanneer een gedeelte van de machtiging wordt aangehouden brengt dit overigens minder administratieve handelingen met zich mee: *"Met aanhouden kun je zelfs op de oude instemmingsverklaring verder als er niets wezenlijk is veranderd"*.

Een kinderrechter uit zorggebied Oost gaf aan dat ze liever een ruimere tijd geeft om ook het oefenen met vrijheden in te kunnen bouwen. *"Als een kind een terugval krijgt, bijvoorbeeld weglopen tijdens verlof, dan is er de mogelijkheid voor korte terugplaatsing*." Op die manier kan de instelling meer variëren met openheid en geslotenheid, en hoeft er bij een terugval geen spoedmachtiging worden aangevraagd, wat een heftige procedure is en vaak zorgt voor een langere plaatsing. Een kinderrechter uit zorggebied Noord gaf aan dat ***het stapelen van machtigingen onwenselijk*** is en samenhangt met tal van problemen: het overzicht mist, er worden ad hoc beslissingen gemaakt, er zijn te veel wisselingen van jeugdbeschermers en er is geen goede samenwerkingsrelatie tussen GI en ouders.

Professionals

Aan professionals is eveneens gevraagd welke voor- en nadelen van kortdurende machtigingen en stapeling van machtigingen zij zien. Door 274 professionals werden in totaal 286 voordelen benoemd en 267 nadelen. In Tabel 3.5 worden de meest genoemde voordelen en in Tabel 3.6 de meest genoemde nadelen toegelicht.

Tabel 3.5. *Voordelen van kortdurende machtigingen volgens professionals (N=286 opmerkingen)*

Wat zijn de voordelen van een kortdurende machtiging?	
Duidelijke termijn/doel(en)/perspectief	**26% (N=73)**
• 'Einddatum machtiging is meer op korte termijn waardoor je nog bewuster aan de doelen werkt om wel vooruitgang te boeken' • 'Perspectief op 'iets beters' en meer vrijheden, ipv een (gevoelsmatig) uitzichtloze situatie'	
De jongere is zo kort mogelijk in de Jeugdzorg^{Plus}	**25% (N=72)**
• 'Je kunt sneller aan de slag met de ouder-kind relatie waar heel vaak de grondslag ligt van problematiek' • 'Een kortere onderbreking van het weg zijn bij ouder(s). Minder emotionele schade'	
Druk op start en uitvoering van (systeem)behandeling	**11% (N=30)**
• 'Er zit druk achter, omdat er maar een korte tijd afgegeven is. Er moet veel gebeuren in korte tijd' • 'Vraagt de situatie snel duidelijk te krijgen qua diagnostiek en passende hulp in te zetten'	
Korte machtigingen zijn goed voor stabilisatie	**8% (N=22)**
• 'Kan even rust bieden in tijden van excessief geweld vanuit de jongere of zelfbeschadiging' • 'Korte interventie/time-out voor het kind en/of het gezin om te kunnen herstellen'	

De meest genoemde voordelen zijn dat korte machtigingen een ***duidelijke termijn, doel(en) en perspectief*** bieden en dat jongeren ***zo kort mogelijk in de Jeugdzorg^{Plus}*** verblijven. De meest genoemde nadelen zijn dat het binnen drie maanden ***niet mogelijk is om een verbeterde situatie en/of behandeldoelen te behalen*** en dat korte machtigingen van ***negatieve invloed zijn op de behandelmotivatie en het zelfbeeld van de jongere***. Specifiek over meerdere korte machtigingen na elkaar (stapeling) noemden professionals als voordelen dat het zorgt voor meer evaluatiemomenten of overleg (19%) en meer inspraak van de jongere tijdens rechtszittingen (7%). Opvallend is dat een deel van de professionals (9%) een positief effect ziet van stapeling van machtigingen op de

(behandel)motivatie van jongeren, bijvoorbeeld omdat een korte machtiging een blijk van vertrouwen is dat de jongere in korte tijd kan verbeteren, terwijl andere professionals (24%) juist een negatief effect zien op de behandelmotivatie doordat stapeling zorgt voor onzekerheid en valse hoop.

Tabel 3.6. *Nadelen van kortdurende machtigingen volgens professionals (N=267 opmerkingen)*

Wat zijn de nadelen van een kortdurende machtiging?	N=267
Behandeldoelen/verbeterde situatie behalen binnen 3 maanden is niet mogelijk	**24% (N=65)**
• 'In 3 maanden tijd is het heel lastig om te werken aan doelen. Het kind zal in de eerste weken zijn plek moeten zoeken/vinden en moeten wennen aan de nieuwe situatie' • 'Behandeling kan niet in 3 maanden voltooid worden. Te kort de tijd om het terug naar huis traject te begeleiden waardoor ouders vaak niet 'klaar' zijn voor de terugkeer van hun kind'	
Korte machtigingen hebben negatieve invloed op behandelmotivatie en zelfbeeld jongere	**17% (N=45)**
• 'Negatief gedrag van jongeren door onzekerheid en geen vertrouwen te hebben in een goede afloop.' • 'Het kind wordt elke drie maanden geconfronteerd met een ervaring van falen. Voor veel jongeren voelt een verlening van zorg als hun eigen falen/fout'	
Behandeldoelen/verbeterde situatie behalen binnen 3 maanden is niet mogelijk	**14% (N=36)**
• 'Te kort voor inzet van diagnostiek en behandeling. Kind moet wennen aan een andere plek en dan meteen weer weg. Vaak is er thuis al van alles ingezet en geprobeerd en is langere zorg nodig' • 'In drie maanden kan een jongere nog aanpassingsgedrag vertonen, vaak te kort voor goede diagnostiek en behandeltraject zoals EMDR'	
Verlengingen/zittingen zorgen voor stress bij jongeren en ouders	**12% (N=31)**
• 'Ouders worden belast met de gang naar de rechtbank. De meeste ouders vinden zittingen vreselijk, omdat zij zich machteloos voelen' • 'Vaker een zitting wat veel spanning en toch weer hoop geeft; sommigen krijgen het idee dat het allemaal toch niet uitmaakt wat hij/zij doet want er komt toch weer een rechtszitting met een verzoek voor verlenging'	
Onrust door onduidelijke termijn	**11% (N=28)**
• 'Meer onzekerheid over het verblijf, dit geeft stress en dus toename van gedragsproblemen, waardoor er een verkeerde inschatting kan komen over het risico' • 'Jongeren focussen zich vaak op de datum, maar dit geeft onduidelijkheid en onrust over behandeling en perspectief'	
Verhoging werkdruk/werklast hulpverleners	**12% (N=32)**
• 'Weinig nieuwe informatie omdat gedragsverandering in korte tijd lastig te bewerkstelligen is, meer rapportages/minder tijd voor jongeren' • 'Eindeloze administratieve rompslomp denk aan verzoekschriften die 10 weken van te voren bij de rechtbank moeten zijn, bij een beschikking van 3 maanden betekent dat, dat er na 3 weken na de zitting alweer een verzoek geschreven moet worden. Andere administratieve zaken zoals intentieverklaring, bestelling verlening gesloten plaatsing, risicotaxaties'	

3.3.2 Ervaringen van jongeren, mentoren en ouders en behandelmotivatie

Aan jongeren, mentoren en ouders zijn diverse vragen gesteld rondom het aantal machtigingen, de verlengingen en de behandelmotivatie. De resultaten hiervan worden weergegeven in tabellen in Bijlage 2. In onderstaande worden de belangrijkste bevindingen weergegeven.

Aantal machtigingen en verblijfsduur

Jongeren en mentoren. Aan jongeren en mentoren is gevraagd wat ze vinden van het aantal machtigingen dat de jongere heeft gehad en van de duur van het verblijf tot dan toe. Jongeren

vonden vaker dan mentoren dat ze teveel machtigingen hebben gekregen en dat het verblijf te lang duurt (zie Tabel 6 en Box 1, Bijlage 2). Jongeren gaven bijvoorbeeld aan dat ze ***liever minder machtigingen hadden gehad die wat langer duurden***; dat ***het verblijf korter had kunnen duren als er sneller was gehandeld*** en dat er te ***weinig wordt toegewerkt naar een vervolgplek***. Het grootste deel van de mentoren vond het aantal machtigingen en de verblijfsduur precies goed. De mening van jongeren en mentoren over het aantal machtigingen (teveel, te weinig of precies goed) hangt niet significant samen met het gemiddelde aantal machtigingen dat de jongeren hebben gehad; ook bij een kleiner aantal machtigingen kan dit dus als teveel worden ervaren. Wel hangt de mening over de verblijfsduur samen met de gemiddelde duur van het verblijf: wanneer jongeren en mentoren het verblijf als te lang ervaren, is de duur van het verblijf gemiddeld ook langer.

Ouders. De vier ouders met wie een interview is afgenomen vonden allen dat de duur van het verblijf van hun kind precies goed was. Twee van hen vonden ook het aantal machtigingen precies goed. Eén ouder vond het aantal machtigingen te veel en gaf aan dat ***de jongere vooral perspectief nodig heeft*** en na verlengingen een terugval krijgt (zie Box 2, Bijlage 2).

Verlengen van machtigingen en ervaringen met zittingen

Mentoren. Aan mentoren is gevraagd hoe de jongeren van wie zij mentor zijn reageerden op het verlengen van een machtiging. Het grootste deel van de mentoren gaf aan dat de jongere de situatie accepteerde (zie Tabel 7, Bijlage 2). Daarnaast gaf bijna een derde van de mentoren aan dat de reactie van de jongere wisselend was (acceptatie en verzet). Ongeveer een derde van de mentoren merkte verschil in reactie tussen verschillende verlengingen; van sommige jongeren was de reactie bij latere verlengingen positiever en bij anderen negatiever.

Jongeren. Aan jongeren zijn vragen gesteld over hun reactie op het verlengen van een machtiging, de voorbereiding op zittingen en hun ervaring met de zittingen. Waar het grootste deel van de mentoren aangaf dat de jongere de verlenging accepteerde en bleef meewerken aan de behandeling, gaf twee derde van de jongeren aan dat ze boos of verdrietig waren toen ze hoorden dat hun machtiging werd verlengd (zie Tabel 8, Bijlage 2).

Over de mate van voorbereiding op de zittingen door hulpverleners waren jongeren verdeeld: 60% vond dat ze voldoende waren voorbereid, de rest gaf aan dat er veel onduidelijkheid was rondom de zittingen. In Tabel 3.7 worden de ervaringen van jongeren rondom de zittingen weergegeven, toegelicht met citaten van jongeren uit de enquête. Op de zittingen zelf kijkt bijna de helft van de jongeren negatief terug. Jongeren die de zittingen vervelend vonden hadden gemiddeld significant meer verlengingen van machtigingen dan jongeren die positief terugkeken op de zittingen.

Ouders. Drie ouders vonden de voorbereiding op de zittingen (heel) goed; één was er niet tevreden over omdat ze te weinig op de hoogte werd gehouden door de jeugdbeschermer (zie Box 3, Bijlage 2). Ouders keken over het algemeen tevreden terug op de zittingen, hoewel één ouder aangaf dat het verschilt per rechter en dat het voor kinderen heel spannend is.

Tabel 3.7. *Ervaringen met zittingen en gemiddelde aantal machtigingen.*

Hoe kijk je terug op de zittingen in de rechtbank waar de rechter besloot of jouw Jeugdzorg[Plus] verblijf verlengd moest worden? (N=35)		
	%	Gem. aantal machtigingen
Niet leuk/verschrikkelijk	**49%**	**3,7**
• 'Was het met veel dingen niet eens en mijn voogd kwam niet naar mijn rechtszaak' • 'Het lijkt alsof de rechter al weet dat ze je gaat verlengen en doet alsof ze nog wil horen wat je er over te zeggen hebt maar je wordt altijd verlengd wat er ook gebeurt' • 'Ik dacht dat ik niet verlengd zou worden' • 'Omdat het verplicht is dat iedereen met gezag erbij zit' • 'Ik mocht er niet bij zijn'		
Neutraal	**31%**	**2,3**
• 'Het was in mijn geval telefonisch, maar ik kijk er niet positief op terug, omdat ik zelf heel weinig inspraak had' • 'Had het gevoel dat er geen eind aan kwam en ik niet goed genoeg me best deed terwijl ik me echt openstelde voor de behandeling. Gelukkig werd dit ook wel bevestigd door de desbetreffende groepsleiders van de unit'		
Leuk/geweldig	**20%**	**1,7**
• 'Leuk omdat ik heb gewonnen heb van mijn voogd want die wilde 6 maanden verlenging en ik kreeg van rechter 3 maanden' • 'Ik had gehoord dat een open groep me wou hebben' • 'Ik kon goed met de rechter overweg' • 'Ik wou het graag zelf, om nog meer aan mezelf te werken'		

Jongeren. Verder is jongeren gevraagd of het voor hen beter zou zijn geweest als ze vanaf het begin af aan hadden geweten hoe lang het verblijf in de Jeugdzorg[Plus] zou duren. In Tabel 3.8 worden de resultaten weergegeven, toegelicht met citaten van jongeren uit de enquête. Een grote meerderheid van de jongeren had het fijner gevonden als ze vanaf het begin af aan hadden geweten hoe lang hun verblijf in de Jeugdzorg[Plus] zou duren, bijvoorbeeld omdat ze dan ***geen valse hoop*** zouden hebben, ***niet in onzekerheid zitten*** en ***niet steeds naar de zittingen*** zouden hoeven. Om diezelfde redenen geeft een meerderheid van de jongeren aan dat ze, wanneer ze een jaar in de Jeugdzorg[Plus] zouden moeten blijven, het liefst één machtiging van een jaar zouden krijgen. Dit is opvallend aangezien er bij de jongeren die de enquête hebben ingevuld slechts twee van de 115 machtigingen die zijn afgegeven ongeveer een jaar (350 dagen of langer) duurden. De jongeren die liever twee machtigingen van een half jaar of vier machtigingen van drie maanden zouden krijgen, gaven aan dat ze de tussentijdse evaluatiemomenten fijn vinden zodat het verblijf niet langer hoeft te duren dan noodzakelijk.

Ouders. Twee ouders hadden het fijn gevonden als vanaf het begin duidelijk was geweest hoe lang het verblijf zou duren, en drie ouders gaven aan dat dit voor hun kind fijner was geweest omdat de onzekerheid voor hen erg lastig is. Twee ouders gaven echter ook aan dat het niet haalbaar is om die inschatting van tevoren goed te kunnen maken. Over het beste aantal machtigingen in een jaar zijn ouders verdeeld. Een paar geven aan dat de ***onzekerheid rondom verlengingen*** niet goed is, en dat ***zittingen belastend kunnen zijn***. De andere ouders geven aan dat ***tussentijdse toetsmomenten*** goed zijn om te kijken of een verlenging nodig is. Eén ouder geeft aan dat het fijner zou zijn als de ***rechter in normale kleding naar de instelling*** zou komen om tussentijds te evalueren (zie ook Box 4, Bijlage 2).

Tabel 3.8 *Mening jongeren over aantal machtigingen*

Antwoord-categorieën	%	Toelichtingen
Was het voor jou beter geweest als je van tevoren had geweten hoe lang je verblijf in de Jeugdzorg^{Plus} zou duren? (N=35)		
Ja	80%	• 'Dan kon ik mijn hoofd daar gewoon naar zetten en mijn tijd uitzitten' • 'Dan heb je geen valse hoop dat je snel weg kan want dat zorgt voor veel onduidelijkheid en boosheid. als ze dat wel zouden doen weet je waar je aan toe bent en dan zou ik denk ik minder snel de neiging hebben om weg te lopen of een incident te krijgen' • 'Zodat ik niet elke keer naar de zitting moet'
Nee	20%	• 'Omdat je nooit weet hoe lang het duurt' • 'Ik had het wel fijn gevonden, maar als ik het wist zou ik geen (minder) motivatie hebben voor mijn behandeling' • 'Dan was ik waarschijnlijk boos geworden' • 'Maakt niet zoveel uit'
Als je een jaar in de Jeugdzorg^{Plus} zou moeten zitten, wat is volgens jou dan het beste? (N=41)		
1 machtiging van een jaar	59%	• 'Dan hoef ik niet elke keer naar de zitting' • 'Dan weet je gelijk hoelang je hier zit en heb je niet steeds dat je weg mag en ineens verlengd wordt' • 'Dan weet je meteen duidelijkheid over hoe lang je hier moet zitten, je kan wellicht nog geschorst worden' • 'Omdat het spanning kan opleveren' • 'Omdat je anders steeds de hoop hebt dat je weg mag' • 'Zodat diegene z'n hoop niet verliest, en motivatie vasthoudt'
2 machtigingen van een half jaar	17%	• 'Dan kunnen ze kijken hoe het gaat na een half jaar en misschien eerder stoppen bij jeugdzorg plus' • 'Dan zie je de rechter niet zo vaak. En een machtiging van 1 jaar lijkt dan gelijk te lang te duren'
4 machtigingen van elk 3 maanden	24%	• 'Zodat er meer evaluatie momenten zijn en daardoor krijg je meer kansen om te laten zien wat er wel goed gaat en misschien kan je machtiging van een jaar wel eerder geschorst worden' • 'Zodat je tussentijds kan zien of je vooruit gaat en wat je nog moet doen voor verder perspectief'

Behandelmotivatie

Mentoren. Ruim een derde van de mentoren gaf aan dat het verlengen van de machtiging geen of weinig invloed had op het gedrag en de behandelmotivatie van de jongere; ongeveer evenveel mentoren gaven aan dat het verlengen een positieve invloed hadden op de jongere (zie Tabel 9, Bijlage 2). Ruim een kwart van de mentoren merkte verschil in gedrag en behandelmotivatie van de jongere tussen de verschillende verlengingen; daarvan gaf de helft aan dat het bij latere verlengingen beter ging in gedrag en behandelmotivatie (bij de rest ging het later minder goed, of was het wisselend).

Ouders. Twee ouders gaven aan dat het verlengen van machtigingen een negatieve invloed had op hun kind; de twee anderen gaven aan dat het verlengen geen invloed had op het gedrag en de motivatie van hun kind (zie Box 5, Bijlage 2).

Jongeren en mentoren. Daarnaast zijn aan jongeren vragen voorgelegd over hun behandelmotivatie 'nu' (op het moment van invullen van de enquête), en hun motivatie vlak na de verlenging van hun machtiging. Aan mentoren is gevraagd hoe zij de behandelmotivatie van de jongere inschatten op

dat moment en aan het begin van de plaatsing. In Tabel 3.9 worden de resultaten weergegeven. Jongeren waren volgens mentoren aan het begin van de plaatsing gemiddeld minder gemotiveerd voor de behandeling dan op het moment dat de enquête werd ingevuld. Daarnaast was de behandelmotivatie volgens jongeren na het verlengen van een machtiging gemiddeld lager dan op het moment van afname van de enquête.

Tabel 3.9. *Behandelmotivatie aan het begin van de plaatsing; na een verlenging en nu (N=42).*

	n	Gemiddelde
Behandelmotivatie volgens mentoren (1-10)		
• Bij begin plaatsing	42	5,2*
• Nu	42	6,4
Behandelmotivatie volgens jongeren (1-3)		
• Na verlenging	39	1,8*
• Nu	41	2,1

* $p < .05$

Er is geen verschil gevonden in behandelmotivatie volgens jongeren en mentoren tussen jongeren die meerdere kortdurende machtigingen hebben gehad (≤3 maanden), jongeren die één langdurende machtiging hebben gehad (≥6 maanden) en jongeren die meerdere kort- en langdurende machtigingen hebben gehad (zie Tabel 3.10). Hierbij is gekeken naar de behandelmotivatie op het moment van invullen van de enquête, de behandelmotivatie bij het begin van de plaatsing volgens mentoren en de behandelmotivatie na de verlenging volgens jongeren. Ook het verschil in behandelmotivatie toen (bij het begin van de plaatsing of na de verlenging) en nu verschilt niet voor jongeren met lange of korte machtigingen, of jongeren met meer of minder machtigingen.

Het enige gevonden verschil is de behandelmotivatie op het moment van invullen gerapporteerd door mentoren gecombineerd met het aantal machtigingen: jongeren met minstens 3 machtigingen zijn volgens mentoren minder gemotiveerd dan jongeren die 2 machtigingen hebben gehad (zie Tabel 3.10). De correlatie tussen het aantal machtigingen en de behandelmotivatie volgens mentoren is echter niet significant, en de behandelmotivatie volgens jongeren verschilt helemaal niet tussen jongeren met meer of minder machtigingen.

Tabel 3.10 *Vergelijking gemiddelde behandelmotivatie nu voor groepen jongeren op basis van duur en aantal machtigingen.*

	N	Jongeren (N=41)	Mentoren (N=42)
Duur machtigingen		**Gemiddelde behandelmotivatie[1]**	
• Meerdere kortdurende machtigingen	10	2,2	5,7
• Eén langdurende machtiging	8	2,2	6,1
• Meerdere korte en langdurende machtigingen	23	2,1	4,6
Aantal machtigingen			
• 1 machtiging	10	2,1	7,1
• 2 machtigingen	18	2,1	7,1
• Minstens 3 machtigingen	15	2,1	**5,1***

Noot 1. Bij jongeren is behandelmotivatie gemeten op een schaal van 1-3; bij mentoren op een schaal van 1-10.
* $p < .05$

3.3.3 Conclusie voor- en nadelen korte machtigingen en verlengingen

Zowel kinderrechters als professionals zien voor- en nadelen van kortdurende machtigingen. Een voordeel is dat een kortdurende machtiging voor perspectief kan zorgen: een kortere tijd is voor jongeren beter te overzien. Kinderrechters geven wel eens kortdurende machtigingen af om jongeren te motiveren en inspraak te geven. Kortdurende machtigingen zorgen er volgens kinderrechters en professionals voor dat het verblijf in de Jeugdzorg^{Plus} minder lang duurt. Verder gaven kinderrechters aan dat zij door kortdurende machtigingen af te geven vinger aan de pols kunnen houden en druk kunnen zetten op de behandeling.

Er werden ook een aantal nadelen genoemd van kortdurende machtigingen. Omdat het vaak niet mogelijk is om binnen drie maanden de behandeldoelen te behalen, worden kortdurende machtigingen meestal verlengd. Dit kan een negatieve invloed hebben op de behandelmotivatie en het zelfbeeld van de jongeren, gaven professionals aan. Ook kinderrechters gaven aan dat stapeling van kortdurende machtigingen onzekerheid en valse hoop kunnen veroorzaken, en dat zittingen spanning met zich meebrengen. Daarnaast gaven kinderrechters aan dat stapeling van machtigingen ten koste kan gaan van de voortgang van de behandeling, zowel omdat gewacht wordt op de uitkomst van de zitting en daardoor de behandeling stil ligt, als omdat er veel tijd verloren gaat aan het schrijven van rapporten.

Een groot deel van de jongeren vond dat hij of zij te veel machtigingen heeft gehad en dat het verblijf in de Jeugdzorg^{Plus} te lang duurt. Ook gaf een groot deel aan boos of verdrietig te zijn na een verlenging. Bijna de helft van de jongeren vond de zittingen (erg) vervelend. Een meerderheid van de jongeren had het fijner gevonden als ze vanaf het begin af aan hadden geweten hoe lang hun verblijf in de Jeugdzorg^{Plus} zou duren omdat stapeling van korte machtigingen onzekerheid en valse hoop kunnen geven.

Mentoren hadden een wat andere kijk op het verblijf en de verlengingen van de jongeren. Het grootste deel van de mentoren vond het aantal machtigingen en de verblijfsduur precies goed. Volgens mentoren accepteerde het merendeel van de jongeren de situatie na een verlenging. Het merendeel van de mentoren gaf aan dat het verlengen van de machtiging geen of een positieve invloed had op het gedrag of behandelmotivatie van de jongere. De behandelmotivatie is volgens mentoren aan het begin van de plaatsing gemiddeld lager dan de behandelmotivatie 'nu' (op het moment van invullen). De behandelmotivatie volgens jongeren zelf was na het verlengen van een machtiging gemiddeld lager dan 'nu'. Dit komt overeen met eerdere uitspraken van jongeren die aangaven dat het verlengen van machtigingen leidt tot onzekerheid en valse hoop.

Ouders van vier van de jongeren is telefonisch een aantal vragen gesteld. Zij keken over het algemeen tevreden terug op de zittingen, hoewel één ouder aangaf dat het verschilt per rechter. Drie ouders gaven aan dat onzekerheid rondom verlengingen voor hun kinderen erg lastig is, en dat zittingen belastend kunnen zijn. De helft van de ouders vond tussentijdse toetsmomenten wel goed, zodat gekeken kan worden of een verlenging nodig is en of het verblijf niet langer duurt dan noodzakelijk.

4 Resultaten vrijwillige plaatsingen

In dit hoofdstuk beantwoorden we drie onderzoeksvragen rondom vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}. In paragraaf 4.1 gaan we nader in op het aantal vrijwillige plaatsingen: verschillen tussen de zorggebieden en mogelijke verklaringen daarvoor. In paragraaf 4.2 gaan we nader in op overwegingen van kinderrechters en professionals om jongeren vanuit een vrijwillig kader te plaatsen in een instelling voor Jeugdzorg^{Plus}. In paragraaf 4.3 gaan we na welke verschillen er volgens professionals zijn tussen jongeren die vanuit een vrijwillig en gedwongen kader worden geplaatst in de Jeugdzorg^{Plus}.

4.1 Vrijwillige plaatsingen: aantallen en verklaringen

Uit de cijfers van Jeugdzorg Nederland blijkt dat sinds 2015 het aandeel vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} jaarlijks ongeveer 20% is, met een lichte stijging in 2016 (Jeugdzorg Nederland, 2018, 2020, zie ook Tabel 1, Bijlage 3). Wel zijn er grote verschillen tussen de vijf zorggebieden in het aantal vrijwillige plaatsingen. Zo is in Figuur 4.1 te zien dat het aandeel vrijwillige plaatsingen in de zorggebieden Noord en Zuid sinds 2015 is gestegen en beduidend hoger is dan het landelijk gemiddelde. In de zorggebieden Noordwest, Zuidwest en Oost is het aandeel vrijwillige plaatsingen over de jaren heen lager dan het landelijk gemiddelde. Sinds 2015 zien we in zorggebied Zuidwest een lichte daling, waar het in de zorggebieden Noordwest en Oost ongeveer gelijk blijft tot 2019. In 2020 zien we in zorggebied Oost een stijging en in zorggebied Noordwest een verdere daling in het aantal vrijwillige plaatsingen.

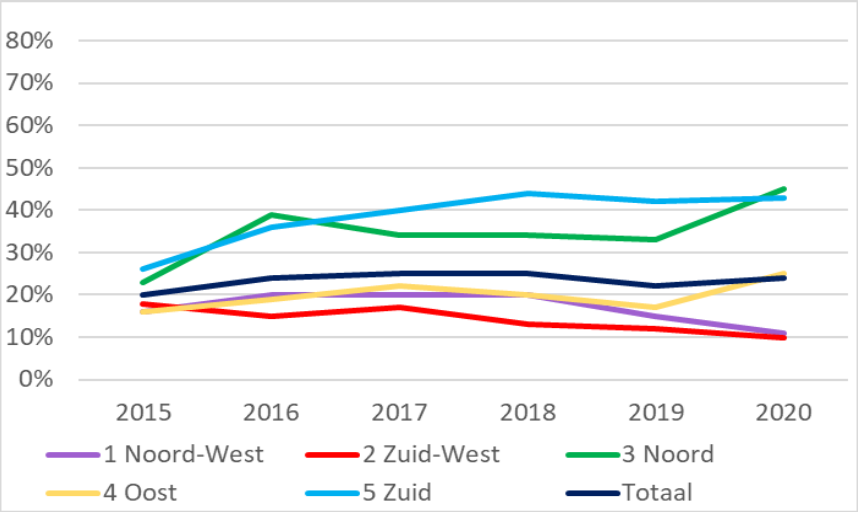

Figuur 4.1 *Percentage vrijwillige plaatsingen Jeugdzorg^{Plus} in vijf zorggebieden*.
Bron: Jeugdzorg Nederland, 2018-2020.

Een mogelijke verklaring voor de regionale verschillen in het aantal vrijwillige plaatsingen is dat de plaatsingsprocedures om een jongere in de Jeugdzorg^{Plus} te plaatsen per zorggebied verschillen. In paragraaf 4.1.1 wordt deze plaatsingsprocedure beschreven en wordt nagegaan welke verschillen er zijn voor jongeren in een vrijwillig en gedwongen kader. Vervolgens wordt nader ingegaan op verschillen in de plaatsingsprocedures tussen de vijf zorggebieden. In paragraaf 4.1.2 worden de

regionale verschillen verder uitgediept door naar de cijfers per Gecertificeerde Instelling (GI) te kijken. In paragraaf 4.1.3 en 4.1.4 wordt ingegaan op de verklaringen van respectievelijk kinderrechters en professionals in de trends rondom vrijwillige plaatsingen. In paragraaf 4.1.5 volgt de conclusie rondom het aantal vrijwillige plaatsingen.

4.1.1 Plaatsingsproces Jeugdzorg^{Plus}

Plaatsingscoördinatiepunten en coördinatoren gesloten jeugdhulp

Er zijn in Nederland sinds 2009 vijf zorggebieden ingesteld voor Jeugdzorg^{Plus}, die tezamen het aanbod Jeugdzorg^{Plus} in Nederland bestrijken (zie ook Hoofdstuk 1). Ieder zorggebied heeft een eigen plaatsingscoördinatiepunt (PCP). Het PCP is de schakel tussen het verlenen van de machtiging gesloten jeugdhulp door de kinderrechter en de daadwerkelijke opname van de jongere bij een Jeugdzorg^{Plus} instelling. Hierbij is het uitgangspunt dat de jongere binnen zijn eigen zorggebied geplaatst wordt. Uitzonderingen kunnen jongeren zijn die op indicatie in aanmerking komen voor een landelijke specialisatie of buitenregionale plaatsing gesloten jeugdhulp.

De vijf PCP's zijn ondergebracht bij de Gecertificeerde Instellingen (GI's). Er zijn in Nederland 15 regionale GI's (3 per zorggebied) en 4 landelijk werkende GI's. In elk zorggebied is bij één van de regionale GI's het PCP ondergebracht. Daarnaast heeft iedere GI een contactpunt voor communicatie en afstemming met het PCP, de coördinator gesloten jeugdhulp (CG). Alle aanmeldingen van jongeren voor Jeugdzorg^{Plus}, ook vanuit de gemeenten, lopen via deze coördinator gesloten jeugdhulp van de regionale GI. De coördinator gesloten jeugdhulp adviseert de aanmelder (professional vanuit GI of gemeente) inzake het doen van een verzoek bij de rechtbank, maar adviseert ook in samenspraak met de regionale servicepunten/expertteams over alternatieven voor een gesloten plaatsing. Nadat de machtiging gesloten jeugdhulp is verleend, wordt de jongere aangemeld in het Toeleidingssysteem (TLS), waarna de plaatsingscoördinator (PC) van het PCP beziet waar een passende plek is voor de jongere en een aanvraag voor plaatsing doet bij een instelling voor Jeugdzorg^{Plus}. De afspraak is dat alle aanmeldingen voor Jeugdzorg^{Plus} via de plaatsingscoördinatoren gaan, ook de buitenregionale plaatsingen (Jeugdzorg Nederland, 2020). De plaatsingscoördinatoren werken nauw samen met de servicepunten van de Jeugdzorg^{Plus} instellingen om tot een adequate toewijzing te komen. Bij de plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} delen dus drie partijen verantwoordelijkheid voor een adequaat verloop: de betrokken professional (casusregisseur van de GI of gemeente), de coördinator gesloten jeugdhulp (CG) en de plaatsingscoördinator (PC). In Figuur 1 in Bijlage 3 worden de specifiekere taakomschrijvingen van deze partijen weergegeven.

In onderstaand stroomschema (Figuur 4.2) wordt de bovengenoemde procedure weergegeven voor plaatsingen vanuit het vrijwillig kader en het gedwongen kader. Dit schema betreft de procedure omtrent (reguliere) plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}. Voor spoedplaatsingen en voorwaardelijke machtigingen kan de procedure verschillen. In dit stroomschema is te zien dat er kleine verschillen zijn tussen plaatsingen vanuit een vrijwillig en gedwongen kader. Een belangrijk verschil is dat bij plaatsingen vanuit het vrijwillig kader in overeenstemming met ouders en jongere wordt besloten dat een plaatsing noodzakelijk is, waar dat bij gedwongen kader niet nodig is. Tevens neemt bij plaatsingen vanuit het vrijwillig kader de professional (vanuit de gemeente) voorafgaand aan de zitting contact op met de CG, waar in het gedwongen kader de professional (jeugdbeschermer) pas contact opneemt met de CG na de zitting.

Figuur 4.2. *Stroomschema reguliere plaatsing in de Jeugdzorg Plus (Jeugdzorg Nederland, 2020)*
*de professional in het vrijwillig kader betreft de casusregisseur of jeugdwerker vanuit de gemeente; de professional in het gedwongen kader betreft de jeugdbeschermer vanuit de GI.

Verschillen tussen de vijf zorggebieden in procedure en taakomschrijving

Op basis van schriftelijke documentatie en gesprekken met de plaatsingscoördinatoren uit de vijf zorggebieden, zijn enkele verschillen gevonden tussen de zorggebieden in de plaatsingsprocedures zoals weergegeven in Figuur 4.2 en de taakomschrijvingen zoals weergegeven in Figuur 1 in Bijlage 3. Er zijn weinig gedocumenteerde verschillen in plaatsingen vanuit het vrijwillig kader en plaatsingen vanuit het gedwongen kader; alleen zorggebied Zuidwest heeft aparte documentatie voor plaatsingen vanuit het vrijwillig kader. In Tabel 4.2 worden de verschillen in procedure en taakomschrijving per zorggebied weergegeven.

Er zijn enkele opvallende verschillen: zo fungeert in sommige zorggebieden de coördinator gesloten jeugdhulp (CG) als tussenpersoon voor het contact tussen de casusregisseur en de plaatsingscoördinator (PC), waar in andere zorggebieden de casusregisseur direct zelf contact heeft met de plaatsingscoördinator. In sommige zorggebieden is de coördinatie rondom gesloten jeugdhulp belegt buiten de GI's (Crisis Coördinatie Punt, Servicepunt Jeugdzorg^{Plus}), waar dit in andere zorggebieden wel is ondergebracht bij de GI's. Verder valt in zorggebied Noordwest en meer specifiek de provincie Utrecht op dat de GI SAVE alle plaatsingen van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} uitvoert, zowel vanuit het vrijwillig als het gedwongen kader. In sommige zorggebieden is wel een casusoverleg of periodiek overleg georganiseerd rondom plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}; in de andere zorggebieden lijkt daar geen sprake van te zijn. Tot slot zijn er in de zorggebieden Noord en Noordwest interne afspraken over welk type machtiging wordt aangevraagd, vanuit de andere zorggebieden is daar geen informatie over bekend.

Bij de samenstelling van dit overzicht viel op dat de gedocumenteerde informatie verkregen uit protocollen niet altijd overeenstemde met informatie verkregen tijdens telefoongesprekken met betrokken coördinatoren gesloten jeugdhulp en plaatsingscoördinatoren. Zo werd gezegd dat de regionale plaatsingsprotocollen eigenlijk weinig gebruikt worden omdat (binnen de zorggebieden) per GI en per gemeente andere afspraken zijn met betrekking tot de plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus}. Een ander voorbeeld is de communicatie tussen de CG en PC: bij enkele zorggebieden is vastgelegd dat deze partijen over iedere casus in overleg gaan; de uitvoerenden gaven echter aan dat dit meestal niet het geval was. Dit doet vermoeden dat beleid op papier en de uitvoering in de praktijk niet altijd overeenkomen.

Tabel 4.2. *Verschillen proces plaatsing Jeugdzorg^{Plus} per zorggebied.*

Noord	Oost	Noordwest	Zuid	Zuidwest
Aanmelding bij plaatsingscoördinator				
Door casusregisseur direct bij PC	Door CG via TLS	Door casusregisseur direct bij PC	Door CG via TLS	Door CG via TLS
Functies Coördinator Gesloten Jeugdhulp en Plaatsingscoördinator				
Functies uitgevoerd door (4-5) dezelfde personen per provincie (Servicepunt Jeugdzorg^{Plus} in Groningen en Drenthe, Regiecentrum Bescherming en Veiligheid in Friesland)	Plaatsingscoördinatie wordt uitgevoerd door Jeugdbescherming Gelderland. Per regiogebied is er een CG. Behalve in Overijssel (geen CG)	Functies worden uitgevoerd door CCP (Crisis Coördinatie Punt)	Plaatsingscoördinatie wordt uitgevoerd door Jeugdbescherming Brabant. Per regiogebied is er een CG	Functies belegd binnen de GI's (Jeugdbescherming West voor regio Den Haag en door Jeugdbescherming Rotterdam-Rijnmond voor gemeente Rotterdam)
Contact casusregisseur, CG en PC				
Casusregisseur (GI of gemeente) overlegt met Servicepunt Jeugdzorg^{Plus} of Regiecentrum BV	Casusregisseur overlegt met CG, CG overlegt met PC. Behalve in Overijssel, daar neemt casusregisseur direct contact op met PC	Casusregisseur overlegt met CCP	Casusregisseur overlegt met CG, CG overlegt met PC	Casusregisseur overlegt met CG van GI eigen regio
Uitvoering gesloten plaatsing vrijwillig kader				
Casusregisseur gemeente	Casusregisseur gemeente	Casusregisseur gemeente (Buurtteam) draagt casus over aan GI (SAVE)	Casusregisseur gemeente	Casusregisseur gemeente
Bepaling Jeugdhulp (gedwongen kader)				
Casusregisseur schrijft de Bepaling jeugdhulp	Casusregisseur schrijft de Bepaling jeugdhulp	CCP geeft de Bepaling Jeugdhulp af	Casusregisseur schrijft de Bepaling jeugdhulp	Casusregisseur schrijft de Bepaling jeugdhulp
Casus overleg				
Niet bekend	PC-Oost organiseert op verzoek van de Jeugdzorg^{Plus} aanbieder(s) en/of de GI's een **zorgtafeloverleg**, zit dit overleg voor en legt de uitkomsten van het overleg vast	Niet bekend	In regio Zuid wordt het **Civiel Traject Beraad** ingezet om uithuisplaatsingen te voorkomen/de meest passende hulp te vinden	Niet bekend
Periodiek overleg				
Niet bekend	PC Oost houdt vier keer per jaar een afstemmingsoverleg met de CG's uit de regio's en de inhoudelijk verantwoordelijke managers van de Jeugdzorg^{Plus} aanbieders. JB Gelderland organiseert dit overleg en zit dit voor	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
(Interne) afspraken aanvraag machtiging				
Uitgangspunt is aanvraag voorwaardelijke machtiging. Jongere wordt met Time-out in Jeugdzorg^{Plus} geplaatst	Niet bekend	Drie opties voor aanvraag machtiging: 1. drie maanden, 2. drie maanden met drie maanden aangehouden, 3. zes maanden	Niet bekend	Niet bekend

4.1.2 Aantal vrijwillige plaatsingen: trends per GI

Tussen de vijf zorggebieden zijn enkele procedure-verschillen gevonden met betrekking tot de plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus}. Er zijn echter weinig verschillen gevonden tussen plaatsingen vanuit het vrijwillig kader en plaatsingen vanuit het gedwongen kader binnen de vijf zorggebieden. De gevonden regionale verschillen in het aantal vrijwillige plaatsingen (Figuur 4.1) kan dan ook niet verklaard worden door verschillen in regionale plaatsingsprocedures. Wel werd uit de gesprekken met de regionale plaatsingscoördinatoren en coördinatoren gesloten jeugdhulp duidelijk, dat er per GI en per gemeente andere afspraken zijn rondom plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus}.

Vanuit de eerste interviews met de kinderrechters merkten we dat zij niet zo bekend zijn met de indeling in de vijf zorggebieden. Ook merkten we dat ze de trends uit hun eigen zorggebied soms niet herkenden. In de interviews gaven zij aan vooral te maken te hebben met de GI uit hun eigen arrondissement. De GI's bestrijken namelijk een bepaalde regio (een aantal gemeenten) in het betreffende zorggebied. De regio's van de GI's overlappen grotendeels met de arrondissementsindeling van rechtbanken. Omdat ook plaatsingen in het vrijwillig kader moeten worden aangemeld bij de regionale GI, was het mogelijk om de cijfers van de vijf zorggebieden nader uit te splitsen naar het niveau van de GI's. In Figuur 4.3 worden deze cijfers middels trendlijnen weergegeven per zorggebied, uitgesplitst naar de GI's over de jaren 2015-2019. Gegevens van 2020 van de GI's waren op dat moment nog niet bekend. In Bijlage 3, Tabel 1 zijn de bijbehorende cijfers weergegeven.

In Figuur 4.3 is te zien dat er, naast de verschillen tussen de vijf zorggebieden, ook binnen de vijf zorggebieden verschillen zijn voor wat betreft het aantal vrijwillige plaatsingen vanuit de regionale GI's. Met name in de zorggebieden Noord, Oost en Zuid zijn er grote verschillen tussen de GI's, in de zorggebieden Noordwest en Zuidwest zijn er nauwelijks verschillen tussen de GI's. In zorggebied Noord zien we in 2016 een stijging van het aantal vrijwillige plaatsingen bij alle GI's, waarna in Drenthe een sterke daling plaatsvindt en in Groningen het aandeel vrijwillige plaatsingen hoog blijft. Vanaf 2018 zien we weer een stijging van het aantal vrijwillige plaatsingen in Drenthe, waar we in Groningen een lichte daling zien. Ook in zorggebied Oost zijn grote verschillen te zien. In de regio die JB Gelderland bestrijkt zien we door de jaren heen relatief veel vrijwillige plaatsingen (40-50%), waar in de regio die Save Flevoland bestrijkt, er nauwelijks vrijwillige plaatsingen zijn. In Overijssel zijn er relatief weinig vrijwillige plaatsingen (fluctueert rond de 10%). Tot slot is in zorggebied Zuid te zien dat er in de regio die JB Brabant bestrijkt, de afgelopen jaren een lichte stijging van vrijwillige plaatsingen heeft plaatsgevonden (van 40% naar 60%). In de regio die BJZ Limburg bedient, zien we een wisselend beeld van rond de 20% vrijwillige plaatsingen. Stichting Intervence bestrijkt de provincie Zeeland, hier zien we een zeer opvallende stijging van het aantal vrijwillige plaatsingen: van 10% in 2015, naar 75% in 2018 en 2019.

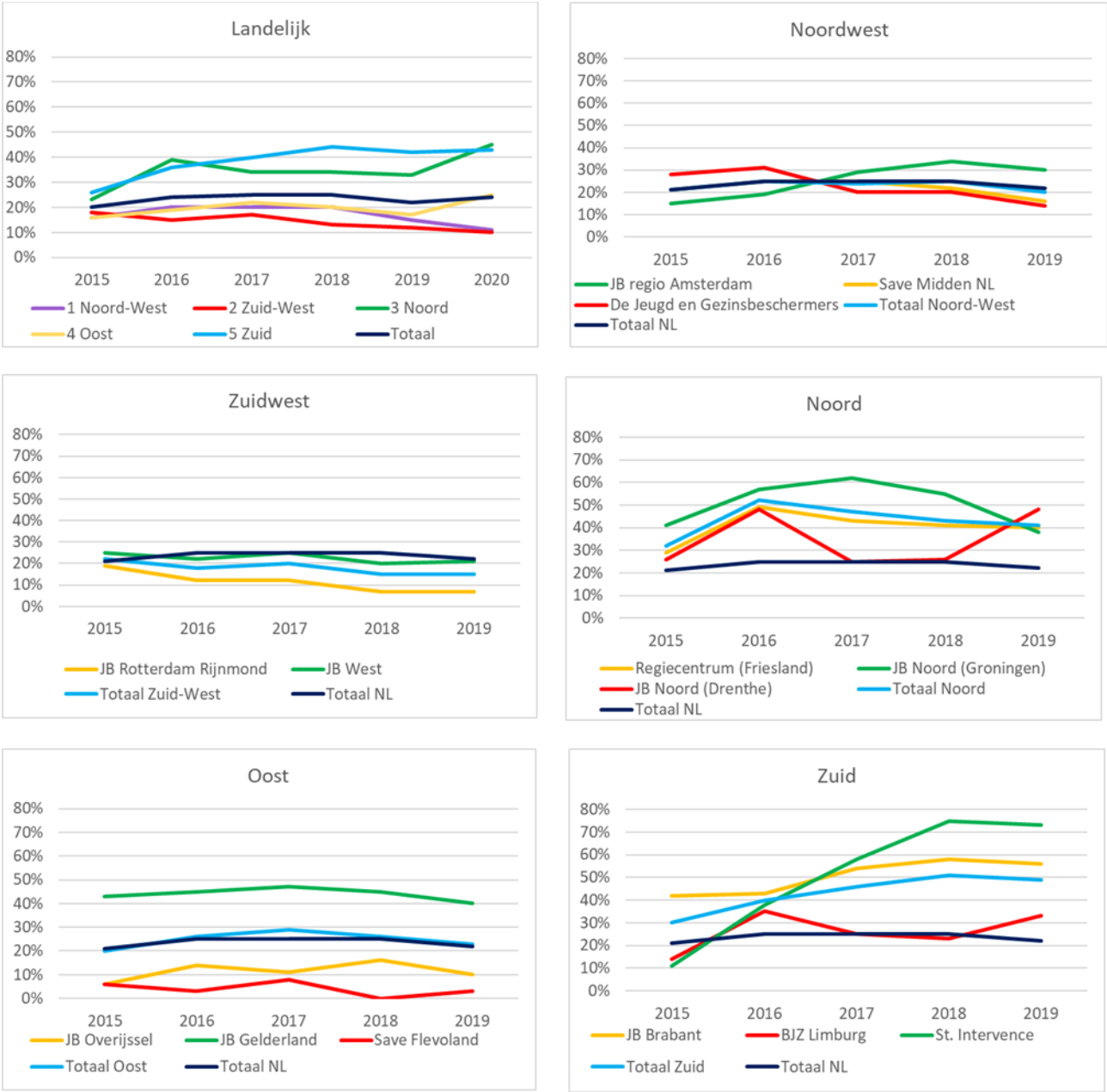

Figuur 4.3 *Vrijwillige plaatsingen in de 5 zorggebieden: landelijk en regionaal beeld op basis van cijfers aanmeldingen via GI's.* Bron: Jeugdzorg Nederland.

4.1.3 Verklaringen kinderrechters aantal vrijwillige plaatsingen

Tijdens de interviews hebben we kinderrechters de regionale cijfers vanuit de GI's voorgelegd en hen gevraagd of zij de trend uit hun eigen regio herkennen en welke verklaring zij daarvoor hebben. Tevens hebben we hen gevraagd of zij een verklaring hebben voor de grote regionale verschillen. In Tabel 4.3 worden de percentages vrijwillige plaatsingen per zorggebied en GI weergegeven. Per GI worden de reacties van de kinderrechters weergegeven op deze cijfers. Helaas hebben we uit zorggebied Noordwest geen kinderrechter kunnen interviewen.

Van de dertien kinderrechters geven elf kinderrechters aan dat zij de trend uit hun eigen regio herkennen. Twee kinderrechters (Gelderland en Flevoland) herkennen de trends uit hun eigen regio niet. De kinderrechter uit Gelderland geeft aan dat zij regelmatig vrijwillige plaatsingen

voorgelegd krijgt, maar dat het om ruim 40% van de plaatsingen gaat, verbaast haar. Volgens haar eigen inschatting betreft het 20% tot 30%. De kinderrechter uit Flevoland geeft aan regelmatig verzoeken om plaatsingen vanuit het vrijwillig kader te krijgen, het verbaast haar zeer dat het in deze regio slechts 3% van de gesloten plaatsingen betreft. Zij vraagt zich af of dit cijfer klopt en of gemeenten uit Flevoland de aanvraag wellicht zelf indienen in plaats dat het via de plaatsingscoördinator van SAVE Flevoland gaat.

Tabel 4.3. *Kinderrechters over de trends van vrijwillige plaatsingen in hun regio (N=13)*

Zorggebied / gecertificeerde instelling	2015	2016	2017	2018	2019
2. Zuidwest	**22%**	**18%**	**20%**	**15%**	**15%**
JB West regio Den Haag (N=2)	25%	22%	25%	20%	21%
Regionale trend herkenbaar • Gevolgen jeugdwet: gemeenten verantwoordelijk voor zorg	*Landelijke verschillen* • Grootstedelijke versus kleinere gemeenten				
3. Noord	**32%**	**52%**	**47%**	**43%**	**41%**
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid Friesland (N=2)	29%	49%	43%	41%	40%
Regionale trend herkenbaar • Gevolgen jeugdwet: gemeenten verantwoordelijk voor zorg • Problematiek jongeren	*Landelijke verschillen:* geen verklaring				
JB Noord Groningen (N=1)	41%	57%	62%	55%	38%
Regionale trend herkenbaar • Gevolgen jeugdwet: financieel	*Landelijke verschillen* • Zorgaanbod in deze regio				
JB Noord Drenthe (N=2)	26%	48%	25%	26%	48%
Regionale trend herkenbaar • Gevolgen jeugdwet: expertise gemeente en capaciteitsprobleem GI	*Landelijke verschillen:* geen verklaring				
4. Oost	**20%**	**26%**	**29%**	**26%**	**23%**
JB Gelderland (N=1)	43%	45%	47%	45%	40%
Regionale trend niet herkenbaar: percentage hoger dan verwacht.	*Landelijke verschillen:* geen verklaring				
Samen Veilig Flevoland (N=1)	6%	3%	8%	0%	3%
Regionale trend niet herkenbaar: percentage lager dan verwacht	*Landelijke verschillen:* geen verklaring				
5. Zuid	**30%**	**40%**	**46%**	**51%**	**49%**
JB Brabant (N=1)	42%	43%	54%	58%	56%
Regionale trend herkenbaar • Vrijwillige hulp gaat te lang door	*Landelijke verschillen*: geen verklaring				
BJZ Limburg (N=2)	14%	35%	25%	23%	33%
Regionale trend herkenbaar • Gevolgen jeugdwet: gemeente verantwoordelijk voor zorg • Voormalig medewerkers GI bij gemeenten	*Landelijke verschillen:* geen verklaring				
Stichting Intervence Zeeland (N=1)	11%	38%	58%	75%	73%
Regionale trend herkenbaar • Gevolgen jeugdwet: zorg zo licht mogelijk, liefst vrijwillig en financieel	*Landelijke verschillen* • Zorgaanbod in deze regio				

Op de vraag wat mogelijke verklaringen zijn voor de trends in hun regio, geven bijna alle kinderrechters aan dat het een ***gevolg is van de nieuwe jeugdwet uit 2015***. Voor de jeugdwet waren vrijwillige plaatsingen ook mogelijk, maar was het niet duidelijk wie de aanvraag daartoe kon indienen. Sinds 2015 ligt de verantwoordelijkheid voor de zorg bij gemeenten en kunnen zij de aanvraag doen. Kinderrechters geven aan dat gemeenten in het begin moeite hadden met de procedures rondom het aanvragen van een gesloten plaatsing en het aanleveren van de juiste stukken. Inmiddels zijn gemeenten beter op de hoogte, dat kan de stijging van plaatsingen vanuit een vrijwillig kader verklaren. De twee kinderrechters uit regio Limburg geven aan dat er in hun regio veel ***medewerkers van de GI overgestapt zijn naar de gemeenten*.** Sindsdien zien zij een verbetering in de kwaliteit van verzoeken als een toename in het aantal aanvragen, omdat zij weten aan welke wettelijke bepalingen een verzoek moet voldoen.

Veel kinderrechters geven daarnaast aan dat met de nieuwe jeugdwet zorg zo licht mogelijk en zoveel mogelijk binnen een vrijwillig kader moet worden uitgevoerd. Dat maakt volgens hen ***dat gemeenten soms lang doorgaan met hulpverlenen*** in een vrijwillig kader, totdat de problematiek zo uit de hand loopt dat een gesloten plaatsing nog de enige optie lijkt. Eén kinderrechter geeft aan dat het voor gemeenten ook goedkoper is om zo licht mogelijke zorg te bieden en zo lang mogelijk in het vrijwillig kader door te gaan. Maar te lang doorgaan kan uiteindelijk ook duur uitpakken. De twee kinderrechters uit Friesland geven aan dat ***problematiek van de jongeren*** in het vrijwillig kader vaak ineens snel oploopt; jongeren die in korte tijd erg vastlopen. Volgens hen wordt er dan door gemeenten snel naar een gesloten plaatsing gegrepen. Sommige kinderrechters vinden dat gemeenten te lang doorgaan met hulpverlenen en dat er eerder naar een gedwongen kader moet worden gekeken. Eén van de kinderrechters geeft aan dat ook als ouders bereidwillig zijn, maar de zorg niet effectief is omdat ouders de aanwijzingen niet opvolgen, gedwongen kader een geëigend middel kan zijn. Zij geeft aan dat GI's beter in staat zijn om te kijken wat er nodig is in een dergelijke situatie, om een gesloten plaatsing te voorkomen. Twee kinderrechters geven aan dat mogelijk ***financiële overwegingen*** voortkomend uit de jeugdwet, een rol spelen. Voor een gemeente kan het gunstiger zijn om een gesloten plaatsing zelf aan te vragen, omdat een OTS duur is en deze kosten bovenop de kosten van een gesloten plaatsing komen.

In de regio Drenthe is een opvallende beweging te zien: een stijging van het aantal vrijwillige plaatsingen (naar 48%) vervolgens een daling (naar 25%) en in 2019 weer een stijging (naar 48%). Volgens de betreffende kinderrechters heeft dit te maken met ***capaciteitsproblemen bij de GI.*** In eerste instantie heeft de gemeente de gesloten plaatsingen opgepakt, waarna zij concludeerden dat het toch beter via de GI kon gaan. Vervolgens ontstond daar een capaciteitsprobleem, waardoor gemeenten het toch weer zelf hebben opgepakt. Inmiddels is het capaciteitsprobleem bij de GI opgelost, dus men verwacht in 2020 weer een daling van het aantal vrijwillige plaatsingen.

Regionale verschillen

Op de vraag of kinderrechters ook verklaringen hebben voor de soms grote regionale verschillen in het aantal vrijwillige plaatsingen, geven de meeste kinderrechters aan daar geen verklaring voor te hebben. De twee kinderrechters uit Den Haag geven aan dat het mogelijk te maken heeft met de ***Randstedelijke of grootstedelijke gebieden*** die zich meer in de zorggebieden Noordwest en Zuidwest bevinden dan in de andere zorggebieden. Volgens hen hebben de grote steden andersoortige bevolkingssamenstellingen, zijn ouders op een andere manier betrokken en is de problematiek van jongeren op straat en school anders. Dit kan de samenwerking en communicatie tussen gemeenten en ouders bemoeilijken. Daardoor zullen deze gemeenten gesloten plaatsingen

mogelijk eerder aan de GI's over laten, omdat zij hierin gespecialiseerd zijn. In de andere regio's is alles wat kleinschaliger, daar is de communicatie tussen gemeenten en ouders en de samenwerking mogelijk wat beter, is er meer vertrouwen tussen gemeente en ouders, waardoor gemeenten de gesloten plaatsingen eerder zelf oppakken, omdat zij denken dat wel aan te kunnen. Ook andere kinderrechters benoemden verschillen tussen grootstedelijke en landelijke gebieden, en tussen grote en kleine gemeenten, maar niet als verklaring voor de toename van vrijwillige plaatsingen in bepaalde regio's. Zo gaf een kinderrechter uit Friesland aan dat in haar regio ernstige problematiek van jongeren juist eerder tot een OTS leidt dan bijvoorbeeld in de Randstad, omdat ernstiger problematiek in haar regio eerder opvalt. Enkele andere kinderrechters gaven aan dat zij vooral verzoeken voor gesloten plaatsingen vanuit het vrijwillig kader vanuit de grotere gemeenten krijgen, omdat deze gemeenten meer ervaring hebben met gesloten plaatsingen.

Twee kinderrechters benoemen tot slot dat het ***zorgaanbod*** in hun regio een verklaring is voor de grote regionale verschillen. De kinderrechter uit Groningen gaf aan dat het hoge aantal vrijwillige plaatsingen in zijn regio mogelijk te verklaren is doordat daar één grote organisatie is voor jeugd- en opvoedhulp, Elker. '*Eén grote speler in het veld zorgt misschien voor een andere samenwerkingsrelatie*'. In de regio Zeeland is de stijging in het aantal vrijwillige plaatsingen heel opvallend. Volgens de betreffende kinderrechter komt dit door het zorgaanbod van Almata (gesloten jeugdzorg instelling in Ossendrecht, zorggebied Zuid, onderdeel van Via Jeugd). Almata heeft ThuisBest: een korte gesloten opname en aansluitend MST in de thuissituatie. Deze plaatsingen zijn (bijna) allemaal in een vrijwillig kader. Ook voor ouders is dit een aantrekkelijk programma: een korte time-out in de gesloten jeugdzorg en dan thuis aan de slag. Almata is wervend met dit programma en weet zich bij gemeenten goed te presenteren. Volgens de kinderrechter is dit dé verklaring waarom er in haar regio zoveel gesloten plaatsingen vanuit het vrijwillig kader zijn in vergelijking met andere regio's.

4.1.4 Verklaringen professionals aantal vrijwillige plaatsingen

In de enquête verspreid onder professionals met ervaring rondom plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}, is gevraagd of zij de trend herkennen dat het aantal plaatsingen in het vrijwillig kader is toegenomen. In Tabel 4.4 worden deze resultaten weergegeven. In voorgaande zagen we dat er grote regionale verschillen zijn in het aantal vrijwillige plaatsingen, juist ook binnen een bepaald zorggebied. Hoewel we wel weten uit welk zorggebied de respondenten afkomstig zijn, kunnen we geen nadere uitsplitsing maken naar respondenten binnen een bepaalde GI-regio. In onderstaande hebben we er daarom voor gekozen de resultaten van alle respondenten tezamen weer te geven. Relevante verschillen tussen werkvelden worden in de tekst beschreven.

In Tabel 4.4 is te zien dat 44% van alle professionals de trend dat het aantal plaatsingen in het vrijwillig kader is toegenomen herkende; 27% herkende de trend niet en 30% wist het niet. Van de jeugdbeschermers gaf bijna de helft aan dat zij geen zicht hebben op het aantal plaatsingen in het vrijwillig kader. Gedragswetenschappers werkzaam bij gemeenten en pedagogisch medewerkers werkzaam binnen de Jeugdzorg^{Plus} instellingen, herkenden de trend meestal wel.

Aan respondenten die de trend herkenden is gevraagd of zij een verklaring hebben voor deze toename. Deze vraag werd ingevuld door 115 respondenten. De meest genoemde verklaring voor de toename van het aantal vrijwillige plaatsingen is volgens respondenten dat er ***onvoldoende expertise is bij gemeenten,*** waardoor er te lang wordt doorgegaan met hulpverlening. Deze verklaring werd

ongeveer even vaak benoemd door professionals werkzaam binnen GI's, gemeenten en Jeugdzorg[Plus] instellingen. Een gedragswetenschapper van een GI gaf hierbij als toelichting: "*Te lang 'doormodderen' in het voorliggend veld (sociale wijkteams), totdat de situatie in het gezin onhoudbaar is geworden en gezinsleden wanhopig. Uit behoefte aan verlichting van de gespannen thuissituatie wordt vervolgens naar de meest verregaande 'oplossing' gegrepen. Omdat het gezin de wanhoop nabij is, stemt men toe met de 'vrijwillig' gesloten plaatsing"*. Verder werd hierover aangegeven dat er sprake is van handelingsverlegenheid bij professionals uit sociale wijkteams, waardoor de Raad voor de Kinderbescherming en GI's te laat worden betrokken. Een gedragswetenschapper van de gemeente gaf aan dat het vrijwillige veld daarnaast langer aan zet is door de lange wachtlijsten bij Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en Jeugdbescherming. Ook werd enkele keren aangegeven dat er langer ambulant wordt gewerkt om kosten te besparen. Hierover schreef een pedagogisch medewerker uit de Jeugdzorg[Plus]: *"Het wijkteam heeft liever geen jeugdbeschermer betrokken, die bepaalt teveel het traject en daarmee de kosten."* Een gedragswetenschapper van een gecertificeerde instelling schreef: *"Hulpverlening die een hogere mate van complexiteit vergt, wordt vanwege de hoge prijzen steeds later ingezet. Jongeren komen pas later op behandelgroepen en binnen complexe hulpverlening. We zien een toename in complexiteit en hevigheid van gedrag hierdoor."*

Tabel 4.4 Trend toename plaatsingen vrijwillig kader volgens professionals (N=274)

Antwoordcategorieën en toelichtingen	% (N)
Trend herkenbaar	**44% (N=120)**
Toelichtingen	
• Onvoldoende expertise gemeenten	N=38
• Geen passend aanbod	N=17
• Problematiek jongeren ingewikkelder	N=11
• Samenwerkingsrelatie met ouders en jongeren beter	N=11
• Zeggenschap ouders/jongeren	N=10
Trend niet herkenbaar	**27% (N=73)**
Toelichtingen	
• Niet opgevallen	N=18
• Sporadisch vrijwillige plaatsingen	N=16
Weet ik niet	**30% (N=81)**
Toelichtingen	
• Geen zicht op	N=57

Een andere verklaring die vaak werd genoemd was een gebrek aan **passend aanbod** en/of onmacht van de reguliere jeugdzorg. Een casemanager schreef hierover: "*Er zijn veel open settingen gesloten. De settingen die er nog zijn, zijn onderbezet met personeel, hebben veel flexwerkers waardoor de kwaliteit sterk verminderd is en (op capaciteit) zij niet kunnen omgaan met het externaliserende gedrag dat deze jongeren laten zien."* Een jeugdbeschermer gaf aan dat wanneer de situatie thuis niet meer houdbaar is en er een wachttijd is voor een open groep of behandelsetting, ouders vrijwillig instemmen met een gesloten plaatsing ter overbrugging tot hun kind naar de open groep kan. Ook kan het zijn dat "*door de wachttijd de problematiek verergert waardoor een gesloten plaatsing uiteindelijk nodig is"* (gedragswetenschapper gemeente).

Een aantal professionals gaf daarnaast aan dat de problematiek van jongeren in het vrijwillig kader ingewikkelder wordt. Bovengenoemde verklaringen – te lang doorgaan in het voorliggend veld, kostenbesparing en/of een gebrek aan passend aanbod – kunnen daarmee te maken hebben.

Daarnaast gaf een gedragswetenschapper werkzaam binnen de Jeugdzorg[Plus] aan dat de "*problematiek verschuift; bij psychiatrie soms ook gesloten machtiging nodig en dan (meer) meewerkende gezaghebbende ouders*". Tot slot werd benoemd dat een betere samenwerkingsrelatie met ouders en jongeren (omdat het wijkteam eerder betrokken is) en meer zeggenschap en/of regie bij ouders en jongeren verklaringen kunnen zijn voor de toename in het aantal plaatsingen vanuit het vrijwillig kader.

4.1.5 Conclusie vrijwillige plaatsingen: aantallen en verklaringen

Landelijk gezien is het aandeel vrijwillige plaatsingen rond de 20%. Er blijken echter grote regionale verschillen te zijn in het aantal vrijwillige plaatsingen, ook binnen één bepaald zorggebied. In de zorggebieden Noordwest en Zuidwest is het aandeel vrijwillige plaatsingen in de jaren 2015-2019 ongeveer stabiel rond de 20%. In de andere drie zorggebieden (Noord, Oost en Zuid) zijn er grote verschillen tussen de GI's in het aantal vrijwillige plaatsingen. Waar bij sommige GI's rond de 10% vrijwillige plaatsingen worden aangemeld (Flevoland, Overijssel) zien we in andere regio's rond de 40-50% vrijwillige plaatsingen (Gelderland, Groningen, Brabant), of juist een enorme stijging in de laatste jaren (75% Zeeland). De belangrijkste verklaring voor de toename van vrijwillige plaatsingen in bepaalde regio's is volgens de kinderrechters de verandering in de Jeugdwet van 2015, waarbij gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor de gesloten plaatsingen. Zorg moet zo licht mogelijk en het liefst vrijwillig worden uitgevoerd. Voorheen hadden gemeenten nog moeite met het aanvragen van gesloten plaatsingen, maar inmiddels zijn ze daar bedrevener in en dat zou de stijging kunnen verklaren. Volgens kinderrechters wordt er door de gemeenten soms te lang doorgegaan met hulpverlening in het vrijwillig kader waardoor de problematiek verergert en uiteindelijk gesloten jeugdzorg de enige optie lijkt. Ouders stemmen in met een vrijwillige gesloten plaatsing omdat ze het gedwongen kader buiten de deur willen houden. Ook in de enquête van de professionals werd dit punt veel genoemd als verklaring voor de toename in het aantal vrijwillige plaatsingen; zij gaven daarnaast aan dat het gebrek aan passend aanbod en wachtlijsten voor een open groep of behandelsetting eraan bijdragen dat het vrijwillige veld langer aan zet is. Tevens noemden zowel enkele kinderrechters als enkele professionals dat financiële overwegingen een rol kunnen spelen. Een gesloten plaatsing vanuit het vrijwillig kader is goedkoper dan een plaatsing vanuit het gedwongen kader, omdat daar de kosten van de jeugdbescherming nog bovenop de plaatsing komen. In Zeeland biedt het type zorgaanbod (Thuisbest) mogelijk een belangrijke verklaring voor de sterkere toename in het aantal vrijwillige plaatsingen ten opzichte van andere regio's.

4.2 Plaatsingen in vrijwillig kader: overwegingen en voor- en nadelen

Bij kinderrechters en professionals is nagegaan wat hun overwegingen zijn om jongeren vanuit een vrijwillig kader in een instelling voor Jeugdzorg[Plus] te plaatsen en welke voor- en nadelen zij daarvan zien. Bij kinderrechters is dit in de interviews aan de orde gekomen; de resultaten daarvan worden weergegeven in paragraaf 4.2.1. Bij professionals is in de enquête nagevraagd welke voor- en nadelen zij zien bij het plaatsen van jongeren in een vrijwillig kader. Omdat kinderrechters aangaven twijfels te hebben over de mate waarin er sprake is van 'echte' vrijwilligheid bij vrijwillige plaatsingen, hebben we deze vraag ook aan de professionals in de enquête voorgelegd. Resultaten daarvan worden weergegeven in paragraaf 4.2.2. In paragraaf 4.2.3 volgt de conclusie.

4.2.1 Kinderrechters over vrijwillige plaatsingen

Alle geïnterviewde kinderrechters geven wel eens een machtiging gesloten jeugdhulp af in het vrijwillig kader. De kinderrechters gaven aan dat zij het verzoek moeten toetsen dat voor hen ligt: zij beoordelen of een gesloten plaatsing nodig is, dat staat los van het kader (gedwongen of vrijwillig) waarin de plaatsing wordt aangevraagd. Zij beoordelen een verzoek tot gesloten plaatsing vanuit het vrijwillig kader niet anders dan een verzoek tot gesloten plaatsing vanuit het gedwongen kader. Soms hebben zij wel twijfels of een plaatsing in het vrijwillig kader een verstandig besluit is, met name wanneer ze het idee hebben dat ouders niet écht instemming geven voor de plaatsing. Zij zouden dan liever zien dat er toch een kinderbeschermingsmaatregel komt, maar zij kunnen zo'n maatregel niet zomaar zelf uitspreken. Daarvoor moet de Raad voor de Kinderbescherming een raadsonderzoek doen en een verzoek tot een kinderbeschermingsmaatregel bij de rechtbank indienen. Sommige kinderrechters gaven aan dat indien zij op basis van de vooraf toegezonden verslagen al twijfels hebben over het vrijwillig kader, zij wel eens aan de Raad voor de Kinderbescherming vragen om bij de zitting aan te sluiten. Tijdens de zitting kan de Raad dan om advies gevraagd worden of direct ingeschakeld worden om een raadsonderzoek te doen. Soms komt pas tijdens de zitting de twijfel bij ouders over de noodzaak van de gesloten plaatsing naar voren. Kinderrechters kunnen dan adviseren om toch te onderzoeken of een kinderbeschermingsmaatregel niet beter is (zie ook verderop in deze paragraaf bij voor- en nadelen van een vrijwillige plaatsing).

In de meeste gevallen wijzen de kinderrechters een verzoek tot gesloten plaatsing niet af als zij twijfels hebben over de aanvraag vanuit het vrijwillig kader. Zij zien de wanhoop bij ouders die 'met de handen in het haar zitten' over de problematiek en veiligheid van hun kinderen, en als zij het verzoek afwijzen is er geen andere oplossing; dan kan het kind nergens terecht en de problematiek verdwijnt niet. Wel houden ze soms een deel van het verzoek aan om andere mogelijkheden voor hulp nog nader te onderzoeken. Het afwijzen van een verzoek gebeurt als de noodzaak voor een gesloten machtiging onvoldoende is aangetoond, in de thuissituatie nog onvoldoende is geprobeerd, of soms als het jonge kinderen betreft. Dit staat echter los van het vrijwillig of gedwongen kader. Alleen in een enkel geval, wanneer de twijfel over of de plaatsing wel vanuit het vrijwillig kader kan te groot is, kan dit een reden zijn om het verzoek af te wijzen en de Raad te vragen om een spoedonderzoek en eventueel spoedmaatregel.

Met kinderrechters is besproken welke voor- en nadelen zij zien van plaatsingen vanuit een vrijwillig kader. Veel kinderrechters hebben twijfels bij plaatsingen vanuit een vrijwillig kader, maar zien ook wel enkele voordelen. In Tabel 4.5 wordt aangegeven welke thema's zij benoemden, hoe vaak deze genoemd zijn en uit welk zorggebied de rechters afkomstig zijn. Ieder thema wordt verduidelijkt met geparafraseerde tekstdelen uit de interviews.

Een belangrijk voordeel van een gesloten plaatsing vanuit een vrijwillig kader, is dat het recht doet aan de ouders als zij open staan voor hulpverlening en bereid zijn om mee te werken. Dit werd door kinderrechters uit alle zorggebieden benoemd. Driekwart van de kinderrechters, uit alle zorggebieden, gaf als belangrijkste nadeel van een vrijwillige plaatsing aan dat de ouder-kind relatie onder druk komt te staan omdat ouders hun kind 'vrijwillig' opsluiten. Ter bescherming van ouder-kind relatie kan het soms beter zijn dat de

Tabel 4.5 *Voor- en nadelen gesloten plaatsing in vrijwillig kader volgens kinderrechters (N=13)*

Voordelen vrijwillige plaatsing		
Recht doen aan ouders als het vrijwillig kan	**67% (N=8)**	**Zuid (2) Zuidwest (1) Noord (3) Oost (2)**
Als ouders in een vrijwillig kader hulp willen aanvaarden, dan hoeft er geen OTS te zijn. Anders wordt geen recht gedaan aan ouders die altijd alles gewild hebben voor hun kinderen en die alle therapie hebben gedaan die ze maar konden verzinnen, en altijd hulp hebben gezocht. Dan is het een beetje het gevoel van een duw na geven.		
Vrijwillig kan juist positief zijn	**25% (N=3)**	**Zuid (1) Zuidwest (0) Noord (1) Oost (1)**
Ik ben wel een grote voorstander als het ook echt vrijwillig is. Het kan positief werken als ouders het steunen en het kind gemotiveerd is. Dan heb je al twee stappen in het behandelplan gezet, ten opzichte van wanneer je een kind met tegenstand hebt. En dan heeft het kind in elk geval niet het etiket van OTS, die vaak rustig een paar jaar doorloopt.		
Nadelen vrijwillige plaatsing		
OTS als buffer tussen ouders en kind	**75% (N=9)**	**Zuid (2) Zuidwest (2) Noord (3) Oost (2)**
De ouder moet instemmen, dus dan plaats je het kind tegenover z'n ouders. Zij moeten op zitting ten overstaan van hun puber verkondigen dat ze hun kind willen opsluiten en dan na 3 maanden nog eens. Dat moet je ouders niet aandoen en je zet de ouder-kind relatie onnodig op scherp. Terwijl als er een ondertoezichtstelling is, dan kan een ouder altijd in principe zeggen dat het de jeugdbeschermer is die de maatregel vraagt. En voor de relatie met het kind kan dat soms echt veel beter zijn.		
Gesloten plaatsing overstijgt expertise gemeente	**75% (N=9)**	**Zuid (2) Zuidwest (1) Noord (4) Oost (2)**
Als je naar de zwaarste maatregel grijpt die we hebben dan kun je eigenlijk wel zeggen dat het de expertise van het CJG overstijgt. We moeten misschien erkennen dat zij er niet deskundig genoeg voor zijn. Waarom zou je als CJG alles moeten kunnen wat de jeugdbescherming kan? Soms heb ik de angst of er niet teveel doorgemodderd wordt door de gemeenten met te heftige problematiek. Dat er in het vrijwillig kader nog heel veel geprobeerd is totdat er echt een incident is en acuut ingegrepen moet worden.		
Ouders kunnen instemming intrekken	**67% (N=8)**	**Zuid (2) Zuidwest (2) Noord (2) Oost (2)**
Bij ouders van wie het kind gesloten geplaatst was met instemming, trokken ouders de instemming in, toen het kind gesloten zat. Een paar dagen later gaven zij de instemming weer wel. Dan denk je: er moet een OTS komen want zo kun je niet werken. Blijkbaar vinden ouders het ontzettend moeilijk.		
Regievoering beter bij jeugdbeschermer dan bij gemeente	**58% (N=7)**	**Zuid (3) Zuidwest (2) Noord (0) Oost (2)**
Met een OTS blijft er veel langer een gezaghebbend iemand betrokken die de beslissingen kan nemen. Die houdt zich ook bezig met hoe het traject verder verloopt, hulpverlening thuis bijvoorbeeld. Ik merk bij de gemeente dat ze dat lastig vinden, die regie. Ook voor ons is het diffuus wie vinger aan de pols houdt. Feitelijk zijn ouders verantwoordelijk en moeten zij samen met de instelling beslissingen nemen over de behandeling en verlof etc. Maar vaak zijn ouders daar niet (meer) toe in staat.		
Niet echt vrijwillig	**25% (N=3)**	**Zuid (1) Zuidwest (1) Noord (1) Oost (0)**
Het is wel vrijwillig tussen haakjes, het is niet altijd zo'n dekkende term. Meestal staan ze met hun rug tegen de muur waardoor ze wel moeten meewerken. De meeste ouders kunnen niet overzien wat geslotenheid inhoudt, waar ze mee instemmen. Ik snap eigenlijk niet dat ze dit een vrijwillige plaatsing noemen, een vrijwillig gesloten plaatsing (de naam) is toch ook al een contradictie.		

jeugdbeschermer de plaatsing oplegt. Drie kinderrechters waren zelfs van mening dat bij een gesloten plaatsing altijd een OTS zou moeten worden uitgesproken. Over de juridische grondslag[3] van een OTS bij een vrijwillige plaatsing valt te discussiëren, gaven zij aan. Eén kinderrechter

[3] Grond voor de ondertoezichtstelling (OTS) is de ernstige bedreiging van de belangen van een kind. Artikel 1:255 (BW) noemt als voorwaarden voor een ondertoezichtstelling dat:

- een kind zodanig opgroeit dat hij in zijn ontwikkeling ernstig wordt bedreigd
- ouders de zorg die nodig is om die bedreiging op te heffen niet voldoende accepteren
- verwacht wordt dat ouders binnen een voor het kind aanvaardbare termijn hun opvoedingsverantwoordelijkheid zullen waarmaken

https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Jeugdbescherming/Maatregelen-van-jeugdbescherming-Ondertoezichtstelling-(OTS)

verwoordde het als volgt: *"Ik vind eigenlijk dat een vrijwillige plaatsing niet kan. En juridisch is dat ook te verklaren. Een OTS kan je opleggen als de ouder niet bereid of in staat is om de opvoedingsbedreiging weg te nemen. Die situatie doet zich dan ook voor want de ouder geeft aan: 'Ik kan het niet meer aan en moet aan de rechter vragen om mijn kind op een gesloten plek onder te brengen en die beslissing kan ik nog maken maar verder moet ik het helemaal uit handen geven.' Dat is toch de situatie van een OTS."* Een andere kinderrechter gaf aan dat als de plaatsing echt vrijwillig is – ouders verlenen niet alleen instemming maar staan volledig achter de plaatsing – de juridische grondslag voor een OTS wegvalt.

Daarnaast vinden veel kinderrechters dat gesloten plaatsingen de expertise van de gemeente overstijgt omdat deze problematiek te zwaar is voor de gemeenten. Dit werd in alle zorggebieden benoemd. Volgens hen wordt er, bij escalerende problematiek, soms te snel naar een gesloten plaatsing gegrepen en realiseren gemeentes zich niet altijd wat een gesloten plaatsing inhoudt. Ze gaven aan dat gemeenten soms te lang doorgaan met hulpverlenen in het vrijwillig kader, waardoor problematiek verergert en uiteindelijk gesloten hulp de enige optie lijkt. Verder zien kinderrechters als groot voordeel van een OTS-maatregel dat de jeugdbeschermer regievoerder is die toezicht houdt op het traject en het verloop daarvan. Bij de gemeente is niet altijd een casusregisseur aanwezig en ligt de verantwoordelijkheid bij ouders, die bij een vrijwillige plaatsing de toestemming daarvoor ten alle tijd in kunnen trekken.

4.2.2 Professionals over vrijwillige plaatsingen

Aan professionals zijn verschillende vragen gesteld rondom vrijwillige plaatsingen. In onderstaande wordt eerst ingegaan op welke voor- en nadelen zij zien van plaatsingen in de gesloten jeugdhulp vanuit het vrijwillig kader. Daarna wordt nagegaan in hoeverre er volgens hen sprake was van 'echte vrijwilligheid' bij specifieke cases en wat professionals in het algemeen vinden van vrijwillige plaatsingen in gesloten jeugdhulp.

Voor- en nadelen vrijwillige plaatsingen

Door 223 professionals zijn voordelen en/of nadelen van vrijwillige plaatsingen benoemd. De antwoorden zijn gegroepeerd per thema. In Tabel 4.6 (voordelen) en 4.7 (nadelen) worden de meest genoemde thema's weergegeven, toegelicht met tekstfragmenten uit de enquête. Het meest genoemde voordeel was de inspraak van ouders en jongeren in het traject, wat ook ten goede kan komen aan de behandeling. Daarnaast werd aangegeven dat een vrijwillige plaatsing positief is voor de samenwerkingsrelatie met ouders en kinderen, omdat zij het eens zijn met het besluit. Dat kan tevens de behandelmotivatie vergroten of ervoor zorgen dat de behandeling sneller verloopt. Voorts is het fijn dat er geen dwangkader nodig is, wat toch een zware maatregel is, en is de instemming van ouders belangrijk voor de jongeren, om zich te kunnen 'overgeven' aan de behandeling.

Tegelijkertijd is de druk op de ouder-kind relatie ook het meest genoemde nadeel van een vrijwillige plaatsing: ouders en kind kunnen tegenover elkaar komen te staan, wat voor conflicten kan zorgen. Tevens zijn de kaders en verantwoordelijkheden onduidelijker bij een vrijwillige plaatsing, ouders kunnen de plaatsing dan ook stopzetten wanneer zij hun toestemming intrekken. Ook werd de emotionele belasting van ouders om vrijwillig in te stemmen met een gesloten plaatsing van hun kind genoemd en kunnen kinderen zich afgewezen en verraden voelen door hun ouders. Tot slot werd genoemd dat er onvoldoende expertise en ervaring is bij de gemeente rondom gesloten plaatsingen.

Tabel 4.6 *Voordelen van gesloten plaatsingen vanuit vrijwillig kader volgens professionals (N=353 antwoorden)*

Voordelen van een machtiging gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader	% (n)
Inspraak van ouders/jongeren	**28% (N=100)**
• 'Wanneer het kind instemt, gevoel van meebeslissen waardoor kans op succes groter is' • 'Gevoel hebben dat je nog enig recht van spreken hebt en niet helemaal in het jeugdzorgsysteem belandt waarvoor je vreest en bang bent er nooit meer uit te komen' • 'Gevoel van gehoord voelen, mee mogen bepalen over de zorg die passend lijkt en hierdoor staat het kind meer open voor de behandeling'	
Positieve invloed op samenwerkingsrelatie met jongeren/ouders	**22% (N=76)**
• 'Ouders en hulpverlening op één lijn en kunnen dit ook uitstralen naar [het] kind' • 'Vaak kent de jongere de medewerkers vanuit het vrijwillig kader, waardoor je er naar toe kunt werken om naar gesloten plaatsing te gaan' • 'Goede samenwerkingsverhouding; minder weerstand en boosheid ten aanzien van het besluit. Een plan/verzoek wat volledig wordt ondersteund door gezin is helpend voor de samenwerking'	
Hogere behandelmotivatie jongere	**9% (N=33)**
• 'Vergroten van de eigen kracht, verstevigen van de intrinsieke motivatie voor de passende behandeling' • 'Ouders en betrokken professionals stralen eenzelfde lijn uit. In sommige situaties staat het kind erachter en wordt gewerkt vanuit motivatie van het kind' • 'Ik denk dat een jongere beter te motiveren is voor behandeling of begeleiding als hij of zij daar zelf voor gekozen heeft. Soms zijn er wel heel wat gesprekken voor nodig om een jongere zo ver te krijgen, maar dat zie ik als investering ten behoeve van een mooi resultaat'	
Snellere aanpak (systeem)problematiek	**8% (N=29)**
• 'Ouders en het kind staan meer en sneller open voor behandeling, je komt sneller tot de kern' • 'Het hele systeem is beter te benaderen, men is niet eerst alleen maar boos op kinderrechter of Raad' • 'Er kan meteen geschakeld worden tussen ouders en behandelaars'	
Geen dwang nodig	**7% (N=25)**
• 'Ouders ondersteunen het traject. Er hoeft geen OTS te komen' • 'Geen poespas met jeugdbeschermers en/of politie, dus mogelijk minder traumatisch' • 'Een OTS is een zware maatregel, als het zonder kan is dat voor kind en ouders fijner lijkt me'	
Ouders houden gezag	**7% (N=24)**
• 'Ouders blijven volledig gezagsbekwaam, worden gesterkt in hun rechtvaardigheidsgevoel. Ze kunnen prima hun gezag uitvoeren op veel vlakken alleen is het gedrag te complex' • 'Regie bij ouders in plaats van bij een vreemde buitenstaander' • 'Ouders nemen de wettelijke beslissing. Als casemanager sta je NAAST ouders en kind en niet erboven'	
Instemming ouders is positief voor ouder-kind relatie	**5% (N=18)**
• 'Ouders stemmen in dus jongere heeft emotionele toestemming' • 'Noodzaak wordt ook door ouders onderstreept. Dit helpt bij het 'overgeven' aan de plaatsing. Als ouders er niet achter staan is dit lastiger' • '[Ouders] kunnen het eerlijk en open met hun kind bespreken, Dit hoeft de vertrouwensrelatie met hun kind minder te beschadigen'	

Tabel 4.7 *Nadelen van gesloten plaatsingen vanuit vrijwillig kader volgens professionals (N=345 antwoorden)*

Nadelen van een machtiging gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader	% (n)
Ouder-kind relatie onder druk	**20% (N=70)**
• 'Volhouden terwijl dochter plaatsing niet wil, zitten bij zitting letterlijk tegenover elkaar met eigen advocaten' • 'Loyaliteit [van de jongere] ten opzichte van ouders kan in geding komen' • 'Als de jongere weg wil, moet ouder stevig in de schoenen staan. Ook bij evaluaties. Het kan voor conflict tussen ouder en kind zorgen'	
Onduidelijke kaders/verantwoordelijkheden	**16% (N=55)**
• 'Jeugdbeschermers zitten strakker in de casus [dan de gemeente] waardoor het systeem minder wankelt en er een goede samenwerking is' • 'Onduidelijkheid over hoelang een gemeente de zorg kan blijven verlenen en ieder jaar opnieuw naar aanbestedingen kijkt' • 'Ouders en kinderen denken soms dat zij alles in de behandeling mogen bepalen, echter tekenen zij nog steeds voor een Jeugdzorg^{Plus} traject. Dit moet wel helder zijn vooraf de plaatsing'	
Te vrijblijvend: ouders kunnen plaatsing stopzetten	**15% (N=51)**
• 'Wanneer ouders het niet eens zijn met de behandeling, kan het soms lastig communiceren zijn. Bij vrijwilligheid kunnen ouders er ook voor kiezen om de behandeling te staken en het kind weer weg te halen. met gevolgen van dien' • 'Kind kan weglopen en aangeven niemand kan mij hier houden zonder consequenties als ouders niet in staat zijn om achter de hulpverlening te gaan staan' • '[Ouders] kunnen de behandeling te aller tijden staken; kunnen hiermee de behandeling van de jongere saboteren en/of onvoldoende terugvallen op een buffer'	
Emotionele belasting ouders: instemmen machtiging	**12% (N=42)**
• 'Als ouders is het eigenlijk een "onmogelijk" besluit om je kind gesloten te laten plaatsen. Dit is wel het laatste wat je als ouders wil en je kunt je afvragen of dit niet een "onmenselijke" vraag is en of dit de verdere hulpverlening wel of juist niet helpt' • 'Ouders zijn hopeloos, voelen zich eenzaam/onmachtig' • 'Voor ouders kan het ontzettend ingewikkeld zijn om in te stemmen met het gesloten plaatsen van je kind. Het kan voelen als verraad of zwakte of afwijzing'	
Emotionele belasting kind: afwijzing door ouders	**11% (N=37)**
• 'Mogelijk risico voor ontwikkelingsproblemen/hechtingsproblemen. Het gevoel van afgewezen te worden' • 'Het vingertje: jij (jongere) bent het probleem' • 'Kinderen voelen zich vaker 'verraden' door hun ouders'	
Onvoldoende expertise gemeente	**6% (N=20)**
• 'Vaak minder contact met wijkteam in plaats van met GI en minder ervaring wijkteams rondom gesloten plaatsing' • 'Vaak is er weinig ervaring met gesloten jeugdhulp omdat [wijkteams] procentueel gezien minder mee in aanraking komen, het geeft vaak spanning en stress • 'Geen duidelijk aanspreekpunt, gemeente teams onvoldoende op de hoogte van werkwijze Jeugdzorg^{Plus}'	

'Echte' vrijwilligheid en mogelijkheid om vrijwillig te plaatsen

Omdat een aantal kinderrechters kritisch was op de mogelijkheid een machtiging gesloten jeugdhulp af te kunnen geven binnen het vrijwillig kader, en daarbij aangaven dat het vaak ook geen 'echte' vrijwilligheid is maar een vorm van dwang/drang, hebben we de professionals hier op bevraagd. Aan de professionals zijn in de enquête meerdere vragen gesteld over jongeren die in de gesloten jeugdhulp zijn geplaatst waar zij zelf bij betrokken zijn geweest. We hebben hen gevraagd of er bij de jongeren over wie zij de vragen beantwoordden sprake was van 'echte' vrijwilligheid of van dwang/drang. In totaal 143 respondenten hebben deze vraag voor 212 betrokken jongeren beantwoord. Daarnaast hebben we professionals gevraagd wat zij in het algemeen vinden van de mogelijkheid om jongeren vanuit een vrijwillig kader in de gesloten jeugdhulp te plaatsen; 197 respondenten hebben deze vraag beantwoord. In Tabel 4.8 worden de resultaten weergegeven.

Tabel 4.8. *Mening professionals over mate van 'echte' vrijwilligheid en mogelijkheid tot vrijwillige plaatsing in gesloten jeugdhulp.*

Was er bij deze jongere sprake van 'echte' vrijwilligheid?	**N=212 jongeren**
• Ja, er was sprake van 'echte' vrijwilligheid	31% (N=66)
• Ik twijfel of er sprake was van 'echte' vrijwilligheid	20% (N=42)
• Nee, er was eigenlijk sprake van 'dwang/drang'	46% (N=98)
• Weet niet	3% (N=6)
In hoeverre bent u het er mee eens dat er een machtiging gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader kan worden afgegeven?	**N=197 professionals**
• Helemaal mee eens	41% (N=80)
• Deels mee eens, deels mee oneens	39% (N=77)
• Helemaal mee oneens	16% (N=32)
• Geen mening	4% (N=8)

Respondenten gaven over ongeveer een derde van de jongeren (31%) aan dat er sprake was van 'echte' vrijwilligheid. In de toelichtingen gaven ze aan dat ofwel ouders instemden, ofwel de jongere zelf, ofwel beiden stemden in. Over een klein deel van de jongeren (20%) twijfelden respondenten of er sprake is van 'echte' vrijwilligheid. In de toelichting gaven ze aan dat ze twijfelden omdat alleen de ouders instemden, of dat er eigenlijk geen andere optie was dan gesloten plaatsing, of dat de uitkomst niet anders zou zijn, met of zonder gedwongen kader: gesloten jeugdzorg was nodig voor deze jongere. Respondenten gaven over bijna de helft van de jongeren (46%) aan dat er volgens hen sprake was van dwang/drang. Toelichtingen die werden gegeven waren dat ***ouders alleen onder druk instemden*** – ouders werden onder druk gezet omdat een maatregel zou volgen wanneer zij niet akkoord zouden gaan – of dat de instemming voortkwam uit een ***gebrek aan andere opties***. Opvallend is dat een deel van de respondenten het feit ***dat de jongere niet instemde met de plaatsing***, een reden vond om te spreken van dwang/drang, terwijl anderen vonden dat er wel sprake was van 'echte' vrijwilligheid ook al stemde de jongere niet in.

Voor wat betreft de mogelijkheid om jongeren in een vrijwillig kader te plaatsen in een instelling voor gesloten jeugdhulp, gaf 41% van de respondenten aan dat zij het daar helemaal mee eens zijn. Sommige respondenten lichtten hun antwoord toe. Deze toelichtingen kwamen grotendeels overeen met de voordelen die eerder zijn genoemd in Tabel 4.6: ***gesloten machtigingen in het vrijwillig kader komt de samenwerking met ouders ten goede*** en ***er is geen 'dwang' nodig***. Aanvullend werd een aantal keer benoemd dat de procedure voor ***een OTS veel tijd en geld vergt***; een traject in het vrijwillig kader kan sneller worden uitgevoerd. Verder werd nog genoemd dat er een ***grotere kans is op bestendige verandering*** omdat er medewerking is vanuit het systeem, dat ***dezelfde hulpverlener betrokken blijft*** en dat ***hulpverleners in het vrijwillig kader al langer betrokken zijn bij het gezin*** en daarom goed kunnen inschatten dat gedwongen hulp nodig is.

Professionals die het deels eens waren met machtigingen gesloten jeugdzorg vanuit het vrijwillig kader (39%) lichtten toe dat het afhankelijk is van de situatie en kenmerken van de jongere en zijn ouders, zoals bijvoorbeeld de ***competenties van ouders/verzorgers***, de ***relatie tussen ouders en jongere*** en de ***mening en problematiek van de jongere***. Een casemanager schreef: "*Mijn ervaring is ook dat iedere jongere en ouders weer een heel nieuwe casus zijn die weer iets heel anders van jou als hulpverlener vraagt en dus is het belangrijk dat er verschillende mogelijkheden zijn om aan te*

sluiten bij hun proces." Daarnaast werden door deze respondenten nadelen benoemd van een plaatsing vanuit het vrijwillig kader, die ook al in Tabel 4.7 werden benoemd: ***de ouder-kind relatie komt onder druk te staan, instemmen is voor ouders emotioneel belastend*** en ***er is niet altijd voldoende expertise bij gemeenten***. Tot slot is een klein deel van de professionals (16%) het helemaal niet eens met de mogelijkheid om jongeren vanuit een vrijwillig kader gesloten te plaatsen. Zij lichtten dit toe met dezelfde nadelen als bovengenoemde.

4.2.3 Conclusie plaatsingen in vrijwillig kader: overwegingen en voor- en nadelen

Kinderrechters beoordelen of de gesloten plaatsing nodig is; een verzoek in een vrijwillig kader wordt niet anders gewogen of beoordeeld dan een verzoek in een gedwongen kader. Soms hebben kinderrechters twijfels of een plaatsing vanuit een vrijwillig kader een verstandig besluit is, veelal omdat ze inschatten dat ouders niet écht instemming geven voor de plaatsing. Dat kan een reden zijn om een gedeelte van het verzoek aan te houden, zodat andere mogelijkheden voor hulp kunnen worden onderzocht. Het is meestal geen reden om het verzoek af te wijzen, omdat het kind nergens anders terecht kan. Een verzoek wordt wel afgewezen als de noodzaak tot plaatsing niet voldoende is aangetoond of als er in de thuissituatie nog onvoldoende is geprobeerd, maar dit staat los van het kader waarin het verzoek tot gesloten plaatsing wordt gedaan.

Een belangrijk voordeel van een vrijwillige plaatsing is volgens kinderrechters dat het recht doet aan de ouders als zij open staan voor hulpverlening. Ook de professionals benoemden dit als belangrijkste voordeel. Daarnaast gaven professionals aan dat een vrijwillige plaatsing juist positief kan zijn voor de samenwerkingsrelatie tussen hulpverleners, ouders en kinderen, en dat het de hulp ook kan bespoedigen. Aan de andere kant is volgens kinderrechters en professionals het belangrijkste nadeel van een vrijwillige plaatsing dat de ouder-kind relatie ernstig onder druk kan komen te staan. Het hangt dus van de casus en context af of een vrijwillige plaatsing voor- of nadelig is. Daarnaast noemden kinderrechters en professionals als nadeel dat er bij vrijwillige plaatsingen onduidelijkheid is over bij wie de regie ligt, en dat ouders hun toestemming kunnen intrekken. Onvoldoende expertise bij gemeenten rondom deze zware problematiek werd door de meeste kinderrechters benoemd als nadeel. Door een deel van de professionals werd dit ook genoemd.

Kinderrechters uitten in het interview regelmatig hun twijfels over de mate waarin er sprake is van 'echte' vrijwilligheid bij ouders bij een gesloten plaatsing vanuit het vrijwillig kader. Professionals geven desgevraagd aan dat er bij ongeveer een derde van de vrijwillige plaatsingen volgens hen sprake was van 'echte' vrijwilligheid. Over ongeveer twee derde van de jongeren gaven professionals aan dat ze daar twijfels over hebben of dat er eigenlijk sprake was van 'dwang/drang', omdat ouders weinig andere opties hadden dan instemmen met de plaatsing. Opvallend is dat er onder de professionals wat onduidelijkheid is of de jongere wel of niet in moet stemmen met de plaatsing om te spreken over 'echte' vrijwilligheid. De meeste professionals zien wel voordelen in de mogelijkheid om jongeren in een vrijwillig kader in Jeugdzorg^{Plus} te plaatsen, alhoewel zij daar ook de nadelen van zien en twijfels over hebben. Een klein deel van de respondenten vindt plaatsingen in een vrijwillig kader sowieso geen goed idee. Ook enkele kinderrechters waren van mening dat er bij een plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} altijd een kinderbeschermingsmaatregel zou moeten worden uitgesproken.

4.3 Vrijwillig en gedwongen kader: verschillen tussen jongeren

In de vorige paragrafen zijn we ingegaan op de trends in de aantallen vrijwillige plaatsingen in de verschillende zorggebieden over de afgelopen jaren en verklaringen voor deze trends door professionals en kinderrechters. Tevens zijn de verschillende voor- en nadelen rondom het vrijwillig plaatsen van jongeren in een instelling voor gesloten jeugdhulp, volgens kinderrechters en professionals, aan de orde gekomen.

De volgende onderzoeksvraag rondom vrijwillige plaatsingen betreft mogelijke verschillen tussen jongeren die vanuit een vrijwillig kader gesloten geplaatst worden en jongeren die vanuit een gedwongen kader geplaatst worden. Deze vraag is op verschillende manieren beantwoord. Aan kinderrechters is gevraagd welke verschillen zij zien tussen beide groepen jongeren. De resultaten daarvan worden weergegeven in paragraaf 4.3.1. Aan professionals is in de enquête gevraagd om van enkele jongeren in de gesloten jeugdhulp waar zij bij betrokken zijn geweest, een aantal vragen te beantwoorden. Zo is gevraagd wat de reden voor aanmelding was van de jongeren in de Jeugdzorg^{Plus}. Daarbij zijn we nagaan welke verschillen er zijn tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader. Resultaten daarvan worden weergegeven in paragraaf 4.3.2. Tevens is professionals gevraagd om per jongere aan te geven welke problematiek aanwezig was ten tijde van de plaatsing. Ook daarvan zijn we nagegaan welke verschillen er zijn tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader. De resultaten daarvan worden weergegeven in paragraaf 4.3.3. Tot slot is aan enkele jongeren die op dit moment in zorg zijn in een instelling voor Jeugdzorg^{Plus} en hun mentoren gevraagd welke problematiek de jongeren hebben en wat hun behandelmotivatie is. In paragraaf 4.3.4 worden de resultaten daarvan weergegeven. De bevindingen worden samengevat in paragraaf 4.3.5.

4.3.1 Verschillen vrijwillig en gedwongen kader volgens kinderrechters

Aan de kinderrechters is gevraagd welke verschillen zij zien tussen jongeren en hun ouders die vanuit een vrijwillig kader of gedwongen kader in de Jeugdzorg^{Plus} zijn geplaatst. In Tabel 4.9 worden de resultaten weergegeven. Enkele kinderrechters zien geen verschillen tussen beide typen jongeren. De meeste kinderrechters benoemden wel enkele verschillen bij jongeren zelf en met name bij de ouders. Bij jongeren in het vrijwillig kader is volgens kinderrechters vaker sprake van problematiek bij de jongere zelf, zoals autisme. Bij jongeren in het gedwongen kader is vaker sprake van loverboyproblematiek of een langdurig hulpverleningstraject. Ouders in het vrijwillig kader hebben meer inzicht in de problematiek, zijn mondiger, hebben een positieve invloed op de behandelmotivatie van de jongeren. Ouders in het gedwongen kader werken volgens kinderrechters minder goed mee aan de behandeling of ondermijnen deze, het zijn vaker gezinnen met meervoudige en complexe problemen en er is vaker sprake van complexe echtscheidingssituaties waardoor de jongere probleemgedrag vertoont.

Tabel 4.9. *Verschillen tussen jongeren en ouders in vrijwillig en gedwongen kader volgens kinderrechters (N=13)*

	N
Verschillen tussen jongeren	
Geen verschillen tussen jongeren in vrijwillig of gedwongen kader	2
Jongeren in vrijwillig kader	
• Jongeren met Autisme Spectrum Stoornis (ASS) vaak vrijwillig kader	1
• Meer kindgebonden problematiek bij vrijwillig kader	2
Jongeren in gedwongen kader	
• Meer loverboyproblematiek bij jongeren in gedwongen kader	3
• Jongeren in gedwongen kader hebben een langere hulpverleningsgeschiedenis en meer 'stepped-care' richting de Jeugdzorg^{Plus} plaatsing	2
Verschillen tussen ouders	
Geen verschillen tussen ouders in vrijwillig of gedwongen kader	1
Ouders in vrijwillig kader	
• Stellen zich meewerkend op in de hulpverlening en behandeling	5
• Hebben inzicht in de problemen van de jongere en/of het gezin	2
• Doordat ouders de plaatsing van de jongere ondersteunen draagt dit positief bij aan de behandelmotivatie van de jongere	4
• Ouders in het vrijwillig kader zijn mondiger (verbaal sterker)	1
Ouders in gedwongen kader	
• Het gaat hier vaker om multiproblem gezinnen	4
• Zijn vaker de uitersten: hoog begaafd of juist laag begaafd (middenmoot vaker vrijwillig kader)	2
• Vaker sprake van een complexe echtscheiding die voor problemen bij de jongere zorgt	2
• Vergroten en stimuleren de problematiek van de jongere en ondermijnen de hulpverlening	1

4.3.2 Reden aanmelding jongeren in de Jeugdzorg^{Plus}

Aan professionals is gevraagd om van één of twee jongeren bij wie zij betrokken zijn geweest, kort te omschrijven wat de reden van aanmelding in de Jeugdzorg^{Plus} was. Op basis van deze algemene omschrijvingen zijn twaalf hoofdgroepen van aanmeldingsproblematiek onderscheiden. Bij de meeste jongeren was er sprake van een combinatie van problemen die de aanleiding vormde om de jongere aan te melden voor de Jeugdzorg^{Plus}. Daarom hebben we per hoofdgroep een (grafisch) overzicht gemaakt van alle jongeren die tot deze groep behoorden, waarin ook de bijkomende problematiek wordt weergegeven. In Figuur 4.6 worden deze overzichten per hoofdgroep weergegeven, uitgesplitst in jongeren met en zonder maatregel. Iedere rij in de groep vertegenwoordigt één jongere. Per jongere is door middel van kleurcodes aangegeven welke problematiek er bij de betreffende jongere speelde die reden was voor de aanmelding bij de Jeugdzorg^{Plus}. In Box 4.1 zijn ter illustratie enkele voorbeelden met citaten van professionals weergegeven van de reden van aanmelding binnen enkele hoofdgroepen.

Box 4.1. *Voorbeelden van reden voor aanmelding van jongeren bij de Jeugdzorg*[Plus]

Hoofdgroep: Externaliserend. ***Vrijwillig geplaatst.***
"Gevaar voor zichzelf en voor anderen (fysieke bedreiging/mishandeling van anderen/groepsleiding), behandeling in de open settingen was niet voldoende. Geen enkele partij wilde de jongere nog behandelen of opnemen. Er was dusdanig sprake van een ernstige ontwikkelingsbedreiging, dat behandeling in een Jeugdzorg[Plus] setting de enige mogelijkheid nog was."

Hoofdgroep: Loverboy-problematiek. ***Vrijwillig geplaatst.***
"Risico's op het gebied van loverboy problematiek, weglopen, onttrekken aan gezag, autoriteiten niet accepteren, regels en afspraken niet nakomen. Daarnaast sprake van trauma's en opvoedingsproblemen."

Hoofdgroep: gezinssituatie. ***OTS-maatregel.***
"Jongere die geen enkele veiligheid meer binnen de thuissituatie kon ervaren of accepteren vanuit eerdere negatieve ervaringen. De ontwikkeling was volledig gestagneerd op meerdere leefgebieden."

Hoofdgroep: Suïcidaal. ***OTS-maatregel.***
"Complexe echtscheiding, is in een heftig loyaliteitsconflict terecht gekomen, waardoor jongere problematiek is gaan ontwikkelen: suïcidaliteit, automutilatie, eetproblemen, onttrekken aan hulp, veerkrachtige, seksueel getinte contacten."

In Figuur 4.6 is te zien dat de meeste jongeren zijn ingedeeld in de hoofdgroep externaliserend gedrag (29%). Deze jongeren zijn aangemeld voor de Jeugdzorg[Plus] vanwege hun agressieve, bedreigende gedrag in de thuissituatie of op de open groep. Loverboyproblematiek en/of seksueel grensoverschrijdend gedrag (16%) is ook relatief vaak een hoofdreden voor aanmelding. Een aantal jongeren is aangemeld omdat zij een gevaar voor zichzelf of anderen zijn (12%). Uit de verdere context was niet af te leiden of dit externaliserend, agressief gedrag betrof of eerder zelfbeschadigend gedrag (automutilatie). Daarom is dit als een aparte hoofdgroep weergegeven. Een klein deel van de jongeren (9%) vertoonde een combinatie van meerdere van de volgende vier problemen als hoofdreden voor aanmelding: internaliserend (depressie/angst), externaliserend (agressie) gedrag, suïcidale problematiek en loverboyproblematiek. Dit hebben we gecategoriseerd als complexe problematiek.

Internaliserend gedrag, ernstig middelengebruik, psychiatrische problematiek, suïcidaal gedrag of delictgedrag kwam relatief weinig voor als hoofdreden voor aanmelding in de Jeugdzorg[Plus] (<10%). Bij een klein aantal jongeren (5%) was het wegloopgedrag en het zich daarmee onttrekken aan zorg en gezag de hoofdreden voor aanmelding. De problematiek in de gezinssituatie (opvoedingsproblemen, ouderproblematiek of een jongere die thuis niet meer te handhaven was zonder nadere duiding van problematiek) was bij 5% van de jongeren de hoofdreden voor aanmelding. Bij enkele jongeren (1%) was voorgaande hulpverlening vastgelopen en was dat de reden om de jongere in de Jeugdzorg[Plus] aan te melden. Op geen van deze hoofdgroepen lijken er verschillen te zijn tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader. Alleen suïcidaal gedrag als benoemde reden voor aanmelding komt relatief iets vaker voor bij jongeren in het vrijwillig kader dan bij jongeren in het gedwongen kader (8% versus 3%).

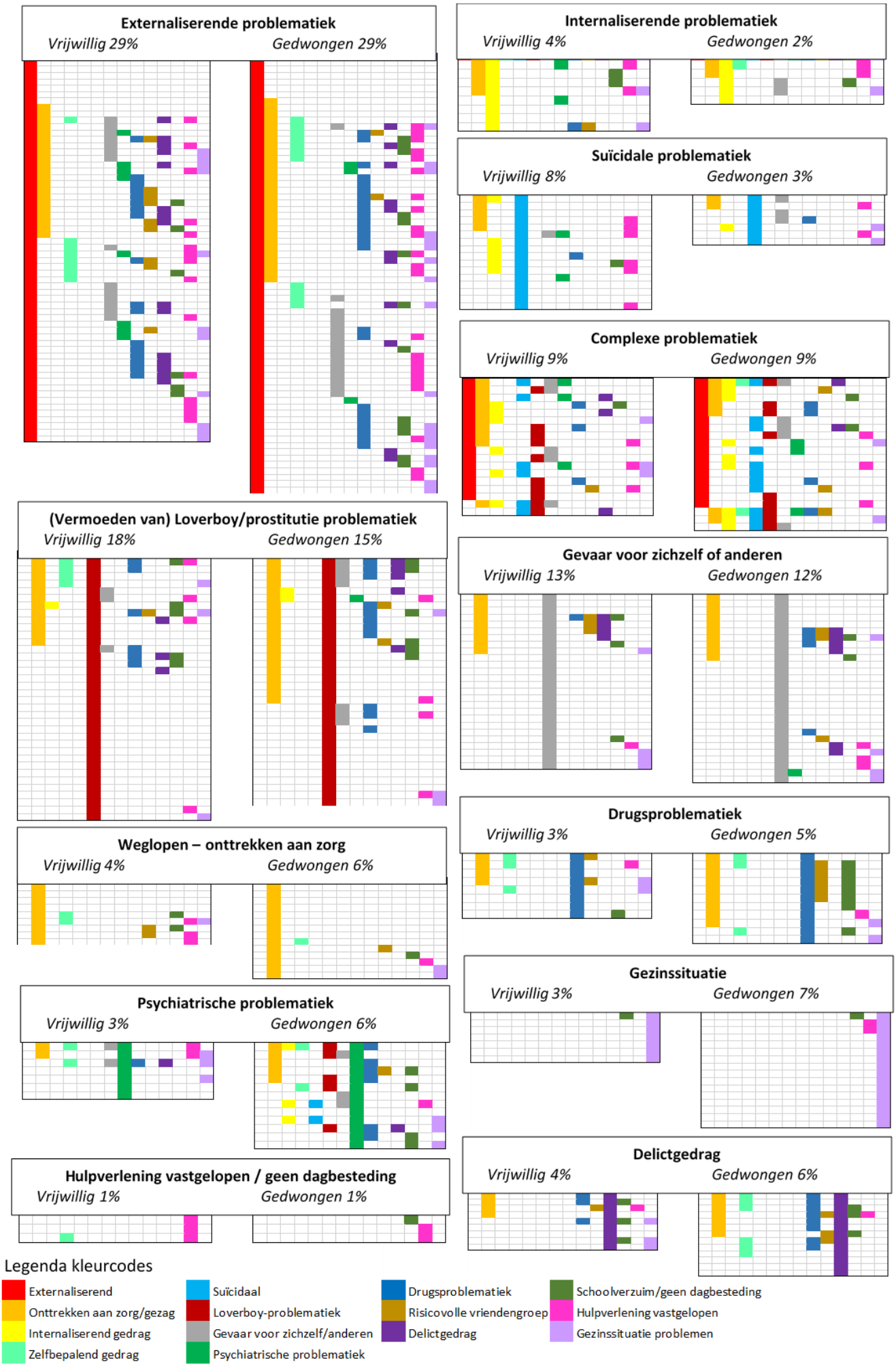

Figuur 4.6. *Reden aanmelding jongeren in de JeugdzorgPlus in 12 hoofdgroepen (N=474 jongeren)*

Bij veel jongeren is naast de hoofdproblematiek sprake van meerdere problemen waardoor jongeren aangemeld zijn voor Jeugdzorg[Plus]. Ook daarin lijken er geen duidelijke verschillen te zijn tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader. In beide groepen zien we ongeveer evenveel jongeren met enkelvoudige problematiek (bijvoorbeeld alleen externaliserend gedrag ■) als jongeren met meerdere problemen (meerdere kleuren). Over de hoofdgroepen heen valt op dat veel jongeren wegloopgedrag ■ vertonen naast hun hoofdproblematiek. Ook problematisch drugsgebruik ■ komt relatief vaak voor, evenals voorgaande hulpverlening die vast is gelopen ■ of jongeren die thuis niet meer te handhaven zijn door ouders of waar problematiek in de gezinssituatie speelt ■ (opvoedproblemen/ problematiek ouders).

Ter aanvulling is aan professionals gevraagd wat de belangrijkste verschillen zijn in redenen voor plaatsing van jongeren vanuit het vrijwillig versus gedwongen kader. Door 61 respondenten zijn in totaal 78 punten benoemd. In Tabel 4.9 worden de genoemde thema's weergegeven, toegelicht met tekstfragmenten uit de enquête. De belangrijkste verschillen zijn de medewerking, motivatie en inzicht van ouders en jongeren. Daarnaast is er, volgens professionals, bij jongeren in het gedwongen kader vaker sprake van complexere problematiek, die al langer duurt, is er vaak al veel hulpverlening geweest en is er vaker ook sprake van ernstiger gezinsproblematiek.

Tabel 4.9. *Verschillen in reden plaatsing vrijwillig en gedwongen kader volgens professionals (N= 78)*

Thema's	% (n)
Inzicht problematiek ouders en/of jongere	**19% (N=15)**
'Of ouders zelf in staat zijn om de juiste hulp te kunnen geven of het inzicht hierin hebben om in te schakelen. Als ouders dit voldoende zelf kunnen is het voor mij als werker in de Jeugdzorg[Plus] niet noodzakelijk om een kinderbeschermingsmaatregel te hebben. Zodra ouders onvoldoende inzichten en capaciteiten hebben is het handig om een tussenpartij te hebben, ditzelfde geldt voor ouders die gescheiden zijn en niet op één lijn zitten.'	
Motivatie ouders en/of kind	**19% (N=15)**
'Vaak zijn de jongeren en ouders zonder een maatregel gemotiveerder en zien zelf in dat het nodig is.'	
Medewerking ouders	**17% (N=13)**
'Ik zie over het algemeen weinig verschil, behalve in betrokkenheid. Ouders waarbij het gezag is overgenomen (voogdij) zijn over het algemeen wel veel minder meewerkend.'	
Samenwerking	**10% (N=8)**
'In het vrijwillig kader is de samenwerking met de ouders meestal beter.'	
Duur hulpverlening	**10% (N=8)**
'Verschil zit eventueel in de duur van problematiek. Bij maatregelen is vaak sprake van jaren problemen en ondersteuning, die ontoereikend blijken. In het vrijwillig kader ontstaat de situatie vaak zonder duidelijk langere aanloop en is er ineens een ernstig incident'	
Geen verschillen	**9% (N=7)**
'Ik weet niet of de redenen om te plaatsen in gesloten jeugdzorg verschillend zijn voor jongeren met of zonder een maatregel. Ik denk dat de redenen veelal dezelfde kunnen zijn.'	
Gezinsproblematiek versus kindproblematiek	**9% (N=7)**
'Vaker sprake van kindproblematiek bij vrijwillige plaatsing. Bij maatregel vaker zeer complexe gezinsgeschiedenis.'	
Sociaal netwerk	**6% (N=5)**
'Zonder kinderbeschermingsmaatregel hebben vaker een gezonder netwerk, opvallend vaak ouders die zelf in de hulpverlening werken of hoger opgeleid zijn.'	

4.3.3 Problematiek en kenmerken van jongeren en ouders

Problematiek en kenmerken jongeren en ouders: vrijwillig versus gedwongen kader

Naast de reden voor aanmelding, is aan professionals in de enquête gevraagd om per jongere aan te geven welke problematiek aanwezig was ten tijde van de plaatsing, aan de hand van de hoofdgroepen van de CAP-J. Tevens is hen gevraagd om per jongere en zijn/haar ouder(s) een aantal achtergrondkenmerken in te vullen (geboorteland, sociaal economische status, gezinssituatie) en een aantal kenmerken voor wat betreft de houding van de jongere en zijn/haar ouders/verzorgers en de samenwerkingsrelatie met de hulpverlener. In Tabel 4.10 worden deze kenmerken weergegeven. Tevens is in deze tabel middels kleuren aangegeven op welke van deze kenmerken er significante verschillen zijn tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader.

In Tabel 4.10 is te zien dat op het gebied van psychosociaal functioneren, bij bijna alle jongeren sprake is van gedragsproblemen (85%) en/of persoonlijkheids- en identiteitsproblemen (88%). Daarnaast komen emotionele problemen (65%), trauma (59%) en/of middelengebruik (60%) bij meer dan de helft van de jongeren voor. Bij jongeren die in het gedwongen kader zijn geplaatst, komen gedragsproblemen, trauma en problemen rondom middelengebruik relatief vaker voor dan bij jongeren die vrijwillig geplaatst zijn. Autisme komt vaker voor bij jongeren die vrijwillig geplaatst zijn.

Problemen op school en/of werk komen ook bij een groot deel van de jongeren voor (80%); bij jongeren in het gedwongen kader relatief wat vaker dan bij vrijwillige geplaatste jongeren. Ook weglopen uit de instelling komt vaker voor bij jongeren in het gedwongen kader; dit hangt mogelijk samen met de bevinding dat jongeren in het gedwongen kader vaker niet meer thuis woonden voordat zij in de Jeugdzorg^{Plus} werden geplaatst (50%; zie rechterdeel van Tabel 4.10). Jongeren die vrijwillig geplaatst zijn wonen relatief vaker thuis (70%) voorafgaand aan de plaatsing. Bij de jongeren in het gedwongen kader komen gezins- en opvoedingsproblemen gemiddeld vaker voor dan bij jongeren die vrijwillig geplaatst zijn. Met name met betrekking tot ontoereikende kwaliteit van de opvoeding, mishandeling/misbruik, instabiele opvoedingssituaties en problematiek bij één van de ouders zijn er grote verschillen tussen beide groepen. Qua houding en samenwerkingsrelatie valt op dat jongeren die vrijwillig geplaatst zijn, gemiddeld iets gemotiveerder zijn voor behandeling en zich meewerkender en respectvoller opstellen in de samenwerking met de hulpverlener, dan jongeren die in het gedwongen kader geplaatst zijn. Dit geldt ook voor de ouders van jongeren die vrijwillig geplaatst zijn. Ouders van vrijwillig geplaatste jongeren hebben daarnaast vaker inzicht in de problematiek en zijn ook openhartiger in de samenwerkingsrelatie met de hulpverlener dan ouders van jongeren die in het gedwongen kader geplaatst zijn.

Qua achtergrondkenmerken van de jongeren, zijn er niet zoveel verschillen tussen jongeren die vrijwillig geplaatst zijn en jongeren in het gedwongen kader. Vrijwillig geplaatste jongeren zijn gemiddeld iets ouder (15,05 jaar) dan jongeren in het gedwongen kader (14,53 jaar). De gezinssituatie van jongeren die vrijwillig geplaatst zijn en de achtergrondkenmerken van hun ouders, verschillen op een aantal punten met jongeren in het gedwongen kader. Jongeren die vrijwillig geplaatst zijn komen minder vaak uit een één-ouder gezin en vaker uit een twee-ouder gezin, dan jongeren in het gedwongen kader. Ook zijn beide ouders vaker nog in beeld bij jongeren met een vrijwillige plaatsing. Ouders van vrijwillige geplaatste jongeren hebben iets vaker een Nederlandse achtergrond, het opleidingsniveau is vaker midden-hoog en vaker zijn beide ouders werkzaam, dan bij jongeren in het gedwongen kader.

Tabel 4.10. *Kenmerken van vrijwillig geplaatste jongeren versus jongeren in gedwongen kader (maatregel).*

Functioneren jeugdige en omgeving	Vrijwillig N=230	Maatregel N=244	Totaal N=474
Psychosociaal functioneren jeugdige			
Gedragsproblemen	80%	90%	85%
Persoonlijkheid/identiteitsproblemen	88%	88%	88%
Emotionele problemen	68%	61%	65%
Trauma	49%	68%	59%
Middelengebruik	52%	67%	60%
Sociale vaardigheidsproblemen	50%	48%	49%
Automutilatie	23%	27%	25%
Autisme	35%	16%	25%
Overige psychosociale problemen	9%	9%	9%
Cognitieve ontwikkeling en vaardigheden			
Leer- en/of studieproblemen	57%	59%	58%
Aandachtsproblemen	40%	39%	40%
Problemen door hoogbegaafdheid	6%	3%	4%
Problemen door (mogelijk) LVB	24%	25%	24%
Omgeving van de jeugdige			
Problemen school/werk	76%	83%	80%
Problemen vrienden sociaal netwerk	46%	42%	44%
Loverboy problematiek	33%	30%	31%
Delictgedrag	56%	61%	59%
Weglopen uit instantie	28%	46%	38%
Problemen omstandigheden jeugdige	38%	46%	42%
Gezin en opvoeding			
Opvoeding ontoereikende kwaliteit	41%	69%	55%
Problemen ouder-kindrelatie	78%	77%	77%
Weglopen uit gezin	49%	55%	52%
Mishandeling/misbruik	14%	32%	23%
Instabiele opvoedingssituatie	39%	68%	54%
Problemen van ouder	38%	61%	50%
Problemen van ander gezinslid	13%	18%	16%
Problemen in sociaal netwerk gezin	15%	25%	20%
Houdingskenmerken jeugdige (min score 1 - max score 5)			
Afhankelijk - Onafhankelijk	2,36	2,42	2,39
Beïnvloedbaar - Zelfbepalend	3,57	3,8	3,69
Teruggetrokken - Sociaal	2,71	2,84	2,78
Geen - Wel inzicht problematiek	1,95	1,81	1,88
Geen -Wel motivatie behandeling	2,51	2,24	2,37
Samenwerkingsrelatie jeugdige met hulpverlener (score 1 - 5)			
Gesloten - Openhartig	3,11	3,03	3,07
Tegenwerkend - Meewerkend	2,95	2,53	2,73
Respectloos - Respectvol	3,26	2,97	3,12
Houdingskenmerken ouders (score 1 - 5)			
Geen - Wel inzicht problematiek	3,56	2,42	2,98
Geen -Wel motivatie behandeling	4,08	3,19	3,63
Samenwerkingsrelatie ouders met hulpverlener (score 1 - 5)			
Gesloten - Openhartig	4,10	3,17	3,63
Tegenwerkend - Meewerkend	4,12	3,22	3,66
Respectloos - Respectvol	4,29	3,55	3,92

Achtergrondkenmerken jeugdige, ouders/verzorgers	Vrijwillig N=230	Maatregel N=244	Totaal N=474
Geslacht jeugdige			
▪ *Jongen*	51%	59%	55%
▪ *Meisje*	49%	41%	45%
Leeftijd (in jaren)	15,05	14,53	14,79
Niet meer thuis wonend	30%	50%	41%
Geboorteland jeugdige			
▪ *Nederland*	88%	84%	86%
▪ *Westers*	2%	3%	2%
▪ *Niet-Westers*	10%	14%	12%
Dagbesteding jeugdige			
▪ *Geen dagbesteding*	16%	12%	14%
▪ *Basisonderwijs*	2%	3%	3%
▪ *Voortgezet onderwijs*	47%	42%	44%
▪ *Speciaal onderwijs*	25%	30%	28%
▪ *Vervolgonderwijs (MBO)*	6%	5%	6%
▪ *Werk*	0%	1%	1%
▪ *Overig**	2%	6%	4%
Gezinssituatie jeugdige			
▪ *Tweeoudergezin*	36%	15%	25%
▪ *Nieuw samengesteld gezin*	15%	15%	15%
▪ *Eén ouder gezin*	41%	54%	48%
▪ *Co-ouderschap*	6%	5%	6%
▪ *Overig***	2%	11%	
Ouders in beeld			
▪ *Geen ouders*	3%	5%	4%
▪ *Eén ouder/verzorger*	35%	48%	41%
▪ *Twee ouders/verzorgers*	63%	47%	55%
Geboorteland ouder 1			
▪ *Nederland*	86%	72%	79%
▪ *Westers*	1%	5%	3%
▪ *Niet-Westers*	12%	23%	18%
Opleidingsniveau ouder 1			
▪ *Laag*	39%	56%	47%
▪ *Middel-hoog opgeleid*	61%	44%	53%
Arbeidsparticipatie ouder 1			
▪ *Niet werkzaam*	34%	53%	44%
▪ *Werkzaam*	66%	47%	56%
Geboorteland ouder 2			
▪ *Nederland*	87%	71%	80%
▪ *Westers*	1%	6%	3%
▪ *Niet-Westers*	12%	23%	17%
Opleidingsniveau ouder 2			
▪ *Laag*	25%	50%	35%
▪ *Middel-hoog opgeleid*	75%	50%	65%
Arbeidsparticipatie ouder 2			
▪ *Niet werkzaam*	28%	41%	33%
▪ *Werkzaam*	72%	59%	67%

*(zorgboerderij, isk, taalklas, dagbesteding, rebound)

**(pleeggezin, gezinshuis, AZC)

significant hoger p<.05 — significant hoger p<.01

significant lager p<.05 — significant lager p<.01

Hoewel bepaalde afzonderlijke problemen bij jongeren in het vrijwillig kader minder lijken voor te komen dan bij jongeren in het gedwongen kader, zegt dat nog niets over de combinatie van problemen. Bij alle jongeren speelden meerdere problemen tegelijkertijd. In Figuur 2 in Bijlage 3 wordt dit in een overzicht weergegeven. Per jongere is middels kleurcodes aangegeven welke problemen op dat moment bij de professional bekend waren. In Figuur 2 is goed te zien dat zowel bij jongeren in het gedwongen als in het vrijwillig kader veel verschillende problemen tegelijkertijd speelden, met name op het gebied van psychosociaal en cognitief functioneren en problemen in de omgeving van de jongeren. Wel lijken problemen in de gezinssituatie bij jongeren in he t vrijwillig kader minder vaak voor te komen dan bij jongeren in het gedwongen kader.

Combinaties van problematiek: vier te onderscheiden groepen

Om meer zicht te krijgen op de bovengenoemde combinaties van problemen, is nagegaan of er in de totale groep jongeren subgroepen te onderscheiden zijn en of het plaatsingskader daarbij onderscheidend is. Vormen vrijwillig geplaatste jongeren een andere doelgroep dan jongeren die in het gedwongen kader zijn geplaatst? Daarvoor is een Latente Profiel Analyse uitgevoerd. In Tabel 4.11 worden de fitindicatoren weergegeven van de modellen met 1-5 profielgroepen. Alhoewel de *p*-waarden van de LMR-LRT suggereren dat het model met drie profielen niet beter past dan het model met twee profielen, en dat het model met vier profielen niet beter past dan het model met drie profielen, blijft de BIC-waarde dalen tot en met het model met vier profielen. Op basis hiervan werd het model met vier profielen gekozen als beste model.

Tabel 4.11 *Fitindicatoren van Modellen met 1-5 Profielen (n = 501)*

Aantal profielgroepen	BIC	Entropie	LMR-LRT
1	45747.561	1.000	
2	44271.746	0.909	0.0004
3	44032.774	0.911	0.3328
4	**44004.399**	**0.929**	**0.7633**
5	44007.453	0.944	0.7979

Noot. BIC = Bayesian Information Criterion; LMR-LRT = Lo Mendell Rubin Adjusted Likelihood Ratio Test;

Uit de Latente Profiel Analyse kwamen vier te onderscheiden groepen naar voren waarbij de jongeren in het gedwongen kader in twee groepen oververtegenwoordigd zijn (klasse 1 en 2: 70% van de jongeren) en de vrijwillig geplaatste jongeren in twee andere groepen oververtegenwoordigd (klasse 3 en 4: 70% van de jongeren). Middels kruistabellen en ANOVA zijn de verschillen tussen de vier groepen in kaart gebracht aan de hand van de kenmerken uit Tabel 4.10. De resultaten hiervan worden weergegeven in Tabel 2 in Bijlage 3. Om een beter beeld van iedere klasse te krijgen, is op basis van Tabel 2 in Bijlage 3 een omschrijving per klasse weergegeven in Box 4.2.

Box 4.2 *Beschrijving klassen*

Klasse 1 zijn jongeren met veel psychosociale problemen tegelijkertijd en veel problemen in de gezinssituatie. Ouders van deze jongeren hebben vaak ook eigen problematiek. De gezinssituatie is vaak een eenoudergezin van Nederlandse herkomst, waarvan ouders lager opgeleid zijn en niet altijd werkzaam zijn. Jongeren wonen vaak al niet meer thuis voordat zij in de Jeugdzorg^{Plus} zijn geplaatst. Ouders hebben weinig probleeminzicht, zijn weinig gemotiveerd voor behandeling en stellen zich gesloten en niet meewerkend op in de behandeling. De jongeren zelf zijn minder gemotiveerd voor behandeling en hebben weinig probleeminzicht. In de samenwerking stellen zij zich enigszins openhartig, enigszins tegenwerkend en redelijk respectvol op. Jongeren in deze groep hebben veelal een **kinderbeschermingsmaatregel**.

Klasse 2 zijn jongeren met veel psychosociale problemen tegelijkertijd en redelijk veel problemen in de gezinssituatie. De gezinssituatie is vaak een eenoudergezin van niet-westerse herkomst, waarvan ouders lager opgeleid zijn en niet altijd werkzaam zijn. De helft van de jongeren woont niet meer thuis voordat zij in de Jeugdzorg^{Plus} zijn geplaatst. Ouders hebben weinig probleeminzicht, zijn weinig gemotiveerd voor behandeling en stellen zich gesloten en niet meewerkend op in de behandeling. De jongeren vertonen ernstig zelfbepalend gedrag, zijn weinig gemotiveerd voor behandeling en hebben erg weinig probleeminzicht. In de samenwerking stellen zij zich enigszins gesloten, niet meewerkend en enigszins respectloos op. Jongeren in deze groep hebben veelal een **kinderbeschermingsmaatregel**.

Klasse 3 zijn jongeren met minder psychosociale problemen tegelijkertijd en relatief weinig problemen in de gezinssituatie. De gezinssituatie is even vaak een eenoudergezin als een twee-ouder gezin, veelal van Nederlandse herkomst. Ongeveer tweederde van de ouders is midden-hoger opgeleid en werkzaam. Driekwart van de jongeren woont thuis voordat zij in de JZ+ zijn geplaatst. Ouders hebben probleeminzicht, zijn gemotiveerd voor behandeling en stellen zich openhartig, meewerkend en respectvol op in de behandeling. De jongeren zijn gemotiveerd voor behandeling en hebben enig probleeminzicht. In de samenwerking stellen jongeren zich openhartig, meewerkend en respectvol op. Jongeren in deze groep zijn veelal **vrijwillig geplaatst**.

Klasse 4 zijn jongeren met relatief veel psychosociale problemen tegelijkertijd en relatief het minst aantal problemen in de gezinssituatie. Autisme komt in deze klasse relatief vaak voor. De gezinssituatie is iets vaker een tweeoudergezin dan een eenouder gezin, bijna allemaal van Nederlandse herkomst. Ouders zijn overwegend midden-hoger opgeleid en werkzaam. Driekwart van de jongeren woont thuis voordat zij in de Jeugdzorg^{Plus} zijn geplaatst. Ouders hebben probleeminzicht, zijn gemotiveerd voor behandeling en stellen zich openhartig, meewerkend en respectvol op in de behandeling. De jongeren hebben erg weinig probleeminzicht en zijn weinig gemotiveerd voor behandeling. In de samenwerking stellen zij zich enigszins gesloten, niet meewerkend en enigszins respectloos op. Jongeren in deze groep zijn veelal **vrijwillig geplaatst.**

Wat opvalt in de beschrijvingen in Box 4.2 en in Tabel 2 in Bijlage 3 is dat in de klassen 1 en 2 (relatief veel jongeren in het gedwongen kader) met name problematiek in het gezin vaker dan gemiddeld voorkomt en in de klassen 3 en 4 (relatief veel jongeren in het vrijwillig kader) minder vaak dan gemiddeld. Dit is ook te zien aan het totaal aantal problemen rondom gezin en opvoeding; deze verschilt significant tussen de klassen 1 en 2 versus klassen 3 en 4 (Tabel 2, Bijlage 3). Daarnaast zijn er opvallende verschillen voor wat betreft houdings- en samenwerkingsrelatie met ouders. Ouders uit klassen 1 en 2 stellen zich minder meewerkend op in de behandeling, zijn geslotener naar hulpverleners en hebben minder probleeminzicht dan ouders van jeugdigen uit klassen 3 en 4. Tevens zijn er nog enkele verschillen op het gebied van achtergrondkenmerken. Jongeren uit klasse 1

en 2 komen vaker uit een één-ouder gezin en wonen vaker niet meer thuis voordat zij geplaatst zijn in de Jeugdzorg^{Plus} dan de jongeren in klasse 3 en 4.

Qua problematiek van de jongeren zelf (psychosociaal functioneren) zien we dat klassen 1 en 2 sterk op elkaar lijken. Tussen klasse 3 en 4 zijn op dat gebied wat grotere verschillen. Klasse 3 heeft van alle klassen het minste aantal problemen; klasse 4 komt qua problematiek van de jongere zelf meer overeen met klassen 1 en 2, behalve op het gebied van trauma, dat komt in klasse 4 relatief weinig voor.

De grootste verschillen tussen klasse 1 en 2 (beide voornamelijk gedwongen kader) betreffen houdings- en samenwerkingsaspecten van de jongeren. Jongeren uit klasse 2 vertonen sterk zelfbepalend gedrag en hebben weinig probleeminzicht, zijn weinig gemotiveerd voor behandeling en stellen zich ook geslotener en respectlozer op dan de jongeren uit klasse 1. De jongeren uit klasse 2 komen wat betreft deze aspecten overeen met de jongeren uit klasse 4 (voornamelijk vrijwillig kader), behalve dat jongeren uit klasse 4 minder hoog scoren op zelf bepalend gedrag. Daarnaast zijn er tussen klasse 1 en 2 verschillen voor wat betreft achtergrondkenmerken. Jongeren en ouders uit klasse 1 hebben allemaal een Nederlandse achtergrond, waar de meerderheid van jongeren en ouders uit klasse 2 een niet-westerse achtergrond heeft.

Tussen klasse 3 en 4 zien we, behalve de problematiek van de jongeren zelf, ook qua achtergrondkenmerken nog wat verschillen. Jongeren uit klasse 4 zijn relatief vaak van Nederlandse herkomst, waarvan beide ouders een midden-hoog opleidingsniveau hebben en beiden werkzaam zijn. Jongeren uit klasse 3 scoren op deze aspecten gemiddeld.

4.3.4 Problematiek en behandelmotivatie volgens jongeren en mentoren

Ook aan jongeren zelf hebben we gevraagd welke problematiek er speelde waardoor een plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} nodig was. Deze vraag hebben we tevens aan de mentoren van deze jongeren voorgelegd. In onderstaande Tabel 4.12 worden deze resultaten weergegeven. Ook is weergegeven hoe vaak jongeren en mentoren met elkaar overeenstemden, dus hoe vaak zij allebei dachten dat een bepaald type problematiek wel of niet aanwezig was bij de jongere.

In Tabel 4.12 is te zien dat volgens zowel jongeren als mentoren gedragsproblemen en problemen binnen het gezin het vaakst voorkomen. Jongeren geven iets vaker dan mentoren aan dat er sprake was van agressie, problemen op school of werk, zelfbeschadiging en angst. Mentoren geven vaker dan jongeren aan dat er sprake is van gedragsproblemen, problemen binnen het gezin, weglopen en drank/drugsproblemen. Er zijn weinig verschillen gevonden tussen jongeren in het gedwongen kader en jongeren in het vrijwillig kader. Wellicht is dit het gevolg van de kleine aantallen per groep: 12 jongeren in het vrijwillig kader en 30 jongeren in het gedwongen kader. Alleen angst, gerapporteerd door mentoren, kwam significant vaker voor bij jongeren in het vrijwillig kader (33%) dan bij jongeren in het gedwongen kader (7%).
Kijkend naar het percentage overeenstemming dan zien we dat in de meeste gevallen meer dan 70% van de jongeren en mentoren het met elkaar eens zijn over de aanwezige problematiek bij de jongeren. De minste overeenstemming is er over agressie (61%), gedragsproblemen (66%), weglopen (68%) en problemen binnen het gezin (68%).

Tabel 4.12 *Aanmeldingsreden volgens jongeren en mentoren*

	Jongeren (N=41)		Mentoren (N=42)		Overeenstemming
	n	%	n	%	%
Gedragsproblemen	25	63%	35	86%	66%
Problemen binnen het gezin	24	61%	35	86%	68%
Agressie	21	54%	19	48%	61%
Problemen op school/werk	21	51%	17	41%	76%
Weglopen	21	51%	26	62%	68%
Trauma	17	44%	21	50%	81%
Criminaliteit	16	39%	16	41%	90%
Drank/drugsproblemen	13	34%	19	48%	71%
Zelfbeschadiging	11	27%	9	21%	95%
Problemen met leeftijdsgenoten	10	24%	13	31%	78%
Problemen met wonen	8	20%	7	17%	78%
Angst	8	20%	6	14%	85%
Depressie	6	15%	6	14%	90%
Problemen met geld	4	10%	6	14%	81%
Anders	4	10%	4	10%	81%
Problemen met loverboy(s)	2	5%	3	7%	93%
Problemen met instanties	0	0%	4	10%	90%

Behandelmotivatie

Aan de jongeren en mentoren zijn daarnaast vragen voorgelegd over behandelmotivatie, zowel op moment van invullen van de enquête als terugblikkend naar het begin van de plaatsing (mentoren) of het moment waarop de machtiging net was verlengd (jongeren). In Tabel 4.13 worden de gemiddelde scores weergegeven. Volgens mentoren zijn de vrijwillig geplaatste jongeren iets gemotiveerder aan het begin van de plaatsing dan jongeren die vanuit het gedwongen kader zijn geplaatst. Dit verschil is echter niet significant. Wellicht komt dit door het kleine aantal jongeren. Bij beide groepen zien we een kleine stijging in behandelmotivatie vanaf het begin van de plaatsing in vergelijking met nu, aldus mentoren. Jongeren zelf laten nauwelijks verschillen in behandelmotivatie zien, zowel na een verlenging als nu. De behandelmotivatie van gedwongen geplaatste jongeren lijkt na een verlenging iets lager dan de behandelmotivatie van vrijwillig geplaatste jongeren. Echter, dit verschil is niet significant.

Tabel 4.13. *Gemiddelde behandelmotivatie van jongeren met en jongeren zonder maatregel (N=42)*

	Vrijwillig (N=12)	Maatregel (N=30)
Behandelmotivatie volgens mentoren (range scores 1-10)	**gem**	**gem**
• Begin plaatsing	5,8	4,9
• Nu	6,4	6,4
Behandelmotivatie volgens jongeren (range scores 1-3)		
• Na verlenging	2,1	1,7
• Nu	2,1	2,1

4.3.5 Conclusie vrijwillig en gedwongen kader: verschillen tussen jongeren

Zowel professionals als kinderrechters ervaren verschillen tussen jongeren die in het vrijwillig kader of gedwongen kader in de Jeugdzorg^{Plus} zijn geplaatst. Ouders van jongeren in het vrijwillig kader stellen zich meer meewerkend op in de behandeling, zijn gemotiveerder voor behandeling en hebben meer inzicht in de problematiek van jongeren. Bovendien is er bij jongeren in het vrijwillig kader minder vaak sprake van langdurige complexe problematiek en is er minder ernstige gezinsproblematiek, aldus professionals en kinderrechters.

De belangrijkste reden voor aanmelding van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} is agressieproblematiek, loverboyproblematiek en/of complexe problematiek. Bij de meeste jongeren is daarnaast sprake van problemen als wegloopgedrag c.q. het onttrekken aan gezag door jongeren, problematisch drugsgebruik en jongeren zijn thuis niet meer te handhaven. In de reden voor aanmelding bij de Jeugdzorg^{Plus} lijken weinig verschillen te zijn tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader.

Voor wat betreft aanwezige psychosociale problematiek bij jongeren en hun gezinnen, achtergrondkenmerken, houding en samenwerkingsrelatie, zijn wel verschillen gevonden tussen de groep jongeren in het vrijwillig kader en jongeren in het gedwongen kader. Bij bijna alle jongeren is sprake van gedragsproblematiek en/of persoonlijkheidsproblematiek. Problemen op school/werk, trauma en middelengebruik komen eveneens vaak voor in beide groepen, maar in de groep jongeren uit het vrijwillig kader komen deze problemen gemiddeld minder vaak voor dan in de groep jongeren in het gedwongen kader. Bij jongeren in het vrijwillig kader zijn minder problemen in de gezinssituatie, zij wonen vaker nog thuis voor hun plaatsing en ze zijn vaker afkomstig uit tweeoudergezinnen dan jongeren in het gedwongen kader. Bij beide groepen is er sprake van e en combinatie van problemen op verschillende leefgebieden; alleen gezinsproblematiek komt in het vrijwillig kader minder vaak voor. Daarnaast hebben jongeren en ouders in het vrijwillig kader meer inzicht in de problematiek, stellen zich meer meewerkend op en zijn gemotiveerder voor behandeling.

Binnen de totale groep jongeren die in de Jeugdzorg^{Plus} wordt geplaatst, lijken vier groepen jongeren te kunnen worden onderscheiden, waarbij twee groepen bestaan uit jongeren die voornamelijk geplaatst zijn vanuit het gedwongen kader en twee groepen uit jongeren die voornamelijk geplaatst zijn vanuit het vrijwillig kader. De twee groepen in het gedwongen kader lijken sterk op elkaar, zij worden gekenmerkt door problemen op alle leefgebieden, waarbij zowel ouders als jongeren zich wat negatiever opstellen in de behandeling: niet gemotiveerd en weinig probleeminzicht. In de twee groepen in het vrijwillig kader zijn, in vergelijking met de twee groepen uit het gedwongen kader, relatief weinig problemen in de gezins- en opvoedingssituatie en ouders stellen zich meewerkend op in de behandeling en hebben relatief veel probleeminzicht.

De twee groepen in het gedwongen kader onderscheiden zich van elkaar doordat in één van deze twee groepen de jongeren wat verharder zijn: zij vertonen ernstig zelfbepalend gedrag en stellen zich ook in de samenwerkingsrelatie met de behandelaar enigszins respectloos en gesloten op. Deze groep bestaat voor de meerderheid uit jongeren met een niet-westerse achtergrond. De jongeren uit de andere groep in het gedwongen kader hebben allen een Nederlandse achtergrond en stellen zich wat openhartiger en respectvoller op.

De twee groepen in het vrijwillig kader verschillen wat meer van elkaar. In de ene groep zijn er relatief wat minder problemen op psychosociaal gebied en binnen de gezinssituatie, en zowel jongeren als ouders zijn gemotiveerd voor behandeling, hebben probleeminzicht en stellen zich

meewerkend op. In de andere groep hebben de jongeren wel relatief veel psychosociale problemen, hebben weinig probleeminzicht, zijn niet gemotiveerd voor behandeling en stellen zich ook wat gesloten en respectloos op. Binnen het gezin zijn er relatief het minste aantal problemen. Ook stellen ouders zich meewerkend op en zijn ze gemotiveerd voor behandeling.

Aan een aantal jongeren die in de Jeugdzorg^{Plus} verblijft, en hun mentoren, is eveneens gevraagd naar de problematiek die bij de jongeren speelde. Er zijn nauwelijks verschillen in problematiek gevonden tussen de jongeren in het vrijwillig kader en jongeren in het gedwongen kader. De overeenstemming tussen de jongeren en hun mentoren wat betreft de aanwezige problematiek was hoog. Verder is gevraagd naar behandelmotivatie; ook daarbij zijn geen significante verschillen tussen jongeren in het vrijwillig kader en jongeren in het gedwongen kader. Mogelijk komt dit doordat het aantal ingevulde enquêtes te klein was om significante verschillen te kunnen vinden.

Concluderend lijken, op basis van de inschattingen van kinderrechters en professionals, de grootste verschillen tussen vrijwillig geplaatste jongeren en jongeren in het gedwongen kader te liggen in de problemen binnen het gezin en de mate waarin ouders meewerken aan de behandeling.

5 Samenvatting, conclusie en discussie

In deze studie zijn twee trends onderzocht: de toename van het aantal kortdurende machtigingen en de toename van het aantal vrijwillige plaatsingen. Deze trends zijn onderzocht aan de hand van de volgende onderzoeksvragen: (1) Zijn de in de praktijk gesignaleerde veranderingen (toename van het aantal korte machtigingen en meer verlengingen van machtigingen) met cijfers te onderbouwen, wat zijn mogelijke verklaringen en welke effecten heeft een veranderde duur van de machtiging op de behandeling en motivatie van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} en (2) Wat zijn verklaringen voor de toename van het aantal vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} (plaatsingen zonder kinderbeschermingsmaatregel) ten opzichte van het aantal gedwongen Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen (met kinderbeschermingsmaatregel), wat zijn overwegingen om jongeren vrijwillig gesloten te plaatsen en welke verschillen zien professionals tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader?

Om meer inzicht te krijgen in de aantallen, verklaringen en effecten van deze trends zijn data vanuit verschillende bronnen verzameld: van vier Jeugdzorg^{Plus} instellingen zijn cliëntregistratiegegevens geanalyseerd; gegevens over de aard van de plaatsing (vrijwillig of gedwongen) afkomstig van Jeugdzorg Nederland zijn nader beschouwd; bij dertien kinderrechters zijn interviews afgenomen; professionals (casusregisseurs van gemeenten en gecertificeerde instellingen (GI), pedagogisch begeleiders, gedragswetenschappers en raadsonderzoekers) en jongeren zijn bevraagd middels enquêtes en enkele ouders zijn geïnterviewd. In dit hoofdstuk worden per onderzoeksvraag de bevindingen samengevat. Vervolgens worden de bevindingen bediscussieerd en worden aanbevelingen voor het vervolg gegeven.

5.1 Samenvatting duur machtigingen

Rondom duur van de machtigingen gesloten jeugdzorg is allereerst onderzocht of de in de praktijk gesignaleerde veranderingen in de duur van de machtigingen met cijfers te onderbouwen zijn en wat mogelijke verklaringen hiervoor zijn. Tevens is nagegaan welke effecten een veranderde duur van de machtiging op de behandeling en motivatie van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} heeft.

Kortdurende machtigingen en verlengingen: de cijfers

In de periode 2015-2019 is de gemiddelde machtigingsduur van alle machtigingen significant gedaald van 4,5 maand naar 3,5 maand. Het aantal korte machtigingen (3 maanden of korter) is significant gestegen en het aantal langere machtigingen (6 maanden of langer) is significant afgenomen. De grootste verandering daarin is te zien in 2016, waarna deze trend zich lijkt te stabiliseren. 70% van de jongeren heeft te maken met één of meer verlengingen van de machtiging. Het aantal machtigingen per jongere en daarmee het aantal verlengingen is in de loop der jaren licht gestegen, terwijl de totale machtigingsduur van opeenvolgende machtigingen over de jaren heen ongeveer gelijk is gebleven. Dit lijkt te impliceren dat er vaker kortdurende machtigingen worden afgegeven die vaker verlengd worden, waardoor de totale machtigingsduur niet afneemt. Bij uitgestroomde jongeren is daarom nagegaan hoe lang de gemiddelde machtigingsduur van de opeenvolgende machtigingen was. Het algemene beeld dat hieruit naar voren komt, is dat naarmate een machtiging korter duurt, de kans groter is dat deze verlengd wordt.

Er zijn ook enkele opvallende regionale verschillen gevonden: in zorggebied Noord worden minder machtigingen afgegeven en is de totale machtigingsduur met gemiddeld vier maanden beduidend korter dan in andere zorggebieden, waar deze gemiddeld tussen de acht en elf maanden ligt. In zorggebied Zuidwest worden de meeste machtigingen afgegeven en duren machtigingen gemiddeld korter dan in de andere zorggebieden, met name de eerste twee machtigingen. De totale machtigingsduur van opeenvolgende machtigingen is in Zuidwest het langst. In zorggebied Zuid worden relatief lange machtigingen afgegeven in vergelijking met andere zorggebieden.

In antwoord op de onderzoeksvraag kan gesteld worden dat op basis van registratiegegevens van vier Jeugdzorg^{Plus} instellingen over de periode 2015-2019 blijkt dat er vaker kortdurende machtigingen worden afgegeven die vaker verlengd worden, waardoor de totale machtigingsduur niet afneemt. Eveneens blijkt dat naarmate een machtiging korter duurt, de kans groter is dat deze verlengd wordt.

Toelichtingen en verklaringen kinderrechters en professionals

De geïnterviewde kinderrechters waren werkzaam in vier verschillende zorggebieden (uit zorggebied Noordwest is geen kinderrechter gesproken). De meerderheid van hen herkende de trend dat, door henzelf of collega's, vaker kortdurende machtigingen worden afgegeven dan voorheen. Van de bevraagde professionals (casusregisseurs gemeente en GI, pedagogisch medewerkers, gedragswetenschappers en raadsonderzoekers) gaf bijna driekwart aan de trend te herkennen dat er meer kortdurende machtigingen worden afgegeven en dat er vaker verlenging (en daarmee stapeling) van kortdurende machtigingen plaatsvindt. Volgens een meerderheid van de kinderrechters worden machtigingen van drie maanden of korter vaker verlengd dan lange machtigingen van een half jaar of langer, omdat drie maanden doorgaans te kort is om het gewenste resultaat te bereiken. Wel kan een korte machtiging in sommige gevallen helpen om de situatie te stabiliseren en als 'time-out' te dienen voor de jongere.

Kinderrechters en professionals gaven grofweg dezelfde verklaringen voor de toename in kortdurende machtigingen. Omdat de Jeugdzorg^{Plus} een ingrijpende, kostbare maatregel is en nadelige gevolgen kan hebben voor jongeren is het streven om dit voor een zo kort mogelijke periode in te zetten. Om ervoor te zorgen dat het verblijf niet langer duurt dan nodig en ze niet altijd goed zicht hebben op het verloop van de behandeling, willen kinderrechters de voortgang monitoren. Zij geven kortdurende machtigingen af of houden een gedeelte van de machtiging aan, zodat ze vinger aan de pols kunnen houden en druk kunnen zetten om de behandeling snel te laten starten of snel een goed alternatief of een passende vervolgplek te zoeken. Wanneer het alternatief of de vervolgplek niet wordt gevonden (bijvoorbeeld door wachtlijsten), wordt een verlenging van de machtiging afgegeven voor korte duur. Jeugdzorg^{Plus} is op dat moment eigenlijk niet meer wenselijk, maar er is op dat moment ook geen andere optie.

Niet alle kinderrechters hebben de behoefte om vinger aan de pols te houden. Sommige kinderrechters willen meer controle houden dan anderen en geven daarom eerder kortdurende machtigingen af of houden vaker een gedeelte van de machtiging aan. Enkele kinderrechters gaven aan dat het zou kunnen helpen om verlengingszittingen vaker te laten plaatsvinden bij de instellingen zelf, of ervoor te zorgen dat een betrokkene van de Jeugdzorg^{Plus} instelling bij de zitting aanwezig is, om beter te begrijpen waarom een bepaalde duur van de machtiging nodig is voor de behandeling. Ook een behandelplanbespreking of tussentijds verslag van de behandeling zou kunnen helpen om directe informatie van de instelling te verkrijgen. Op die manier krijgen kinderrechters beter zicht op de voortgang van de behandeling, wat kan zorgen voor meer vertrouwen en minder behoefte om

vinger aan de pols te houden. Vermoedelijk kunnen kinderrechters dan de machtigingsduur beter afstemmen op de behandelbehoeften van jongeren.

In antwoord op de onderzoeksvraag naar verklaringen voor de trends van meer kortdurende machtigingen en het vaker verlengen van machtigingen, kan gesteld worden dat korte machtigingen worden afgegeven omdat Jeugdzorg^{Plus} een ingrijpende, kostbare maatregel is en een plaatsing daarom zo kort mogelijk moet duren. Om een zo kort mogelijk verblijf te bespoedigen geven kinderrechters korte machtigingen af, zodat ze vinger aan de pols kunnen houden met betrekking tot de voortgang van de behandeling. Tegelijkertijd beseft men dat korte plaatsingen vaak niet genoeg zijn om doelen te behalen, waardoor verlengingen nodig zijn.

Voor- en nadelen van korte machtigingen en verlengingen

Zowel kinderrechters als professionals benoemden als voordeel dat kortdurende machtigingen voor perspectief kunnen zorgen: een kortere tijd is voor jongeren beter te overzien. Door een kortdurende machtiging af te geven, proberen kinderrechters jongeren te motiveren en inspraak te geven. Volgens professionals kunnen kortdurende machtigingen ervoor zorgen dat het verblijf in de Jeugdzorg^{Plus} minder lang duurt.

Een nadeel van korte machtigingen is dat het vaak niet mogelijk is om binnen drie maanden de behandeldoelen te behalen, waardoor kortdurende machtigingen meestal worden verlengd. Dit kan een negatieve invloed hebben op de behandelmotivatie en het zelfbeeld van de jongeren, gaven professionals aan. Ook kinderrechters zeiden dat stapeling van kortdurende machtigingen onzekerheid en valse hoop kunnen veroorzaken en dat zittingen voor spanning kunnen zorgen bij jongeren. Dit werd onderschreven door jongeren die in de Jeugdzorg^{Plus} verblijven: een groot deel van hen vond zittingen (erg) vervelend, werd boos of verdrietig na een verlenging en gaf aan dat stapeling van korte machtigingen voor onzekerheid en valse hoop zorgt. Ook zou een meerderheid van de jongeren, bij een verblijf van een jaar in de Jeugdzorg^{Plus}, het liefst één machtiging van een jaar krijgen. Een kleiner deel van de jongeren vindt de tussentijdse evaluatiemomenten juist fijn. Kinderrechters en professionals gaven verder aan dat stapeling van machtigingen ten koste kan gaan van de voortgang van de behandeling, zowel omdat voorafgaand aan de zitting gewacht wordt op de uitspraak waardoor de behandeling stil ligt, als omdat er veel tijd verloren gaat aan het schrijven van rapporten. Op deze manier kan de reden om kortdurende machtigingen af te geven, namelijk het motiveren van de jongere en druk zetten omdat de behandeling niet snel genoeg van de grond komt, een averechts effect teweegbrengen doordat extra zittingen juist voor vertraging zorgen en voor ondermijning van de motivatie van de jongere. Enkele ouders die we spraken gaven aan dat zittingen belastend kunnen zijn en dat de onzekerheid rondom verlengingen erg lastig is voor hun kinderen, hoewel het ook goed is om tussentijds te toetsen zodat het verblijf niet langer duurt dan noodzakelijk.

In antwoord op de onderzoeksvraag naar de effecten van korte machtigingen en verlengingen op jongeren, kan gesteld worden dat de nadelen groter lijken te zijn dan de voordelen. Een korte machtiging is meestal niet voldoende om de behandeldoelen te behalen, waardoor machtigingen vaker verlengd moeten worden. Dit heeft een negatieve invloed op de voortgang van de behandeling, omdat veel tijd verloren gaat rondom het aanvragen van de verlengingen. Tevens werkt het demotiverend voor jongeren, omdat het perspectief steeds verandert, wat leidt tot onzekerheid en valse hoop. Daarnaast zijn de zittingen voor de meeste jongeren stressvol en belastend.

5.2 Discussie en aanbevelingen duur machtigingen

Korte machtigingen leiden tot langere verblijfsduur?

De gemiddelde landelijke machtigingsduur lijkt sinds 2015 gedaald en het aantal kortdurende machtigingen gestegen. Het merendeel van de kinderrechters en professionals herkende deze trend. Een van de genoemde verklaringen hiervoor was het streven dat Jeugdzorg^{Plus} voor een zo kort mogelijke tijd moet worden afgegeven. Dit komt overeen met één van de doelen uit het actieplan *De best passende zorg voor kwetsbare jongeren,* namelijk het verkorten van de verblijfsduur van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} (Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd, 2019). Bovendien is één van de beginselen van de Jeugdwet (2015) dat een machtiging gesloten jeugdzorg voor de kortst mogelijke passende duur moet worden afgegeven.

In eerste instantie lijkt dit streven met succes te worden uitgevoerd: de machtigingen die door kinderrechters worden afgegeven zijn vaker korter van duur. Echter blijkt uit de cliëntadministratiegegevens van de vier Jeugdzorg^{Plus} instellingen, dat ondanks de toename van het aantal kortdurende machtigingen, de totale machtigingsduur van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} gelijk is gebleven. Daarnaast blijkt dat 70% van de jongeren één of meer verlengingen van hun machtiging krijgt opgelegd. Dat betekent dat in een ruime meerderheid van de cases, één machtiging niet voldoende is om de behandeldoelen te behalen. Het lijkt er zelfs op dat het verlengen van korte machtigingen uiteindelijk leidt tot een langer verblijf in de Jeugdzorg^{Plus}. Cijfers van Jeugdzorg Nederland (2020) ondersteunen dit: de gemiddelde plaatsingsduur van jongeren is licht gestegen van 5 maanden in 2015 naar 6,3 maanden in 2019. Het doel van het actieplan, namelijk het verkorten van de verblijfsduur in de Jeugdzorg^{Plus}, blijkt dus in de praktijk niet te worden gerealiseerd met het afgeven van korte machtigingen. Ook vanuit kostenoverwegingen is het steeds verlengen van korte machtigingen niet efficiënt, omdat zittingen kostbaar zijn en de uiteindelijke verblijfsduur mogelijk langer wordt.

De rol van de kinderrechter

In de Jeugdwet (2015) staat eveneens dat regelmatig geëvalueerd moet worden of de gesloten plaatsing nog steeds noodzakelijk is. Een aantal kinderrechters gaf inderdaad aan zicht te willen houden op de voortgang van de behandeling en daarom korte machtigingen af te geven of een gedeelte van de machtiging aan te houden. Andere kinderrechters vinden dat het monitoren van de voortgang van de zorg niet onder hun rol als kinderrechter valt. Zij geven aan dat dit bij de Jeugdzorg^{Plus} instelling hoort en dat zij erop vertrouwen dat die doen wat nodig is en daar hun verzoek op afstemmen.

Persoonlijke overwegingen en individuele verschillen tussen kinderrechters lijken daarmee een rol te spelen bij, en invloed te hebben op, het vaststellen van de duur van de afgegeven machtiging. Ook uit eerder onderzoek kwam al naar voren dat individuele verschillen tussen kinderrechters soms groot zijn en dat deze een rol spelen bij de overwegingen en besluiten die zij nemen (Van Dam, Schoppink & Ter Beek, 2019). Persoonlijke overwegingen van kinderrechters komen in het huidige onderzoek met name tot uitdrukking in het al dan niet willen monitoren van de voortgang (vinger aan de pols), het vertrouwen in de Jeugdzorg^{Plus} en/of casusregisseurs (van gemeenten en GI), maar ook het willen luisteren naar de jongeren, de behoefte om hun perspectief te bieden en daarmee te motiveren voor behandeling.

Een gevolg van het willen monitoren van de voortgang door kortdurende machtigingen af te geven, is de stress en onzekerheid bij jongeren en ouders die verlengingen en bijbehorende zittingen met zich meebrengen. Daarnaast zijn jongeren soms alleen gefocust op de einddatum van de machtiging, in plaats van zich te richten op de behandeling zelf. Zittingen kunnen ook vertraging opleveren door extra administratief werk en onduidelijkheid over de voortgang, waardoor de behandeling stil komt te liggen of niet wordt opgestart. Kinderrechters herkennen deze punten en ervaren dit soms als een dilemma.

Om een weloverwogen besluit te kunnen nemen, is het belangrijk dat de kinderrechter zo goed mogelijk geïnformeerd is en begrijpt waarom een machtiging voor een bepaalde duur is verzocht. Nu moeten kinderrechters soms op basis van minimale documentatie en hetgeen ze tijdens de zitting horen van de aanwezigen een ingrijpende beslissing nemen wat betreft de plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus}. Het zou kinderrechters helpen om meer en recentere informatie tot hun beschikking te hebben ter voorbereiding op de zittingen. Korte machtigingen die om de drie maanden verlengd moeten worden, helpen daar niet bij. Professionals hebben na drie maanden vaak weinig nieuwe informatie die in het verzoekschrift opgenomen kan worden, dat daarnaast ook vaak in haast wordt geschreven, vanwege de korte duur van de machtiging.

Eveneens zou het kinderrechters helpen wanneer er bij de zitting begeleiders of behandelaren van de Jeugdzorg^{Plus} instelling aanwezig zijn, zo geven zij zelf aan. Juist een begeleider of behandelaar van de Jeugdzorg^{Plus} instelling die nauw betrokken is bij de behandeling van de jongere, kent de jongere goed en kan vanuit een pedagogisch en psychologisch perspectief meedenken en adviseren. Als een afgevaardigde van een instelling kan motiveren waarom een langere machtiging nodig is, krijgen kinderrechters mogelijk meer vertrouwen in de voortgang van de behandeling en hebben ze minder behoefte om zelf de voortgang te monitoren.

‘Zo lang als nodig’ in plaats van ‘zo kort mogelijk’

De bevindingen dat het opleggen van meerdere korte machtigingen uiteindelijk zelfs kan leiden tot een langere verblijfsduur in plaats van een kortere, zoals het streven was, en de nadelige effecten van kortdurende machtigingen en verlengingen op jongeren en de behandeling, pleiten ervoor om niet zozeer te streven naar zo ‘kort mogelijk’, maar naar ‘zo lang als nodig’. Door langere machtigingen af te geven, wordt voorkomen dat kostbare behandeltijd verloren gaat rondom het steeds verlengen van machtigingen en wordt geen valse hoop en onzekerheid bij de jongeren gecreëerd. Wanneer de behandeldoelen eerder zijn behaald dan van te voren werd ingeschat, kan het traject eerder worden afgesloten. Ook dat kan een vorm van perspectief bieden en motivatie voor jongeren zijn. Wellicht werkt dat zelfs beter dan voortdurend te horen krijgen dat de machtiging wéér verlengd moet worden. Om wel in de informatie- en monitoringsbehoefte van kinderrechters te voorzien, kan beter gezocht worden naar alternatieve mogelijkheden dan verlengingszittingen. Te denken valt aan het toesturen van tussentijdse evaluaties, of kinderrechters uitnodigen op de locatie van de Jeugdzorg^{Plus} instelling. Alles gericht op zoveel mogelijk doorgang vinden van de behandeling, zodat deze sneller kan worden afgerond en uiteindelijk ook kostenefficiënter is. De Jeugdzorg^{Plus} instellingen betrokken bij dit onderzoek herkennen dit beeld en geven aan dat er inmiddels diverse initiatieven worden ontplooid om meer met kinderrechters in gesprek te gaan, kinderrechters op hun locatie uit te nodigen voor werkbezoek en/of zittingen en te zoeken naar mogelijkheden om vaker als Jeugdzorg^{Plus} instelling bij de zittingen aanwezig te zijn. Op basis van de bevindingen in dit onderzoek zijn dergelijke initiatieven alleen maar toe te juichen.

Alternatieven voor Jeugdzorg^{Plus}

Een andere reden waarom kinderrechters kortdurende machtigingen afgeven, is het gebrek aan passende alternatieven. Wanneer Jeugdzorg^{Plus} niet (langer) wenselijk is of de instelling niet goed aansluit bij de behoeften van de jongere, maar er ook geen andere optie is, wordt een machtiging voor korte duur afgegeven om hulpverleners de tijd te geven om op zoek te gaan naar andere mogelijkheden. Dit komt ook in het proefschrift van De Kruijf (2019) naar voren: een gebrek aan passende alternatieven is vaak een reden voor rechters om een machtiging gesloten jeugdhulp af te geven. De kleinschalige woonvoorzieningen die in ontwikkeling zijn, zouden deze passende alternatieven kunnen zijn (Van Schie et al., 2020). Wellicht sluiten deze beter aan bij de behandelbehoeften van een deel van de jongeren die nu wegens een gebrek aan alternatieven of beter passend aanbod in een (slecht passende) Jeugdzorg^{Plus} instelling terecht komen. Een verdere ontwikkeling van kleinschalige voorzieningen zou de aansluiting bij de behandelbehoeften van jongeren, voor de best passende duur, beter mogelijk kunnen maken en kunnen voorkomen dat jongeren voor overbruggingsperiodes in de Jeugdzorg^{Plus} moeten verblijven.

Voor een aantal jongeren zal gesloten plaatsing voor kortere of langere tijd waarschijnlijk nodig blijven. Ook binnen de Jeugdzorg^{Plus} instellingen wordt gezocht naar alternatief zorgaanbod om de plaatsing zo kort mogelijk te laten duren. Programma's als ThuisBest van Via Jeugd en Doen wat werkt van Elker, zijn daar voorbeelden van. In deze programma's wordt een korte gesloten plaatsing gecombineerd met een intensief ambulant traject. De gesloten plaatsing wordt tijdig en strategisch ingezet om het ambulante traject te versterken en daarmee langer durende gesloten plaatsingen te voorkomen. Deze inzet van Jeugdzorg^{Plus} wordt dan beschouwd als keerpunt in de zorg, in plaats van als eindstation. In de betreffende zorggebieden zou dit al geleid hebben tot afname van het aantal gesloten plaatsingen (Buysse, Dickhoff, Faulstich, De Groot, & Hofstra, 2019).

5.3 Samenvatting vrijwillige plaatsingen

Rondom vrijwillige plaatsingen is allereerst onderzocht wat de trends zijn in het aantal vrijwillige plaatsingen per zorggebied en wat mogelijke verklaringen daarvoor zijn. Vervolgens zijn kinderrechters en professionals bevraagd op overwegingen om jongeren vanuit een vrijwillig kader te plaatsen en de voor- en nadelen van een vrijwillige plaatsing. Tot slot is onderzocht welke verschillen er zijn tussen jongeren die vanuit een vrijwillig dan wel gedwongen kader worden geplaatst in de Jeugdzorg^{Plus}.

Aantallen en verklaringen

Landelijk gezien ligt het aandeel vrijwillige plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} jaarlijks rond de 20%, met een lichte stijging in 2016. Er blijken echter grote regionale verschillen te zijn in het aantal vrijwillige plaatsingen, ook binnen één zorggebied, wanneer de cijfers per zorggebied worden uitgesplitst naar de regionale Gecertificeerde Instellingen (GI's[4]). In de zorggebieden Noord en Zuid is het aandeel vrijwillige plaatsingen sinds 2015 gestegen en beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde. In de andere zorggebieden is het aantal vrijwillige plaatsingen licht gedaald of ongeveer gelijk gebleven. In de zorggebieden Noord, Zuid en Oost werden grote verschillen gevonden in het aantal vrijwillige

[4] Ook vrijwillige plaatsingen moeten worden aangemeld via de regionale GI. Daarom geven cijfers per GI een goed beeld van de regionale verschillen van het aantal vrijwillige plaatsingen.

plaatsingen per GI; in de zorggebieden Zuidwest en Noordwest zijn er ook verschillen tussen de GI's, maar niet zo opvallend als in de andere zorggebieden.

De belangrijkste verklaring voor de toename van vrijwillige plaatsingen in bepaalde regio's is volgens kinderrechters de verandering in de Jeugdwet van 2015, waarbij gemeenten verantwoordelijk zijn geworden voor jeugdhulp en daarmee ook gesloten plaatsingen. Zorg moet zo licht mogelijk en het liefst vrijwillig worden uitgevoerd. Volgens kinderrechters wordt echter door de gemeenten soms te lang doorgegaan met te lichte hulpverlening vanuit het vrijwillig kader, waardoor de problematiek verergert en gesloten jeugdzorg uiteindelijk de enige optie lijkt. Ouders stemmen in met een vrijwillige gesloten plaatsing, omdat ze het gedwongen kader buiten de deur willen houden. Ook professionals noemden de veranderingen ingevoerd in 2015 als verklaring voor de toename in het aantal vrijwillige plaatsingen. Zij gaven bovendien aan dat het gebrek aan passend aanbod (waardoor problematiek escaleert en jongeren in het vrijwillig kader uiteindelijk gesloten geplaatst worden) en wachtlijsten voor open voorzieningen, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdbescherming, ertoe bijdragen dat het vrijwillige veld langer aan zet is. Tevens noemden zowel enkele kinderrechters als enkele professionals dat financiële overwegingen een rol kunnen spelen, vanwege de kosten van de jeugdbescherming bij een gedwongen plaatsing. In Zeeland biedt het type zorgaanbod (ThuisBest) mogelijk een verklaring voor de sterkere toename in het aantal vrijwillige plaatsingen ten opzichte van andere regio's. Via Almata biedt hier een korte gesloten opname en aansluitend MST in de thuissituatie. Deze plaatsingen zijn (bijna) allemaal in een vrijwillig kader. Via Almata is wervend met dit programma en weet zich bij gemeenten goed te presenteren. Ook voor ouders is dit een aantrekkelijk programma: een korte time-out in de gesloten jeugdzorg en dan thuis aan de slag.

In antwoord op de onderzoeksvraag naar verklaringen voor de toename van het aantal vrijwillige plaatsingen en verschillen tussen zorggebieden daarin, kan gesteld worden dat deze verklaard kunnen worden door de gevolgen van de Jeugdwet, waarbij de gemeente verantwoordelijk is geworden voor jeugdhulp. Te lang doorgaan in het vrijwillig kader met lichte hulpverlening en de wens van gemeenten, de wet (en ouders) om jeugdbescherming buiten de deur te houden vanwege inhoudelijke en financiële overwegingen, zouden daar debet aan zijn. De soms grote regionale verschillen zouden deels verklaard kunnen worden door het zorgaanbod in de betreffende regio.

Overwegingen en voor- en nadelen

Kinderrechters wegen een verzoek tot plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} vanuit het vrijwillig kader op dezelfde manier als een verzoek vanuit het gedwongen kader. Wanneer kinderrechters twijfels hebben of ouders wel écht instemming geven voor de plaatsing kan dat een reden zijn om een gedeelte van het verzoek aan te houden, zodat andere mogelijkheden voor hulp kunnen worden onderzocht of om te onderzoeken of een kinderbeschermingsmaatregel nodig is. Twijfel over de instemming is meestal geen reden om het verzoek af te wijzen, omdat de (thuis)situatie niet houdbaar is en het kind nergens anders terecht kan. Verzoeken worden wel afgewezen als de noodzaak tot plaatsing niet voldoende is aangetoond, maar dit staat los van het kader (vrijwillig of gedwongen) waarin het verzoek wordt gedaan.

Een belangrijk voordeel van een vrijwillige plaatsing is volgens kinderrechters en professionals dat het recht doet aan de ouders die open staan voor hulpverlening. Daarnaast gaven professionals aan dat een vrijwillige plaatsing positief kan zijn voor de samenwerkingsrelatie tussen hulpverleners, ouders en kinderen, wat de hulp kan bespoedigen. Tegelijkertijd is het belangrijkste negatieve effect van een vrijwillige plaatsing volgens kinderrechters en professionals dat de ouder-

kind relatie ernstig (emotioneel) onder druk kan komen te staan. Afhankelijk van de casus en context kan een vrijwillige plaatsing dus voor- of nadelig uitpakken. Daarnaast noemden kinderrechters en professionals als nadelen dat gemeenten onvoldoende expertise hebben rondom plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus} en daardoor ouders en jongeren niet goed genoeg kunnen begeleiden. Eveneens is er bij vrijwillige plaatsingen vaak onduidelijkheid over bij wie de regie ligt voor het zorgtraject en kunnen ouders de toestemming voor de gesloten plaatsing elk moment intrekken.

Kinderrechters uitten in het interview regelmatig hun twijfels over de mate waarin sprake is van 'echte' vrijwilligheid bij ouders voor een Jeugdzorg^{Plus} plaatsing vanuit het vrijwillig kader. Sommigen zijn van mening dat bij een gesloten plaatsing altijd een kinderbeschermingsmaatregel zou moeten worden uitgesproken. Professionals hebben bij tweederde van de vrijwillige plaatsingen twijfels of er sprake is van échte vrijwilligheid. Eerder is sprake van 'dwang/drang', omdat ouders weinig andere opties hadden dan instemmen met de plaatsing. Voor professionals is niet altijd duidelijk of de jongere in moet stemmen met de plaatsing om te spreken over 'echte' vrijwilligheid.

In antwoord op de onderzoeksvraag naar overwegingen om jongeren in het vrijwillig kader in de Jeugdzorg^{Plus} te plaatsen, kan gesteld worden dat verzoeken tot vrijwillige plaatsing niet anders beoordeeld worden dan verzoeken tot plaatsing in een gedwongen kader. Wel blijken er regelmatig twijfels te zijn over de mate waarin sprake is van échte vrijwilligheid en wordt gezien dat bij vrijwillige plaatsingen de ouder-kind relatie (onnodig) onder druk kan komen te staan.

Vrijwillig en gedwongen kader: verschillen tussen jongeren

Professionals is gevraagd om een aantal vragen in te vullen over één of twee jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} bij wie ze zelf betrokken zijn geweest. De belangrijkste redenen voor aanmelding van deze jongeren zijn agressieproblematiek, loverboyproblematiek of complexe problematiek (een combinatie van meerdere van de volgende vier problemen: internaliserend (depressie/angst), externaliserend (agressief) gedrag, suïcidale problematiek en loverboyproblematiek). Bij de meeste jongeren is daarnaast sprake van problemen als wegloopgedrag en problematisch drugsgebruik. Verschillen tussen jongeren die vanuit het vrijwillig of gedwongen kader in de Jeugdzorg^{Plus} zijn geplaatst zien kinderrechters en professionals met name in de houdingsaspecten van ouders: ouders van jongeren in het vrijwillig kader zijn meer meewerkend aan de behandeling, gemotiveerder en hebben meer inzicht in de problematiek van jongeren. Bovendien is er bij jongeren in het vrijwillig kader minder vaak sprake van langdurige complexe problematiek en is er minder ernstige gezinsproblematiek, aldus professionals en kinderrechters.

Professionals beantwoordden ook vragen over de problematiek, achtergrondkenmerken, houding en samenwerkingsrelatie van de jongeren en hun ouders. Jongeren uit het vrijwillig kader zijn op deze kenmerken vergeleken met jongeren uit het gedwongen kader. Jongeren en ouders in het vrijwillig kader blijken meer meewerkend en gemotiveerder en hebben meer inzicht in de problematiek. Ook komen bepaalde problemen in het psychosociaal functioneren (zoals trauma en middelengebruik), problemen in de gezinssituatie en in de omgeving van de jongeren gemiddeld minder vaak voor bij de groep jongeren uit het vrijwillig kader.

Binnen de totale groep jongeren die in de Jeugdzorg^{Plus} wordt geplaatst, lijken vier groepen jongeren te kunnen worden onderscheiden, waarbij twee groepen met name bestaan uit jongeren geplaatst vanuit het gedwongen kader en twee groepen uit jongeren geplaatst vanuit het vrijwillig kader. De twee groepen in het gedwongen kader lijken sterk op elkaar, zij worden gekenmerkt door problemen op alle leefgebieden, waarbij zowel ouders als jongeren zich wat negatiever opstellen in de behandeling: niet gemotiveerd en weinig probleeminzicht. In de twee groepen in het vrijwillig

kader zijn, in vergelijking met de twee groepen uit het gedwongen kader, relatief weinig problemen in de gezins- en opvoedingssituatie en ouders stellen zich meewerkend op in de behandeling en hebben relatief veel probleeminzicht.

De twee groepen in het gedwongen kader onderscheiden zich van elkaar doordat in één van deze twee groepen de jongeren wat verharder zijn en voornamelijk een niet-westerse achtergrond hebben. De jongeren uit de andere groep hebben allen een Nederlandse achtergrond en stellen zich wat openhartiger en respectvoller op in de behandeling. De twee groepen in het vrijwillig kader verschillen meer van elkaar. In de ene groep zijn relatief de minste problemen op psychosociaal gebied en binnen de gezinssituatie, en zijn zowel jongeren als ouders gemotiveerd voor behandeling en werken daar ook aan mee. In de andere groep hebben de jongeren wel relatief veel psychosociale problemen en zijn weinig gemotiveerd voor behandeling. Binnen het gezin zijn er relatief het minste aantal problemen en zijn ouders wel gemotiveerd voor behandeling.

In antwoord op de onderzoeksvraag naar verschillen tussen jongeren in het vrijwillig en gedwongen kader, kan gesteld worden dat de grootste verschillen de problemen binnen het gezin zijn en de mate waarin ouders gemotiveerd zijn voor en meewerken aan de behandeling.

5.4 Discussie en aanbevelingen vrijwillige plaatsingen

Nadelen vrijwillige plaatsingen

Kinderrechters en professionals gaven aan dat plaatsingen vanuit het vrijwillig kader zowel gunstige als nadelige effecten kunnen hebben. Een belangrijk nadeel is dat de ouder-kind relatie door een vrijwillige plaatsing ernstig onder druk kan komen te staan. Ouders moeten naar hun kind uitdragen dat zij achter de plaatsing staan, wat voor hen kan voelen als verraad, zwakte of afwijzing van hun kind. Ook voor kinderen kan het zeer belastend zijn, met name als ze het niet eens zijn met de plaatsing: voor hen voelt het als verraad of afwijzing dat hun ouders instemmen met de gesloten plaatsing. Bij een plaatsing vanuit het gedwongen kader zorgt de betrokkenheid van een jeugdbeschermer ervoor dat ouders worden geëxcuseerd tegenover hun kind, doordat de jeugdbeschermer de rol van 'boeman' op zich neemt. Een duidelijke casusregisseur die bij machte is om knopen door te hakken is bovendien nodig om zowel de jongere als ouders duidelijkheid te bieden. Bij een vrijwillige plaatsing zijn ouders in principe verantwoordelijk, dus zij kunnen ieder moment besluiten om hun kind weer naar huis te halen, wat een grote belemmering is voor het behandeltraject van de jongere. Daarnaast is het vaak niet duidelijk of er sprake is van 'echte' instemming over de plaatsing van jongeren in de Jeugdzorg^{Plus} of dat ouders alleen meewerken om gedwongen hulpverlening buiten de deur te houden. Dit komt overeen met resultaten uit het onderzoek van RSJ en RVS (2019), waaruit naar voren kwam dat vrijwillige hulpverlening verkapte 'dwang/drang' kan zijn.

Alleen vrijwillig bij 'echte' instemming

Als sprake is van 'echte' vrijwilligheid, waarbij ouders (en jongere) volledig achter de plaatsing staan, kan een plaatsing vanuit het vrijwillig kader wel een positieve invloed hebben op het behandeltraject: het doet recht aan de ouders die openstaan voor hulpverlening en kan ten goede komen aan de samenwerkingsrelatie met de hulpverlener. De Jong-De Kruijf (2018) geeft aan dat ouders die achter een gesloten plaatsing staan een ondertoezichtstelling als een onnodige inbreuk op hun ouderlijk gezag ervaren. Toch pleit De Jong-De Kruijf voor een koppeling van een

kinderbeschermingsmaatregel aan plaatsingen in de Jeugdzorg^{Plus}, omdat de nadelen van gesloten jeugdhulp in een vrijwillig kader volgens haar zwaarder wegen dan de voordelen. Het merendeel van de kinderrechters en professionals die zijn bevraagd in het huidige onderzoek vond dat een plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} vanuit het vrijwillig kader wel mogelijk moet blijven, hoewel verkapte dwang/drang onwenselijk is. Het is daarom van belang vooraf goed te onderzoeken wat de reden is voor ouders om met de plaatsing in te stemmen. Wanneer blijkt dat de motivatie van ouders vooral voortkomt uit het willen voorkómen van gedwongenheid en zij mogelijk nog twijfelen over de plaatsing, lijkt het onwenselijk om de plaatsing vanuit het vrijwillig kader aan te vragen. Ook wanneer alleen ouders instemmen en de jongere het oneens is met de plaatsing kan het beter zijn om over te gaan op een gedwongen kader, om de ouder-kind relatie niet verder aan te tasten. Uitgaande van de twee klassen jongeren die we gevonden hebben binnen het vrijwillig kader, zou het voor de klasse waarbij er veel psychosociale problematiek is bij de jongere en waarbij jongeren zich verzetten tegen behandeling mogelijk beter zijn als een OTS wordt uitgesproken. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen of deze doelgroep ook de groep is waarbij de ouder-kind relatie het meest onder druk staat bij een vrijwillige plaatsing.

Het onderzoeken van de mate van 'echte' vrijwilligheid, het bepalen welk hulpverleningskader het meest passend is en het inschakelen van jeugdbescherming vergt tijd; een mogelijke plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} dient dan ook op tijd bespreekbaar te worden gemaakt met ouders en jongeren. Als blijkt dat ouders twijfelen en/of de jongere het oneens is met de plaatsing, dan is het wenselijk om samenwerking te zoeken met jeugdbescherming, of op te schalen naar het gedwongen kader.

Passende hulp

Een ander punt dat uit het huidige onderzoek naar voren kwam, is de rol van het financiële beleid binnen gemeenten bij plaatsingen vanuit het vrijwillig kader. Ten eerste kan het voor gemeenten gunstiger zijn om een plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} zelf te begeleiden; dit is goedkoper dan wanneer jeugdbescherming wordt ingeschakeld. Ten tweede zetten gemeenten lang in op zo licht (en goedkoop) mogelijke hulp. Als in een eerder stadium echter de benodigde intensieve zorg wordt ingezet, zouden meer Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen mogelijk voorkomen kunnen worden, met name bij jongeren die een minder complexe hulpverleningsgeschiedenis achter de rug hebben en bij wie de problemen ineens escaleren. Ook uit eerder onderzoek blijkt dat soms te lang lichte hulp is ingezet en te laat specialistische expertise wordt ingeschakeld (Buysse et al., 2019). Het is daarom noodzakelijk dat passende hulp tijdig beschikbaar is en dat er alternatieven zijn voor jongeren met ernstige problematiek die specialistische behandeling nodig hebben, zoals kleinschalige voorzieningen. Dit komt ook naar voren in het rapport van Addink en Van der Veldt (2021). Hierin stellen zij dat gemeenten/regio's hier financiering voor beschikbaar moeten stellen en voldoende passende hulp in moeten inkopen. Een adequate investering in vroegsignalering, ook door in een eerder stadium contact te zoeken met jeugdbescherming en/of Jeugdzorg^{Plus} instellingen, bijvoorbeeld in de vorm van een Civiel Traject Beraad (gericht op het voorkomen van gesloten plaatsing), experttafels of Servicepunt (samenwerkingsverband in Noord-Nederland gericht op gesloten plaatsingen), en passend zorgaanbod door gemeenten zou kunnen voorkomen dat jongeren vanwege een plotseling escalerende (thuis)situatie in de Jeugdzorg^{Plus} worden geplaatst.

5.5 Beperkingen

Generaliseerbaarheid

Om zicht te krijgen op de duur van de machtigingen en de ontwikkelingen daarin sinds 2015, is gebruik gemaakt van cliëntregistratiegegevens van vier van de elf Jeugdzorg^{Plus} instellingen[5], omdat landelijke registratiegegevens hieromtrent niet beschikbaar zijn. Hoewel de dataset in totaal 29% van de Jeugdzorg^{Plus} plaatsingen in de periode 2015-2019 beslaat, zijn bepaalde zorggebieden (Noordwest, Zuid) ondervertegenwoordigd. Uit de cijfers rondom het aantal vrijwillige plaatsingen kwam naar voren dat er grote regionale verschillen kunnen zijn binnen een bepaald zorggebied. Het is niet ondenkbaar dat rondom het aantal machtigingen en de duur van de machtigingen eveneens regionale verschillen binnen een zorggebied zijn. Het zorgaanbod van de Jeugdzorg^{Plus} instellingen in bepaalde regio's lijkt daarin een rol te spelen. Zo zijn bijvoorbeeld de cijfers van Via Jeugd (zorggebied Zuid) niet in deze dataset opgenomen, terwijl juist daar veel kortdurende, eenmalige machtigingen worden afgegeven in het kader van het programma ThuisBest. Dat niet alle regio's en Jeugdzorg^{Plus} instellingen in het databestand vertegenwoordigd zijn, maakt de bevindingen beperkter generaliseerbaar, zowel landelijk als per zorggebied. Desondanks zagen we dat de trend naar meer kortdurende machtigingen en meer verlengingen, waarbij de totale machtigingsduur niet verandert, wel werd herkend door de professionals en kinderrechters die in dit onderzoek bevraagd zijn. Daarmee denken we dat, ondanks dat het een beperkte dataset betreft, de cijfers een representatief beeld geven van de waargenomen trend naar meer kortdurende machtigingen en meer verlengingen in de afgelopen jaren. Nader onderzoek naar deze trend, waarbij gegevens van alle Jeugdzorg^{Plus} instellingen worden betrokken, zou een nog beter beeld kunnen geven.

Landelijke registratie

Gegevens rondom de duur van de machtigingen en het aantal machtigingen worden niet landelijk geregistreerd. Instellingen registreren dit zelf in hun eigen cliëntregistratiesysteem, waarbij door instellingen geen uniforme wijze van registreren wordt gehanteerd. Bij sommige instellingen bleek het niet mogelijk om gegevens van enkele jaren terug uit de systemen te halen, waar dat bij andere instellingen wel mogelijk was. Tevens bleek het niet eenvoudig om deze gegevens te integreren in één groot databestand, juist vanwege de verschillende wijzen van registreren (zie ook paragraaf 2.1). Het is dan ook aan te bevelen dat gegevens rondom duur, aard (spoed, voorwaardelijk en reguliere machtiging) en aantal machtigingen landelijk op eenduidige wijze worden geregistreerd. Dat maakt het voor vervolgonderzoek eenvoudiger om trends rondom machtigingen op landelijk niveau te bekijken en verschillen tussen en binnen zorggebieden nader te beschouwen. Eveneens is nader onderzoek nodig naar waar de verschillen tussen en binnen zorggebieden precies door veroorzaakt worden. Uit het huidige onderzoek komt naar voren dat het zorgaanbod dat de betreffende Jeugdzorg^{Plus} instelling in de regio biedt mogelijk een rol kan spelen, maar wellicht spelen ook aanbestedingen en gemeentelijk beleid een rol in de geconstateerde verschillen.

Registratie per zorggebied, GI, gemeente of arrondissement

Bij de beschrijving van de plaatsingsprocedures van de verschillende zorggebieden kwam naar voren dat de procedures rondom gesloten plaatsing soms per GI en gemeente anders georganiseerd zijn. In

[5] https://www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/gesloten-jeugdhulp

het kader van de huidige studie voerde het te ver om deze verschillen per GI en gemeente nader te onderzoeken, maar dit geeft wel aan dat er verschillen zijn tussen gemeentes en GI's in hoe toeleiding tot de Jeugdzorg^{Plus} georganiseerd is. De regionale trends in de cijfers rondom het aantal vrijwillige plaatsingen werden niet door alle kinderrechters herkend. Nader onderzoek naar verschillen tussen registratiegegevens van de Jeugdzorg^{Plus} instellingen en de registratiecijfers van de GI's rondom vrijwillige plaatsingen lijkt dan ook zinvol. Wellicht wordt hierdoor ook meer zicht verkregen op de eerder genoemde mogelijke verschillen in plaatsingsprocedures per gemeente en GI. Daarnaast kwam uit de interviews naar voren dat kinderrechters veelal te maken hebben met de GI vanuit hun eigen regio. Naast individuele opvattingen en verschillen tussen kinderrechters zijn verschillen tussen hen mogelijk meer te herleiden naar het arrondissement en de regionale GI waar zij toe behoren, dan naar het zorggebied waar ze onderdeel van uit maken. De indeling naar zorggebied lijkt, voor het verklaren van regionale verschillen rondom Jeugdzorg^{Plus} te grofmazig. Beter lijkt het om te kijken naar verschillen tussen GI's, Jeugdzorg^{Plus} instellingen en/of arrondissementen.

Referenties

Addink, A. & Veldt, M. van der (2021). *Kijk op JeugdzorgPlus. 10 jaar onderzoek Longitudinale Effectmonitor JeugdzorgPlus.* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Baanders A.N. (2019). *Doelgroeponderzoek. Een beschrijving van doelgroep en behandelresultaat van de JeugdzorgPlus-jongeren in de periode 2014 – 2018.* Zetten: OG Heldringstichting.

Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (2019). *De best passende zorg voor kwetsbare jongeren.* Utrecht: Jeugdzorg Nederland. Geraadpleegd via https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/03/Aanpak_beste-zorg-meest-kwetsbaren_def.pdf.

Bruning & De Jong-de Kruijf (2015). Van gesloten jeugdzorg naar gesloten jeugdhulp: de nieuwe regeling nader beschouwd. *Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht, 33,* 134-143.

Buysse, Dickhoff, Faulstich, De Groot, & Hofstra (2019). *Vraag en aanbod in de JeugdzorgPlus: Factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling in jeugdregio's*. Amsterdam: DSP-groep.

CBS (2019, 1 september). *Jongeren met jeugdzorg; persoonskenmerken*. Geraadpleegd via https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84135NED/table;

Daamen, W., Oudhof, M., Ince, D., & Lekkerkerker, L. (2016). *Gebruikershandleiding CAP-J. Tweede druk.* Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.

De Jong-De Kruijf, M. (2018). Gesloten jeugdhulp zonder kinderbeschermingsmaatregel: het kind goed af? *Tijdschrift voor Familie en Jeugdrecht, 26,* 112-115.

De Kruijf, M. (2019). *Legitimiteit en rechtswaarborgen bij gesloten plaatsing van kinderen. De externe rechtspositie van kinderen in gesloten jeugdhulp bezien vanuit kinder- en mensenrechten*. Leiden: Universiteit Leiden.

De Valk, S.M. (2019). *Under pressure. Repression in residential youth care*. Amsterdam: UvA.

Jeugdwet 2015. Geraadpleegd via https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2018-01-01

Jeugdzorg Nederland (2018). *JeugdzorgPlus. Plaatsings- en uitstroomgegevens 2018*. Geraadpleegd via https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/03/JeugdzorgPlus-2018-002.pdf

Jeugdzorg Nederland (red) (2019). *De best passende zorg voor kwetsbare jongeren*. Geraadpleegd viahttps://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2019/03/Aanpak_beste-zorg-meest-kwetsbaren_def.pdf

Jeugdzorg Nederland (2020). *Jeugdzorg^{Plus} Factsheet Plaatsings- en uitstroomgegevens 2015-2019.* Verkregen van www.jeugdzorgnederland.nl/jeugdhulp/jeugdzorgplus op 5 mei 2020.

Muthén, L. K., & Muthén, B. O. (2015). *Mplus statistical analysis with latent variables (Version 7.4) [Statistical Software].* Los Angeles, CA: Muthén & Muthén.

Praktikon (2012). *Scoringsschema Demografische Informatie Aanvang.* Nijmegen: Praktikon

Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) & Raad Volksgezondheid en Samenleving (RVS) (2019). *Intensieve vrijwillige hulp: heldere grenzen aan drang in de jeugdzorg*. (publicatienummer 19-04).

Ten Brummelaar, M., Boendermaker, L., Harder, A., & Knorth, E. (2011). *Jeugdzorg Plus: Trajectzorg voor jeugdigen met ernstige gedragsproblemen*. Groningen: Stichting Kinderstudies.

Van Dam, C., Schoppink, I., & Ter Beek, E. (2019). *Jongeren met strafbare feiten in de Jeugdzorg^{Plus}.* Nijmegen: Praktikon.

Van der Helm, P., De Jongh, T., & De Valk, S. (2017). *Vragenlijst Behandelmotivatie voor Adolescenten. ATMQ: Adolescent Treatment Motivation Questionnaire.* Leiden: lectoraat residentiele jeugdzorg.

Van Schie et al. (2020). *Kleine groepen bij grote problemen: kleinschalige voorzieningen als alternatief voor gesloten jeugdhulp.* Nijmegen: AWRJ.

Vereniging Nederlandse Gemeenten (2016). *Factsheet Gesloten Jeugdhulp in vrijwillig kader.* Geraadpleegd via: www.vng.nl/publicaties/factsheet-gesloten-jeugdhulp-in-vrijwillig-kader op 11 juni 2020.

ZonMw (2019). *Subsidieoproep Longitudinale effectmonitor JeugdzorgPlus, verdiepend onderzoek naar plaatsing zonder kinderbeschermingsmaatregel en duur van machtigingen*. Den Haag: ZonMw.

Bijlage 1 Tabellen hoofdstuk 2

Tabel 1. *Interviewvragen kinderrechters*

Algemeen
Wat is uw achtergrond/ervaring bij de rechtspraak?
Duur machtigingen
Herkent u de trend dat kinderrechters vaker kortdurende machtigingen afgeven (≤ 3mnd)? Kunt u dit toelichten?
Wat zijn volgens u mogelijke verklaringen voor deze trend?
Geeft u zelf wel eens een machtiging korter dan 3 maanden af?
Wat zijn voor u (persoonlijk) overwegingen om een kortdurende machtiging (≤ 3mnd) af te geven?
Geeft u wel eens voorwaardelijke machtigingen af (waarmee jongeren dan in het kader van een time-out plaatsing voor een korte periode in de JZ+ terecht komen)?
Kunt u een voorbeeld noemen van een situatie waarin u een machtiging van ≤ 3mnd heeft afgegeven?
Wat zijn volgens u voordelen van een kortdurende machtiging?
Wat zijn volgens u nadelen van een kortdurende machtiging?
Heeft u wel eens een kortdurende machtiging afgegeven dan werd aangevraagd? Waarom wel/niet?
Worden kortdurende machtigingen (≤ 3mnd) volgens u vaker verlengd ten opzichte van langdurende machtigingen (1 jaar)?
Heeft u wel eens overleg met collega's over overwegingen om korter af te geven (bijv. om vinger aan de pols te houden) of juist zo lang als gevraagd?
Worden kortdurende machtigingen vaker verlengd dan voorheen? Heeft u daar een verklaring voor?
Wat zijn voor u (persoonlijk) overwegingen om een machtiging te verlengen?
Kunt u een voorbeeld noemen van een situatie waarin u een machtiging heeft verlengd?
Kunt u (indien nog niet aan bod gekomen) toelichten wat voor- en nadelen zijn van één of meerdere verlengingen voor: • het kind • gezin/ouders • de behandeling/behandelaren
Als een kortdurende machtiging (< 3mnd) wordt verlengd was de duur van deze machtiging dan eigenlijk ongewenst (had langer moeten zijn)?

Tabel 1 [vervolg]. *Interviewvragen kinderrechters*

Vrijwillige plaatsingen
Herkent u de trend dat er vaker gesloten machtigingen worden verzocht/afgegeven zonder kinderbeschermingsmaatregel (KBM)?
Wat zijn volgens u mogelijke verklaringen voor deze trend?
Cijfers/verschillen benoemen voor andere regio's.
Wat zijn volgens u mogelijke verklaringen voor deze verschillen?
Bent u ermee bekend dat er in sommige arrondissementen standaard een OTS wordt aangevraagd bij een gesloten jeugdzorg plaatsing? Hoe werkt dat in uw regio? En heeft u ook zicht op hoe dit werkt bij andere arrondissementen binnen uw zorggebied?
Geeft u zelf wel eens een machtiging zonder KBM af?
Wat vindt u ervan dat machtigingen zonder KBM kunnen worden afgegeven? *Doorvragen indien nog niet aan de orde: ouder-kindrelatie onder druk?*
Kunt u een beschrijving geven van een recente casus waarbij u een machtiging zonder KBM heeft afgegeven? Wat is u het meest bijgebleven?
Is de aan-/afwezigheid van een KBM van invloed op het besluit om een machtiging wel/niet af te geven? Zo ja, wat zijn verschillende overwegingen?
Wat zijn voor u (persoonlijk) overwegingen om een machtiging zonder KBM af te geven?
Wat zijn voor u (persoonlijk) redenen om een machtiging zonder KBM niet af te geven?
Merkt u verschil in casussen waarbij een casemanager van de gemeente betrokken is of een gezinsvoogd van een GI? Kunt u dit toelichten? Aandachtspunten voor verschillen: • Kenmerken jongeren • Kenmerken ouders • Behandelmotivatie jongere • Behandelmotivatie ouders • Samenwerkingsrelatie jongere – casemanager/gezinsvoogd • Samenwerkingsrelatie ouders – casemanager/gezinsvoogd • Terugval/herhaald beroep • Wijze van verslaglegging/ andere verschillen tussen casemanagers en gezinsvoogden
Merkt u tijdens zittingen verschillen in kenmerken of gedrag van jongeren en ouders waarbij wel/geen KBM is?

Tabel 2. *Enquêtevragen professionals, met aantal respondenten en werkvelden*

Item	Beide enquête-varianten
Algemene vragen	**n (werkvelden)**
Bent u in de afgelopen twee jaar betrokken geweest bij de plaatsing van een jeugdige in de Jeugdzorg^{Plus}?	274 (alle)
Werkveld en functie	274 (alle)
Hoe lang werkt u al in dit werkveld?	274 (alle)
Wat is uw leeftijd?	274 (alle)
Bent u: (geslacht)	274 (alle)
In welke regio bent u voornamelijk werkzaam?	274 (alle)
Duur machtigingen	**n (werkvelden)**
Er lijkt de laatste jaren een trend te zijn dat er vaker korte machtigingen (3 maanden of korter) worden afgeven dan voorheen. Herkent u deze trend? • Zo ja: Wat zijn volgens u mogelijke verklaringen voor deze trend? • Zo nee/weet niet: Licht uw antwoord toe.	189 (GI, JZ+, RvdK, onafhankelijk gw)
Wat zijn volgens u voor-/nadelen van een korte machtiging (3 maanden of korter) ten opzichte van een lange machtiging (6 maanden of langer)? Beschrijf het zoveel mogelijk vanuit uw eigen ervaringen met indien mogelijk concrete voorbeelden. Indien u hier geen ervaring mee heeft, ga verder met de volgende vraag. a) Voordelen voor het kind b) Voordelen voor het gezin/de ouders c) Voordelen voor de behandeling/professionals d) Nadelen voor het kind e) Nadelen voor het gezin/de ouders f) Nadelen voor de behandeling/professionals	189 (GI, JZ+, RvdK, onafhankelijk gw)
Er lijkt een trend te zijn dat kinderrechters de laatste jaren vaker dan voorheen, meerdere korte machtigingen na elkaar afgeven (stapeling) in plaats van één lange machtiging (6 maanden of langer). Herkent u deze trend? • Zo ja: Wat zijn volgens u mogelijke verklaringen voor deze trend? • Zo nee/weet niet: Licht uw antwoord toe.	189 (GI, JZ+, RvdK, onafhankelijk gw)
Wat zijn volgens u voor-/nadelen van meerdere korte machtigingen na elkaar (stapeling) ten opzichte van één lange machtiging? Beschrijf het zoveel mogelijk vanuit uw eigen ervaringen met indien mogelijk concrete voorbeelden. Indien u hier geen ervaring mee heeft, ga verder met de volgende vraag. a) Voordelen voor het kind b) Voordelen voor het gezin/de ouders c) Voordelen voor de behandeling/professionals d) Nadelen voor het kind e) Nadelen voor het gezin/de ouders f) Nadelen voor de behandeling/professionals	189 (GI, JZ+, RvdK, onafhankelijk gw)
Vrijwillige plaatsingen	**n (werkvelden)**
Omdat we op zoek zijn naar verschillen tussen jeugdigen in het gedwongen versus vrijwillig kader is het belangrijk om te weten met welk type gesloten plaatsingen u ervaring heeft. Bent u betrokken (geweest) bij: (gedwongen kader, vrijwillig kader of beide)	205 (GI, gemeente, RvdK)
Herkent u de trend dat er vaker gesloten machtigingen worden verzocht/afgegeven vanuit het vrijwillig kader? • Zo ja: Wat zijn volgens u mogelijke verklaringen voor deze trend? • Zo nee/weet niet: Licht uw antwoord toe.	274 (alle)
Wat zijn volgens u voor- en nadelen van een gesloten machtiging in het vrijwillig kader? a) Voordelen voor het kind b) Voordelen voor het gezin/de ouders c) Voordelen voor de behandeling/professionals d) Nadelen voor het kind e) Nadelen voor het gezin/de ouders f) Nadelen voor de behandeling/professionals	274 (alle)
In hoeverre bent u het ermee eens dat er een machtiging gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader kan worden afgegeven?	205 (GI, gemeente, RvdK)

Tabel 3. *Enquêtevragen professionals over jeugdigen, per variant*

Gedwongen OF vrijwillig kader (n=131)	Gedwongen EN vrijwillig kader (n=143)
Jeugdigen	
Bent u op dit moment OF in de afgelopen twee jaar betrokken geweest bij jeugdigen die in de JeugdzorgPlus verblijven? Zo ja, bij hoeveel?	
Jeugdige 1 / Jeugdige 2[6]	**Gedwongen kader / Vrijwillig kader[7]**
Kunt u kort omschrijven wat de reden voor plaatsing van de jeugdige in de JeugdzorgPlus was?	
Met welk type machtiging is de jeugdige in de JeugdzorgPlus geplaatst?	
Wat was de maatregel direct voorafgaande aan de JeugdzorgPlus plaatsing?	
Indien geen maatregel: Er is enige discussie over de mate van echte vrijwilligheid bij gesloten plaatsingen in het vrijwillig kader. Hoe was dat volgens u bij deze jeugdige? En kunt u dat eventueel toelichten?	
Kunt u van onderstaande problemen aangeven welke (voor zover bekend) bij de jeugdige aanwezig waren ten tijde van de plaatsing?	
Wat is het geslacht?	
Wat was de leeftijd bij de start van de plaatsing?	
Wat is het geboorteland (vul hier het geboorteland in, niet het land van herkomst)?	
Wat was de dagbesteding direct voorafgaande aan de JeugdzorgPlus plaatsing?	
Wat was de verblijfssituatie voorafgaand aan plaatsing?	
Wat is de gezinssituatie van de jeugdige?	
Is de jeugdige geadopteerd?	
Wat was de ontvangen hulp direct voorafgaande aan de JeugdzorgPlus plaatsing?	
Ouders/verzorgers	
Jeugdige 1 / Jeugdige 2	**Gedwongen kader / Vrijwillig kader**
Is er minimaal één ouder/verzorger van de jeugdige in beeld?[8]	
Ouder/verzorger 1 / Ouder/verzorger 2	
Wat is de relatie tussen de ouder/verzorger en de jeugdige?	
Wat is het geslacht?	
Wat is het geboorteland?	
Wat is de hoogst genoten opleiding?	
Wat is de sociaaleconomische status?	
Kenmerken	
Jeugdige 1 / Jeugdige 2	**Gedwongen kader / Vrijwillig kader**
Wat zijn de kenmerken van de jeugdige(n) voorafgaand aan de plaatsing? • Zeer afhankelijk van anderen – zeer onafhankelijk van anderen • Zeer zelfbepalend – zeer beïnvloedbaar • Zeer teruggetrokken – zeer sociaal • Geen inzicht in eigen problematiek – veel inzicht in eigen problematiek • Gezond sociaal netwerk – sociaal isolement • Gemotiveerd voor behandeling – ongemotiveerd voor behandeling	
Wat was typerend in de samenwerkingsrelatie die u had met de jeugdige(n) voorafgaand aan de plaatsing? • Openhartig – gesloten • Tegenwerkend – meewerkend • Respectloos – respectvol	

[6] Dezelfde vragen zijn gesteld over jeugdige 1 en jeugdige 2.
[7] Dezelfde vragen zijn gesteld over een jeugdige die is geplaatst vanuit het gedwongen kader en over een jeugdige die is geplaatst vanuit het vrijwillig kader.
[8] Afhankelijk van het antwoord kregen respondenten ofwel geen vragen over ouders/verzorgers te zien, of alleen vragen over één ouder/verzorger, of vragen over twee ouders/verzorgers.

Tabel 3 [vervolg]. *Enquêtevragen professionals over jeugdigen, per variant*

Gedwongen OF vrijwillig kader (n=131)	Gedwongen EN vrijwillig kader (n=143)
Verzorger van jeugdige 1 / Verzorger van jeugdige 2	**Verzorger van jeugdige met KBM / Verzorger van jeugdige zonder KBM**
Wat zijn de kenmerken van de ouders/verzorgers van de betreffende jeugdige(n) voorafgaand aan de plaatsing? Indien er grote verschillen zijn tussen hen, vul de kenmerken dan in voor de meest bepalende ouder/verzorger. • Geen inzicht in eigen problematiek – veel inzicht in eigen problematiek • Gezond sociaal netwerk – sociaal isolement • Gemotiveerd voor behandeling – ongemotiveerd voor behandeling	
Wat was typerend in de samenwerkingsrelatie die u had met de ouders/verzorgers voorafgaand aan de plaatsing? Indien er grote verschillen zijn tussen hen, vul de kenmerken dan in voor de meest bepalende ouder/verzorger. • Openhartig – gesloten • Tegenwerkend – meewerkend • Respectloos – respectvol	
Zijn er nog belangrijke kenmerken van de bovengenoemde jeugdigen en hun ouders/verzorgers die volgens u van belang zijn en nog niet aan bod zijn gekomen?	
	Wat zijn volgens u de belangrijkste verschillen in redenen voor een plaatsing in de Jeugdzorg^{Plus} voor jeugdigen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel?
Heeft u nog overige opmerkingen die u graag met ons wilt delen?	

Tabel 4. *Enquêtevragen jongeren*

Item	n (groepen jongeren)
Ik vind het goed om hier te zijn	41 (alle)
Ik vind dat mijn behandeling zin heeft	41 (alle)
Ik praat met groepsleiders over mijzelf	41 (alle)
Ik wil met andere mensen over mijzelf praten	41 (alle)
Ik vertel al mijn problemen aan de groepsleiding	41 (alle)
Ik vertrouw de groepsleiding	41 (alle)
Ik praat vaker over mijn problemen dan voordat ik hier kwam	41 (alle)
Ik kan hier leren en aan mijn toekomst werken	41 (alle)
Ik denk na over mijn gedrag	41 (alle)
Ik wil mijn gedrag samen met anderen veranderen	41 (alle)
Ik praat over mijn problemen met anderen	41 (alle)
Wat speelde er bij jou waardoor Jeugdzorg^{Plus} nodig was? Je kunt meerdere antwoorden kiezen. Wil je hierover nog iets kwijt?	41 (alle)
Hoe lang woon je nu ongeveer in de Jeugdzorg^{Plus}?	41 (alle)
Wie heeft er naast de kinderrechter besloten dat Jeugdzorg^{Plus} nodig was voor jou? Wat vond je daarvan?	41 (alle)
Wat vind je van de totale tijd die je nu in de Jeugdzorg^{Plus} zit? Waarom?	41 (alle)
Is jouw machtiging al eens verlengd?	41 (alle)
Verwacht je dat jouw machtiging verlengd wordt?	6 (geen verlenging)
Wat vind je daarvan?	6 (geen verlenging)
Hoeveel machtigingen heb je ongeveer gehad?	35 (minstens 1 verlenging)
Wat vind je van het aantal machtigingen dat je hebt gehad? Waarom?	35 (minstens 1 verlenging)
Waarom werd jouw machtiging verlengd volgens jou?	35 (minstens 1 verlenging)
Vind je dat jouw hulpverleners je genoeg hebben voorbereid op de verlenging? *(denk bij hulpverleners aan je gezinsvoogd, mentor, groepsleiding, behandelaar)* Waarom?	35 (minstens 1 verlenging)
Hoe kijk je terug op de zittingen in de rechtbank waar de rechter besloot of jouw Jeugdzorg^{Plus} verblijf verlengd moest worden? Waarom?	35 (minstens 1 verlenging)
Was het voor jou beter geweest als je vanaf het begin had geweten hoe lang je verblijf in de Jeugdzorg^{Plus} zou duren? Waarom?	35 (minstens 1 verlenging)
Probeer terug te denken aan het moment dat je machtiging werd verlengd. Wat vond je daarvan (gedachten, gevoelens, eerste reactie)?	35 (minstens 1 verlenging)
Op het moment dat je machtiging werd verlengd, wat vond je toen? • Ik vond het goed om hier (in deze instelling) te zijn • Ik vond dat mijn behandeling zin had • Ik vond het terecht dat mijn verblijf in deze instelling werd verlengd	41 (alle)
Als je een jaar in de Jeugdzorg^{Plus} zou moeten zitten, wat is volgens jou dan het beste? Waarom?	41 (alle)

Tabel 5. *Enquêtevragen mentoren*

Item	n (groepen mentoren)
Ik werk in de Jeugdzorg^{Plus} als	42 (alle)
Hoe lang werk je al in de Jeugdzorg^{Plus}?	42 (alle)
Sinds wanneer ben je bij deze jongere betrokken?	42 (alle)
Met welke maatregel is deze jongere in de Jeugdzorg^{Plus} terecht gekomen?	42 (alle)
Hoe lang verblijft deze jongere nu in de Jeugdzorg^{Plus}?	42 (alle)
Hoeveel machtigingen heeft deze jongere gehad?	42 (alle)
Verwacht je dat de huidige machtiging weer verlengd wordt?	42 (alle)
Waarom vind jij dat de huidige machtiging wel/niet verlengd zou moeten worden?	42 (alle)
Wat vind je van de totale tijd die deze jongere nu in de Jeugdzorg^{Plus} zit?	42 (alle)
Wat vind je van het aantal machtigingen die deze jongere heeft gehad?	42 (alle)
Ruimte voor toelichting en/of opmerkingen bij bovenstaande vragen.	42 (alle)
Wat speelde er bij deze jongere waardoor Jeugdzorg^{Plus} nodig was? Je kunt meerdere antwoorden kiezen.	42 (alle)
Wat was de reden om de machtiging (meerdere keren) te verlengen?	35 (minstens 1 verlenging)
Hoe reageerde deze jongere op het verlengen van de machtiging(en)?	35 (minstens 1 verlenging)
Merkte je verschil tussen de eerste verlenging en de daaropvolgende verlengingen in de reactie van deze jongere? Zo ja: was dit positief of negatief en waar merkte je dat aan?	35 (minstens 1 verlenging)
Welke invloed had het verlengen van de machtiging(en) op het gedrag en behandelmotivatie van deze jongere?	35 (minstens 1 verlenging)
Merkte je verschil tussen de eerste en de daaropvolgende verlengingen in gedrag en behandelmotivatie van deze jongere? Zo ja: was dit positief of negatief en waar merkte je dat aan?	35 (minstens 1 verlenging)
Hoe gemotiveerd (voor behandeling) was deze jongere aan het begin van de plaatsing?	42 (alle)
Hoe gemotiveerd (voor behandeling) is deze jongere nu?	42 (alle)
Overige opmerkingen	42 (alle)

Tabel 6. *Interviewtopics ouders*

Item
Machtiging
Hoe lang verblijft uw kind nu in de gesloten jeugdzorg?
Hoeveel machtigingen heeft uw kind gehad?
Verwacht u dat de huidige machtiging weer verlengd wordt?
Waarom vindt u dat de huidige machtiging wel/niet verlengd zou moeten worden?
Wat vindt u van de totale tijd die uw kind nu in de Jeugdzorg^{Plus} zit?
Wat vindt u van het aantal machtigingen dat uw kind heeft gehad?
Als uw kind een jaar in behandeling is in de Jeugdzorg^{Plus}, wat lijkt u dan het beste uit onderstaande opties? Waarom?
Wat vindt u van de wijze waarop betrokken hulpverleners u hebben voorbereid op de verlenging(en)?
Hoe kijkt u terug op de rechtszittingen waarin de machtigingen voor uw kind werden verlengd?
Was het voor u fijner geweest als het vanaf het begin duidelijk was geweest hoe lang het verblijf in de gesloten jeugdzorg zou duren?
Was het, denkt u, voor uw kind fijner geweest als het vanaf het begin duidelijk was hoe lang het verblijf in de gesloten jeugdzorg zou duren?
Welke invloed had de verlenging(en) op het gedrag en de behandelmotivatie van uw kind?
Merkte u verschil tussen de eerste en de daaropvolgende verlengingen in gedrag en behandelmotivatie van uw kind?
Wat vond u van de duur van de machtiging die is afgegeven?
Wat vond uw kind van de duur van de machtiging die is afgegeven?
Had u liever gezien dat de rechter na 3 maanden nogmaals had beoordeeld of de machtiging wel of niet verlengd moest worden?
Kunt u iets vertellen over hoe de plaatsing vanuit het vrijwillig kader is gegaan? Wat waren uw overwegingen om uw kind in de JeugdzorgPlus op te nemen?
Wat vond u ervan dat uw kind werd opgenomen in de gesloten jeugdzorg?
Vond u dat u voldoende inspraak had bij het besluit om uw kind te laten opnemen in de gesloten jeugdzorg?
Overige opmerkingen

Bijlage 2 Tabellen hoofdstuk 3

Tabel 1. *Aantal machtigingen en gemiddelde machtigingsduur in maanden per zorggebied, per jaar (N=4859)*

	2015		2016		2017		2018		2019		Totaal		F
	gem	N	gem	N	gem	N	gem	N	gem	N	gem	N	
1. Noordwest	4.9	7	4.1	36	3.1	44	4.2	29	3.3	91	3.6	207	n.b.
2. Zuidwest	5.3	100	3.8	421	3.5	676	3.5	628	3.5	529	3.6	2354	12.56**
3. Noord	3.5	86	2.9	108	3.7	87	3.4	221	3.3	204	3.4	706	1.78
4. Oost	4.4	126	3.8	228	4.0	244	3.4	256	3.4	257	3.7	1111	5.92**
5. Zuid	4.9	62	4.2	108	4.7	91	3.9	107	4.1	113	4.3	481	2.08*
Totaal	4.5	381	3.7	901	3.7	1142	3.5	1241	3.5	1194		4859	14.49**

*$p < .10$ **$p < .01$

Tabel 2. *Percentage korte (1-3 maanden) middellange (4-6 mnd) en lange (7-12 maanden) machtigingen naar zorggebied en jaar (N=4859)*

	2015	N	2016	N	2017	N	2018	N	2019	N	Totaal (2015-2019)	
1-3 maanden	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**
1. Noordwest	57%	4	47%	17	75%	33	59%	17	68%	62	64%	133
2. Zuidwest	45%	45	61%	256	64%	433	66%	414	66%	349	63%	1497
3. Noord	65%	55	74%	80	58%	50	63%	139	65%	133	65%	457
4. Oost	57%	59	58%	133	57%	139	67%	172	67%	172	61%	675
5. Zuid	34%	21	53%	57	47%	43	62%	66	48%	54	50%	241
Landelijk	48%	184	60%	543	60%	698	61%	808	65%	770	62%	3003
4-6 maanden	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**
1. Noordwest	14%	1	50%	18	23%	10	35%	10	29%	26	31%	65
2. Zuidwest	31%	31	31%	130	32%	216	30%	188	30%	159	31%	724
3. Noord	31%	26	21%	23	41%	36	35%	77	33%	67	33%	229
4. Oost	46%	58	34%	79	36%	88	30%	77	30%	77	34%	379
5. Zuid	52%	32	40%	43	35%	32	32%	34	45%	51	40%	192
Landelijk	39%	148	33%	293	33%	382	33%	386	31%	380	33%	1589
7-12 maanden	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**
1. Noordwest	29%	2	3%	1	2%	1	7%	2	3%	3	4%	9
2. Zuidwest	24%	24	8%	35	4%	27	4%	25	4%	21	6%	132
3. Noord	5%	4	5%	5	1%	1	2%	4	3%	6	3%	20
4. Oost	7%	9	7%	16	7%	17	3%	8	3%	8	5%	58
5. Zuid	15%	9	7%	8	18%	16	7%	7	7%	8	10%	48
Landelijk	13%	48	7%	65	7%	62	5%	46	4%	46	6%	267
Totaal	100%	380	100%	901	100%	1142	100%	1240	100%	1196	100%	4859

Tabel 3. *Percentage en gemiddelde machtigingsduur per machtigingsnummer naar zorggebied en vertrekjaar (N=4477)**

		2016			2017			2018			2019			Totaal		
	Machtigings-nummer	Gem duur	N	%	Gem duur	N	%	Gem duur	N	%	Gem duur	N	%	Gem duur	N	%
1. Noordwest	1	4,04	13	36%	3,03	10	23%	2,18	8	28%	2,46	34	37%	2,96	65	33%
	2	3,95	13	36%	2,87	11	25%	4,89	12	41%	3,96	28	31%	3,92	64	32%
	3	4,60	7	19%	2,76	10	23%	4,18	5	17%	3,71	16	18%	3,67	38	19%
	4	4,44	2	6%	4,19	7	16%	6,97	3	10%	3,79	7	8%	4,73	19	10%
	5			0%	3,93	3	7%			0%	3,78	6	7%	3,83	9	5%
	6	4,00	1	3%	2,16	2	5%			0%			0%	2,78	3	2%
	7				4,00	1	2%	2,98	1	3%				3,49	2	1%
Totaal			36	100%		44	100%		29	100%		91	100%		200	100%
2. Zuidwest	1	3,04	120	29%	2,86	165	24%	2,85	132	21%	2,65	95	18%	2,94	512	23%
	2	3,39	143	34%	3,33	217	32%	3,22	177	28%	3,28	167	32%	3,41	704	31%
	3	4,88	85	20%	4,15	140	21%	4,18	145	23%	3,84	110	21%	4,30	480	21%
	4	5,42	41	10%	4,08	69	10%	3,95	74	12%	4,16	70	13%	4,32	254	11%
	5	3,40	9	2%	3,63	39	6%	3,67	32	5%	4,02	34	6%	3,73	114	5%
	6	3,38	14	3%	3,76	29	4%	3,58	34	5%	2,93	30	6%	3,59	107	5%
	7	4,77	6	1%	2,94	13	2%	3,38	22	4%	2,41	15	3%	3,19	56	2%
	8	5,52	3	1%	2,14	4	1%	3,22	12	2%	3,97	8	2%	3,54	27	1%
Totaal			421	100%		676	100%		628	100%		529	100%		2254	100%
3. Noord	1	2,65	47	44%	3,99	62	71%	3,23	165	75%	3,09	131	65%	3,25	405	65%
	2	3,19	36	33%	3,29	10	11%	3,77	40	18%	3,79	49	24%	3,59	135	22%
	3	3,14	18	17%	2,99	10	11%	4,76	11	5%	3,06	15	7%	3,30	54	9%
	4	2,28	6	6%	3,02	4	5%	4,27	3	1%	5,04	6	3%	3,91	19	3%
	5	3,02	1	1%	2,00	1	1%	2,98	2	1%	2,72	2	1%	2,74	6	1%
Totaal			108	100%		87	100%		221	100%		203	100%		619	100%

Tabel 3 [vervolg]. *Percentage en gemiddelde machtigingsduur per machtigingsnummer naar zorggebied en vertrekjaar (N=4477)**

4. Oost	**1**	**3,64**	**76**	**33%**	**3,39**	**77**	**32%**	**2,96**	**80**	**31%**	**2,92**	**71**	**28%**	**3,56**	**304**	**31%**
	2	3,93	85	37%	4,21	81	33%	3,41	89	35%	3,66	96	37%	3,81	351	36%
	3	3,54	44	19%	4,14	56	23%	3,91	48	19%	3,70	54	21%	3,83	202	21%
	4	3,67	16	7%	4,86	21	9%	3,80	26	10%	3,79	23	9%	4,02	86	9%
	5	4,98	6	3%	3,29	5	2%	3,34	11	4%	3,10	10	4%	3,56	32	3%
	6	3,02	1	0%	6,26	4	2%	4,44	2	1%	1,95	2	1%	4,54	9	1%
	7										0,89	1	0%	0,89	1	0%
Totaal			228	100%		244	100%		256	100%		257	100%		985	100%
5. Zuid	1	3,82	37	34%	4,15	36	40%	3,67	39	36%	3,80	42	37%	4,18	154	37%
	2	4,42	42	39%	5,22	30	33%	4,13	37	35%	4,37	38	34%	4,48	147	35%
	3	4,19	20	19%	5,42	13	14%	4,06	18	17%	4,43	20	18%	4,44	71	17%
	4	4,19	6	6%	5,05	7	8%	4,52	7	7%	3,59	10	9%	4,27	30	7%
	5			0%	2,05	4	4%	4,19	3	3%			0%	2,96	7	2%
	6	2,98	1	1%	2,98	1	1%	0,98	1	1%	6,00	1	1%	3,24	4	1%
	7	2,98	1	1%				0,98	1	1%	6,00	1	1%	3,32	3	1%
	8	2,98	1	1%				0,98	1	1%	6,00	1	1%	3,32	3	1%
Totaal			108	100%		91	100%		107	100%		113	100%		419	100%
Landelijk	1	3,28	293	33%	3,31	350	31%	3,08	424	34%	2,97	373	31%	3,33	1440	32%
	2	3,67	319	35%	3,68	349	31%	3,48	355	29%	3,60	378	32%	3,66	1401	31%
	3	4,27	174	19%	4,11	229	20%	4,14	227	18%	3,80	215	18%	4,10	845	19%
	4	4,63	71	8%	4,26	108	9%	4,04	113	9%	4,06	116	10%	4,25	408	9%
	5	3,97	16	2%	3,46	52	5%	3,60	48	4%	3,77	52	4%	3,64	168	4%
	6	3,37	17	2%	3,93	36	3%	3,56	37	3%	2,97	33	3%	3,63	123	3%
	7	4,51	7	1%	3,02	14	1%	3,27	24	2%	2,53	17	1%	3,17	62	1%
	8	4,89	4	0%	2,14	4	0%	3,05	13	1%	4,20	9	1%	3,52	30	1%
Totaal			901	100%		1142	100%		1241	100%		1193	100%		4477	100%

*De machtigingen uit vertrekjaar 2015 (N=382) zijn uit dit bestand weggelaten. Wanneer we uitsplitsen naar machtigingsnummer, worden de aantallen zo klein, dat dit geen representatief beeld meer geeft over het jaar 2015.

Tabel 4. *Duur van de opeenvolgende machtigingen in dagen naar totaal aantal machtigingen van de uitstromers (excl JHF) over de periode 2016-2019(N=1215 jongeren)*

	Gemiddelde duur van de opeenvolgende machtigingen (in dagen)					
Totaal aantal machtigingen	Duur 1e	Duur 2e	Duur 3e	Duur 4e	Duur 5e	Duur 6e
1 (n=429)	133					
2 (n=353)	97	128				
3 (n=246)	78	115	127			
4 (n=114)	71	105	123	136		
5 (n= 53)	58	99	108	99	105	
6* (n=20)	47	83	91	133	97	142

Tabel 5. *Overwegingen kinderrechters om kortdurende machtigingen af te geven*

Wat zijn voor u (persoonlijk) overwegingen om een kortdurende machtiging af te geven? (n=12)		
Vinger aan de pols / druk opvoeren	**58% (n=7)**	**Regio's: Zuid (3) Zuidwest (0) Noord (2) Oost (2)**
• 'We willen de instellingen onder druk zetten en een vinger aan de pols houden door kortere plaatsing en houden de rest aan. Tussentijds toetsmoment in de hoop dat dan alles wat sneller gaat.' (Zuid) • 'Omdat ik toch graag wil zien wat er ook feitelijk gaat gebeuren. Ik heb weleens het idee dat wanneer je niet afspreekt om over drie maanden weer bij elkaar te komen, dat dingen dan weleens wat langer duren voordat ze echt beginnen.' (Noord) • 'Met name in situaties waar verleden heeft getoond dat dingen die zijn toegezegd niet altijd gebeuren. Veel gedoe, ruis. Iedere keer nieuwe gezinsvoogd, steeds andere plek. Eerst eens kijken wat er gaat gebeuren, kan wel eens reden zijn om een kortere machtiging toe te wijzen.' (Oost)		
Streven naar de lichtste vorm / geen ideale situatie	**58% (n=7)**	**Regio's: Zuid (2) Zuidwest (2) Noord (2) Oost (1)**
• 'Omdat het de meest verstrekkende maatregel is die je kunt bedenken, dus het is een vrijheidsbenemende maatregel. En daar moet je terughoudend mee zijn denk ik als uitgangspunt.' (Noord) • 'Als het niet de ideale situatie is maar er ook geen andere optie is. De boodschap die we mee willen geven is dan: kijk serieus naar andere opties. Dan na paar maanden nog een keer bezien of er niets anders mogelijk is.' (Zuidwest) • 'Voor hele jongere kinderen vind ik het niet passend om voor een langere periode af te geven.' (Noord) • 'Als een voorwaardelijke machtiging beter past, kan ik een kortere machtiging afgeven en zeggen: ga het uitzoeken en komt over zes weken uitleggen of het gelukt is.' (Zuidwest)		
Perspectief bieden en motiveren, inspraak jongeren	**42% (n=5)**	**Regio's: Zuid (3) Zuidwest (1) Noord (1) Oost (0)**
• 'Voor jongeren kan het soms een motivatie zijn om in elk geval perspectief te bieden, om niet te ver vooruit te hoeven kijken. Drie maanden is voor jongeren al best ver vooruit en zes maanden lijkt dan soms zo lang dat het ook kan demotiveren.' (Noord) • 'Als je echt heel veel weerstand voelt, kan het contraproductief zijn als je daar niet een beetje in meebeweegt.' (Zuidwest) • 'Om te laten zien dat een kind serieus wordt genomen, dat je waarde hecht aan en iets doet met wat een kind zegt. Kan bijdragen aan acceptatie van de maatregel. Vooral bij mondige, zelfstandige kinderen.' (Zuidwest)		
Als inschatting is dat verbetering snel mogelijk is	**33% (n=4)**	**Regio's: Zuid (2) Zuidwest (0) Noord (1) Oost (1)**
• 'Bijvoorbeeld bij een jongen die even een reset nodig heeft. En bijvoorbeeld bij een slimme jongen die wilde laten zien dat hij het kon. Bij kinderen die een goede basis hebben is vaak toch net wat sneller een verbetering te krijgen dan bij de kinderen bij wie de basis überhaupt al zwak is. Of kinderen met een licht verstandelijke beperking, die zijn toch ontvankelijk voor verkeerde invloeden. Dat verander je niet in twee maanden.' (Zuid)		
Als er geen vervolgplek is	**33% (n=4)**	**Regio's: Zuid (2) Zuidwest (0) Noord (1) Oost (1)**
• 'Om die paar weken nog te overbruggen naar een geschikte plek. Want anders moet het kind daar weg, en waar moet het dan heen? Dus dat soort hele korte machtigingen ter overbrugging geef ik wel af.' (Zuid) • 'Je wil een kind na een goede behandeling niet op straat zetten of naar huis als dat eigenlijk niet kan. De kans dat het voor niets is geweest is dan te groot. Het is officieel geen grond voor een gesloten machtiging maar het gebeurt wel. Dit gaat meestal wel in overeenstemming met kind en advocaat. Maar het is heel onwenselijk.' (Oost)		

Tabel 6. *Aantal machtigingen en verblijfsduur jongeren: percentages en gemiddelden per antwoordcategorie*

Vraag	Jongeren (n=41)		Mentoren (n=42)	
Wat vind je van het aantal machtigingen dat je hebt gehad?	**%**	**Gemiddeld aantal machtigingen**	**%**	**Gemiddeld aantal machtigingen**
• Teveel	73%	3,1	24%	3,8
• Precies goed	27%	2,2	52%	2,5
• Te weinig			12%	1,8
• Weet ik niet			12%	
Wat vind je van de totale tijd in de Jeugdzorg^{Plus}?	**%**	**Gemiddelde verblijfsduur (mnd)**	**%**	**Gemiddelde verblijfsduur (mnd)**
• Te lang	73%	10,5*	20%	16,5**
• Precies goed	28%	5,6	63%	7,5
• Te kort			10%	4,5
• Weet ik niet			8%	

* $p < .05$ ** $p < .01$

Box 1. *Toelichtingen van jongeren en mentoren bij het aantal machtigingen en verblijfsduur*

Jongeren over aantal machtigingen

Teveel 'Ze hadden beter 2 x 6 maanden kunnen doen ipv iedere keer een beetje.'

Precies goed 'Omdat ik hierachter sta'

Mentoren over aantal machtigingen

Teveel 'Voor de jongere in het algemeen lijkt het erop dat een verlenging ze niet goed doet. Ze raken de motivatie kwijt want 'ik word toch weer verlengd'.'

'Haar laatste verlenging kwam redelijk onverwacht voor de jongere, het voelde naar haar zeggen als een hele zware consequentie op 1 specifieke misstap. Er waren meerdere factoren die mee speelden, maar ik begrijp haar gedachten. Ik denk dat in 1x een 9 maanden uitspraak beter was geweest.'

Precies goed 'Door het verlengen heeft de jongeren een andere kant van zichzelf laten zien, wat mooi was om van te leren. We konden dit meenemen in haar traject/ persoonlijke ontwikkeling.'

Te weinig 'Hij zou nog wel wat tijd kunnen gebruiken voor zijn therapie.'

Weet ik niet '3 maanden is naar mijn gevoel te weinig om zorgvuldig met een casus te werken. Zeker als er eerst een observatieperiode over moet gaan voordat er een behandelingsplan wordt opgesteld voor de desbetreffende jongere. We zien vaak jongeren terug komen naar de voorziening, meestal met dezelfde problematiek. Ik opper dan ook verstrekte machtigingen van min. 6 maanden, dit om een fatsoenlijk traject uit te bouwen en te onderhouden. Niet eentje die na 2-3 maanden abrupt moet stoppen omdat de machtiging afloopt.'

Jongeren over verblijfsduur

Te lang 'Het heeft geen zin meer voor mij omdat ik nooit problemen heb op de groep al mijn problemen liggen buiten'

'Op het begin is er te weinig gedaan, waardoor er te vaak is verlengd. Als alles gelijk in werking was gesteld, was ik eerder weg geweest.'

'Er is veel onduidelijk gekomen over mijn toekomst en het vertrouwen in jeugdzorg wordt met de tijd minder vooral als steeds de zelfde reden (vervolgplek) wordt gebruikt als verlenging en er niet naar toe wordt gewerkt'

Precies goed 'Het gaat nu beter met mij en het contact met mij en mijn ouders dus ik denk daarom dat het precies goed is'

Mentoren over verblijfsduur

Te lang '[Jongere] heeft nog steeds zorg nodig, deze is alleen niet volledig passend binnen deze kaders. Er ligt nog een hulpvraag binnen het systeem, daar is vanuit deze setting en de afstand moeilijk aan te werken. Het is echter wel duidelijk dat hij niet meer thuis kan wonen op dit moment.'

'Deze jongen is te lang binnen Jeugdzorg^{Plus} en er zijn intern geen 'behandelingen' geweest. Hij is geplaatst met agressieproblemen en hier is hij niet mee geholpen. Er is alleen dagelijkse routine aangeboden, tot rust komen/stabiliseren en rustig verloven opbouwen. Het echte probleem is niet aangepakt waardoor de machtigingen maar verlengd werden.'

Precies goed 'Deze tijd heeft zij benut om aan zich zelf te werken.'

Te kort 'Vooralsnog is ze nog niet klaar met haar behandeling, het is de vraag of ze in maart zover is om een overstap te kunnen maken.'

Box 2. *Toelichtingen van ouders over aantal machtigingen*

Wat vindt u van het aantal machtigingen dat uw kind heeft gehad?

Teveel (1x) 'Na de boodschap van de verlenging krijgt ze een terugval. Ze heeft vooral perspectief nodig.'

Precies goed (2x) 'Eerder konden we nog niet inschatten wat er nodig was, nu meer zicht op. Prima.'

'We hebben met elkaar besloten dat verlenging nodig was. Ze moet nog een aantal dingen doen voordat behandeling klaar is.'

Weet ik niet (1x) 'De doorstroom mag beter. Ik heb hekel aan die verschillende groepen. Niet gezond, nieuwe groepsleiding, andere regels. Overplaatsingen daar hebben alle kinderen last van. Kinderen hebben duidelijkheid nodig.'

Tabel 7. *Reactie van jongeren op het verlengen van machtigingen volgens mentoren*

Antwoordcategorieën	%	Toelichtingen
Hoe reageerde deze jongere op het verlengen van de machtiging(en)? (n=35)		
Accepteerde situatie/bleef meewerken aan de behandeling	40%	
Onderging het gelaten	17%	
Ging in verzet	3%	
Wisselend acceptatie/verzet	31%	
Anders	9%	• 'Emotioneel, verdriet en onmacht' • 'Ze was opgelucht' • 'Hij was het er niet mee eens maar heeft wel zijn behandeling gevolgd en heeft misschien 3 dagen niet willen meewerken.'
Merkte je verschil tussen de eerste verlenging en de daaropvolgende verlengingen in de reactie van deze jongere? (n=34)		
Ja	32%	
• *Positief (later ging het beter)*[1]	*12%*	• 'Accepteerde hij meer dan de eerste verlenging (omdat er nu perspectief is)'
• *Negatief (later ging het slechter)*[1]	*15%*	• 'Negatief, zit er inmiddels zo lang dat hij ook niet meer anders weet. Hierdoor wordt de overgang naar open groep erg lastig, doordat hij gehecht aan ons is geraakt.'
• *Anders*[1]	*6%*	• 'Bij de laatste verlenging reageerde zij boos, maar heeft zich goed herpakt.'
Nee	44%	
Weet ik niet	23%	

Noot 1. Categorieën gecodeerd op basis van open antwoorden.

Tabel 8. *Reactie op verlenging en voorbereiding op verlenging volgens jongeren*

Antwoordcategorieën	%	Toelichtingen
Probeer terug te denken aan het moment dat je machtiging werd verlengd. Wat vond je daarvan (gedachten, gevoelens, eerste reactie)? (n=34)[1]		
Vervelend	66%	• 'Ik had het gevoel dat ik niet goed genoeg me best deed en alles fout deed aangezien het de hele zitting ging over waarom het nodig was om mij te verlengen en dat is meestal niet positief' • 'Vooral boos omdat de rechter zegt dat alles goed gaat je complimenten geeft en alsnog verlengd.' • 'Gedachtes: waarom moet ik weer verlengd worden. gevoelens: woede. eerste reactie: huilen schelden en slaan op dingen'
Neutraal	14%	• 'ja, niks eigenlijk want ik heb het altijd wel zien aankomen'
Goed	17%	• 'Ik vond het goed ik was het er zelf mee eens'
Anders	3%	• 'Eerste keren verdrietig, daarna wist ik wat er ging gebeuren. Toen viel het mee'
Vind je dat jouw hulpverleners je genoeg hebben voorbereid op de verlenging? (n=35)		
Ja	60%	• 'Omdat er meerdere gesprekken zijn geweest waarbij ze hun verwachtingen en zorgen hebben gedeeld.' • 'Het werd wel van te voren aangegeven hoelang er was aangevraagd bij de rechter'
Nee	40%	• 'Ze zei steeds dat ik niet verlengd zou worden en dan hoor ik via advocaat dat er weer een zitting was' • 'Omdat het heel onduidelijk was of ik wel of niet werd verlengd en paar dagen voor mijn rechtszaak (wat ik dus onverwachts wist) en 1 dag voor mijn machtiging werd ik verlengd.' • 'De ene keer werd het mij wel gezegd de andere keer niet'

Noot 1. Categorieën gecodeerd op basis van open antwoorden.

Box 3. *Toelichtingen van ouders over voorbereiding op zittingen en ervaringen met zittingen*

Wat vindt u van de wijze waarop betrokken hulpverleners u hebben voorbereid op de verlenging(en)?
Onvoldoende (1x) 'Voogd zou mij op de hoogte moeten stellen maar ik kreeg het van de groep te horen. Een paar dagen na rechtszaak belde ze dat ze verlenging ging vragen. Ik word nergens van op de hoogte gehouden door voogd. Met mentor wel goed contact.

Goed (2x) 'Ze zijn er heel open in, doen hun best. Ik ben er tevreden over. Als ze voor moet komen zit ze ook gewoon bij ons.'

'In het begin liep het niet zo lekker. Nu gaat het wel beter, ze begrijpen me omdat ze me beter kennen. Ik heb de hele tijd dezelfde jeugdbeschermer gehad. Die overlegt nu fatsoenlijk met mij.'

Uitstekend (1x) 'Heel goed. Alles gaat in goed overleg.'

Hoe kijkt u terug op de rechtszittingen waarin de machtigingen voor uw kind werden verlengd?
Tevreden (1x) 'Aardige rechter. De advocaat ook. Wij staan open voor hulp dus de zittingen verlopen goed. De rechter toont begrip en ze is goed voor mijn dochter. De zittingen zijn niet naar, we zijn er positief over, maar de situatie is naar. Mijn dochter vind de zittingen ook niet heel vervelend, ze sputtert wel van te voren omdat ze de verlenging aan ziet komen.'

Zeer tevreden (2x) 'Rechter was heel zorgvuldig. Alle belangen bekeken. Positief.'

'Via videobellen. Tevreden, dochter heeft zich goed verwoord en was het ermee eens.'

Anders (1x) 'Geen klachten over deze zittingen, maar eerder wel vervelende ervaringen gehad. Op zich wel fijn dat rechter meekijkt, maar ik vraag me soms af hoe serieus ze de ouders nemen. Ze luisteren vooral naar GI en Raad. Heb dat gevoel bij bepaalde zaken wel gehad. Ik heb ook een rechter gehad die geen partij kiest, maar daar zijn er niet veel van. Tot nu toe ben ik twee rechters tegengekomen die een vooropgezet plan hadden. Ze zouden meer zichzelf moeten zijn, dat is fijner praten voor ouders en kinderen. Ik ben er zelf nu wel aan gewend maar voor kinderen is het heel spannend.'

Box 4. *Toelichtingen van ouders over duidelijkheid over duur verblijf en beste aantal machtigingen in een jaar*

Was het voor u fijner geweest als het vanaf het begin duidelijk was geweest hoe lang het verblijf in de gesloten jeugdzorg zou duren?
Ja (2x) 'Maar niet haalbaar. Het ene kind is het andere niet. Dat rechter het in de gaten wil houden is op zich goed, maar ga dan gewoon in normale kleding naar de instelling om met het kind te praten.

Nee (2x) 'Het is een proces, kun je van te voren niet inschatten'

'Het hoeft niet per se duidelijk te zijn van te voren hoe lang het duurt, als ze me er maar op tijd van op de hoogte brengen.'

Was het voor <u>uw kind</u> fijner geweest als het vanaf het begin duidelijk was geweest hoe lang het verblijf in de gesloten jeugdzorg zou duren?
Ja (3x) 'Voor mijn dochter was het lastig dat de machtiging 6 maanden werd aangehouden. Ze moet weten waar ze aan toe is, verandering en onzekerheid is lastig. Het was fijner geweest om jaar te geven, als ze eerder klaar was dan kan ze alsnog eerder weg.'

'Ja, die onzekerheid is niet in haar voordeel. Ze heeft er veel trauma's van opgelopen dus ik verwacht ze liever meteen een lange machtiging had gehad. Ze zegt "ik weet het allemaal niet meer en wil gewoon verder met mijn leven".'

'Maar niet haalbaar. Moeilijk in te schatten. Er wordt veel tijd verspild en gerekt, dan zijn ze bijna 18 en dan zien ze geen weg naar huis. Je gaat er vanuit dat je kind 2 of 3 jaar weg is, en dan weer terug kan. Als je 2 jaar verder bent geloven ze er niet meer in. Ik blijf er wel in geloven.'

Nee (1x) 'Ja maar als het te optimistisch is valt het tegen. En te lang is ook niet fijn om te horen. Ik vind het niet zo belangrijk.'

Was het voor u fijner geweest als het vanaf het begin duidelijk was geweest hoe lang het verblijf in de gesloten jeugdzorg zou duren?
1 machtiging van een jaar (1x) 'Iedere keer die onzekerheid van een verlenging is echt niet goed voor mijn kind. Ze zegt zelf ook: "Ik heb geen perspectief, ik weet niet waar ik heen moet, ik heb geen duidelijkheid."'

2 machtigingen van elk een half jaar (2x) '1x per jaar is te weinig, met therapie kan er veel veranderen. Maar afhankelijk van het kind. Mijn dochter zegt: het wordt iedere keer verlengd, ik heb er geen zin meer in. Te weinig is niet goed, te veel is ook niet goed. Kinderen hebben er last van, moeten ze met GGZ busje naar de rechtbank.'

'Processen duren langer dan je inschat, 3 maanden is te kort. Er komt zoveel kijken bij het aanvragen van een machtiging, dat is belastend. Beter wat langer afgeven en eventueel kan de jongere eerder terug. 1 jaar is te lang, er kan veel gebeuren. Een toetsmoment tussendoor is goed.'

4 machtigingen van elk 3 maanden (1x) 'Per 3 maanden kijken. Ze heeft in korte tijd veel bereikt dus steeds kijken of langer nodig is.'

Tabel 9. *Invloed verlengingen op gedrag en behandelmotivatie jongeren, volgens mentoren*

Antwoordcategorieën	%	Toelichtingen
Welke invloed had het verlengen van de machtiging(en) op het gedrag en behandelmotivatie van deze jongere? (n=32)[1]		
Geen/weinig	34%	• 'Weinig, hij is altijd vrij gelaten en weinig gemotiveerd geweest' • 'Weinig invloed. Jongere bleef gemotiveerd voor alle behandelingen en werkte hier goed aan mee.'
Positief	31%	• 'Motiveerde hem om de positieve lijn/ groei door te zetten'
Negatief	19%	• 'Bij deze jongere is nooit een motivatie geweest voor behandelen. De spanning tijdens een verlenging lopen wel op, wat ook (fysieke) agressie met zich mee brengt.'
Anders	16%	• 'Wisselend, het ene moment gemotiveerd het andere moment neerslachtig.'
Merkte je verschil tussen de eerste en de daaropvolgende verlengingen in gedrag en behandelmotivatie van deze jongere? (n=35)		
Ja	26%	
• *Positief (later ging het beter)[1]*	*14%*	• 'Positief; X weet nu waar ze aan toe is, dus is haar motivatie ook beter.' • 'Hij accepteert het nu wat meer omdat hij het gewend is, maar hij is het er niet mee eens.'
• *Negatief (later ging het slechter)[1]*	*6%*	• 'Met name de laatste verlenging zorgde voor weerstand en minder behandelmotivatie, omdat de behandeling al naar het einde ging en ze verlengt werd omdat er geen passende vervolgplek was.'
• *Anders[1]*	*6%*	• 'Hij heeft zijn ups en downs gehad tijdens de behandeling maar kon zich wel herpakken en zich inzetten voor zijn behandeling.' • 'Ik merk wel wanneer er een verlenging aan zit te komen dat jongeren zich goed inzetten, echter wanneer de verlening dan wordt toegezegd, krijgen zij een terugval.'
Nee	51%	
Weet ik niet	23%	

Noot 1. Categorieën gecodeerd op basis van open antwoorden.

Box 5. *Toelichtingen ouders over invloed verlenging op gedrag en behandelmotivatie kind*

Welke invloed had de verlenging(en) op het gedrag en de behandelmotivatie van uw kind?
Geen (2x) 'Geen. Ze was zich ervan bewust dat het nog even zou duren.'

'Dochter was het eerst niet eens met verlenging, ze vond het te lang duren en was er klaar mee. Na een gesprek dat het beter is om langer te blijven om dingen af te maken, begreep ze het wel en heeft ze meegewerkt. Ze had uiteindelijk vrede met verlenging. Geen verschil in gedrag en behandelmotivatie.'

Negatieve invloed (2x) 'Mijn dochter wordt wel boos wanneer ze hoort dat er verlengd gaat worden (schelden, mopperen) en dan komt ze tot rust en denkt ze: het moet maar weer, ik heb inderdaad wel hulp nodig.'

'Dochter: "Daar gaan we weer, nog langer, ik kom nooit meer weg."'

Merkte u verschil tussen de eerste en de daaropvolgende verlengingen in gedrag en behandelmotivatie van uw kind?
Ja (2x) 'Mijn dochter heeft na de eerste verlening echt een psychose gehad. Ze is 'platgespoten' en is met spoed geplaatst. Ze heeft toen de eerste dagen een scheurjurk aangehad. Ze is wel bij de zitting geweest, maar dat was heel heftig. De zittingen daarop was ze wat meer gewend, die verliepen rustiger. Ze is wel steeds teleurgesteld maar ze kan er beter mee omgaan.'

'Hoe vaker, hoe meer verzet en hoe minder motivatie.'

Nee (1x)

Bijlage 3 Tabellen en figuren hoofdstuk 4

Professional (Jeugdzorgwerker)

- Voert gesprekken met jongere, ouders en andere betrokkenen.
- Doet aanmelding bij CG en bespreekt casus.
- Indien nodig: brengt casus in bij servicepunt overleg/expertteam.
- Schrijft het verzoekschrift.
- Dient het verzoekschrift, toeleidingsbesluit, gezinsplan, instemmingsverklaring in bij de rechtbank.
- Is aanwezig tijdens de rechtszitting.

Vrijwillig kader

- Gemeente geeft een verleningsbeschikking af.
- Ondersteunt ouders bij plaatsingsproces en bereidt hen voor op rol tijdens rechtszitting.
- Regelt dat ouders of familie de jongere naar Jeugdzorg^{Plus} instelling brengen (tenzij beveiligd vervoer nodig lijkt, dan vraagt de Jeugdzorg^{Plus} instelling dit aan).
- Laat instemmingsverklaring tekenen door ouders en jeugdige

Gedwongen kader

- Stelt bepaling Jeugdhulp voor Jeugdzorg^{Plus} (gedwongen kader) op.
- Brengt jongere naar Jeugdzorg^{Plus} instelling (tenzij beveiligd vervoer nodig lijkt). In dat geval vraagt de Jeugdzorg^{Plus} instelling dit aan.

Coördinator Gesloten jeugdhulp (CG)

- Geeft uitleg en advies over juridische procedures en procesreglementen voor indienen van een verzoek bij de rechtbank.
- Geeft uitleg en advies inzake het type verzoekschrift en de termijnen die ervoor staan.
- Professional eventueel doorverwijzen naar een servicepunt overleg.
- Meedenken in proces van aanmelding zodat er niet alleen gekeken wordt een gesloten plaatsing maar ook naar een (vervolg)traject.
- Screening van alle documenten die verstuurd worden bij de aanmelding.
- Regelt een gekwalificeerde gedragswetenschapper voor de instemmingsverklaring.
- Inschatting risico's bij het halen van de jongere. Wel of niet politie begeleiding en/of (Dienst Vervoer en ondersteuning van het Ministerie van V&J), of dat de jongere gebracht wordt door de aanmelder/ouders.
- Het invoeren van de jongere in het landelijke TLS (*toeleidingssyteem*).
- Controleren of de plaatsing goed verlopen is.
- Doet, bij buitenregionale plaatsing, een overplaatsingsverzoek bij de plaatsingscoördinator van het eigen zorggebied voor terugplaatsing in eigen regio.

Vrijwillig kader

- Geeft, in overleg met de professional en ouders, een eerste voorkeur aan welke Jeugdzorg^{Plus} aanbieder het meest geschikt is voor de jongere.

Gedwongen kader

- Geeft, in overleg met de professional, een eerste voorkeur aan welke Jeugdzorg^{Plus} aanbieder het meest geschikt is voor de jongere.

Figuur 1.*Taakomschrijvingen professional, coördinator gesloten jeugdhulp en plaatsingscoördinator in plaatsingsprocedure Jeugdzorg^{Plus}*

Plaatsingscoördinator (PC)

- Houdt bij hoeveel plaatsen er zijn in de regio (wachtlijstbeheer).
- Screent de complete aanmelding en toetst of alle stukken aanwezig zijn.
- Bepaalt de urgentie van de aanmelding zodat er voorrang is voor de meest urgente aanmeldingen in de regio.
- Heeft direct contact met het aanspreekpunt van de jeugdzorg^{plus} voorziening inzake de plaatsing e.d.
- Is aanwezig bij de verschillende servicepunt overleggen als expert jeugzorg^{plus} aanmeldingen in de regio.
- Registreert alle regionale plaatsingen en de doorlooptijden; deze cijfers worden beschikbaar gesteld in rapportage aan opdrachtgevers.
- Houdt de landelijke tendens bij.
- Registreert type plaatsingen, duur en kenmerken voor de gemeenten.
- Vertegenwoordigd de regio in het landelijke PC overleg met Jeugdzorg Nederland en de andere regio's.
- Overlegt periodiek met de CG's de gang van zaken in de processen rond de aanmelding.
- Is aanspreekpunt voor andere coördinatoren landelijk inzake het doen van buiten regionale plaatsingen.
- Bij buiten regionale plaatsing blijft de verantwoordelijkheid altijd bij de plaatsingscoördinatie van het zorggebied waartoe de jongere behoort.

Vrijwillig kader

- Indien ouders niet akkoord gaan met de plaats die de plaatsingscoördinatie heeft aangewezen, komt de jongere opnieuw op de wachtlijst. Uitzondering is plaatsing in een landelijk gespecialiseerde instelling.

Gedwongen kader

- Voor jongeren onder voogdij geldt dat de PC van het zorggebied waar de jongere vandaan komt drie maanden verantwoordelijk blijft. Als de jongere na 3 maanden nog steeds in een ander zorggebied verblijft, dan wordt de verantwoordelijkheid overgedragen naar de PC van betreffend zorggebied.

Figuur 1 [vervolg].*Taakomschrijvingen professional, coördinator gesloten jeugdhulp en plaatsingscoördinator in plaatsingsprocedure Jeugdzorg^{Plus}*

Tabel 1. *Aantal vrijwillige plaatsingen per zorggebied en gecertificeerde instelling (Bron: Jeugdzorg Nederland)*

	2015			2016			2017			2018			2019		
Regio / Gecertificeerde instelling	N Vrijwillig	N Plaatsingen	%	N Vrijwillig	N Plaatsingen	%	N Vrijwillig	N Plaatsingen	%	N Vrijwillig	N Plaatsingen	%	N Vrijwillig	N Plaatsingen	%
1. Noordwest															
JB regio Amsterdam	16	107	15%	22	113	19%	32	111	29%	38	113	34%	25	82	30%
Samen Veilig Midden Nederland	22	105	21%	25	100	25%	27	109	25%	18	83	22%	14	90	16%
De Jeugd en Gezinsbeschermers	30	107	28%	38	122	31%	23	117	20%	22	111	20%	11	78	14%
Totaal Noordwest	68	319	21%	85	335	25%	82	337	24%	78	307	25%	50	250	20%
2. Zuidwest															
JB Rotterdam Rijnmond	37	200	19%	23	194	12%	22	186	12%	9	135	7%	12	167	7%
JB West	52	208	25%	55	246	22%	70	279	25%	49	244	20%	48	234	21%
Briedis													0	1	0%
Totaal Zuidwest	89	408	22%	78	440	18%	92	465	20%	58	379	15%	60	402	15%
3. Noord															
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	22	76	29%	33	68	49%	29	67	43%	31	75	41%	20	50	40%
JB Noord (Groningen)	17	41	41%	38	67	57%	37	60	62%	23	42	55%	15	39	38%
JB Noord (Drenthe)	9	35	26%	13	27	48%	8	32	25%	6	23	26%	10	21	48%
Totaal Noord	48	152	32%	84	162	52%	74	159	47%	60	140	43%	45	110	41%
4. Oost															
JB Overijssel	4	62	6%	9	63	14%	8	73	11%	13	80	16%	10	96	10%
JB Gelderland	28	65	43%	35	78	45%	52	110	47%	45	101	45%	41	102	40%
Samen Veilig Flevoland	3	48	6%	1	34	3%	3	37	8%	0	43	0%	1	31	3%
Totaal Oost	35	175	20%	45	175	26%	63	220	29%	58	224	26%	52	229	23%
5. Zuid															
JB Brabant	86	207	42%	85	200	43%	114	211	54%	122	209	58%	91	162	56%
BJZ Limburg	15	104	14%	40	114	35%	24	97	25%	18	79	23%	39	117	33%
Stichting Intervence	4	35	11%	20	53	38%	25	43	58%	24	32	75%	24	33	73%
Totaal Zuid	105	346	30%	145	367	40%	163	351	46%	164	320	51%	154	312	49%
Overige landelijke GI's															
Nidos	0	32	0%	0	41	0%	0	43	0%	0	36	0%	1	43	2%
Leger des heils	0	43	0%	0	71	0%	0	103	0%	0	79	0%	1	67	1%
WSG	3	168	2%	15	225	7%	16	246	7%	6	233	3%	4	276	1%
SGJ	0	8	0%	0	1	0%									
Totaal overige GI's	3	251	1%	15	338	4%	16	392	4%	6	348	2%	6	386	2%
Totaal Nederland	**348**	**1651**	**21%**	**452**	**1817**	**25%**	**490**	**1924**	**25%**	**424**	**1718**	**25%**	**367**	**1689**	**22%**

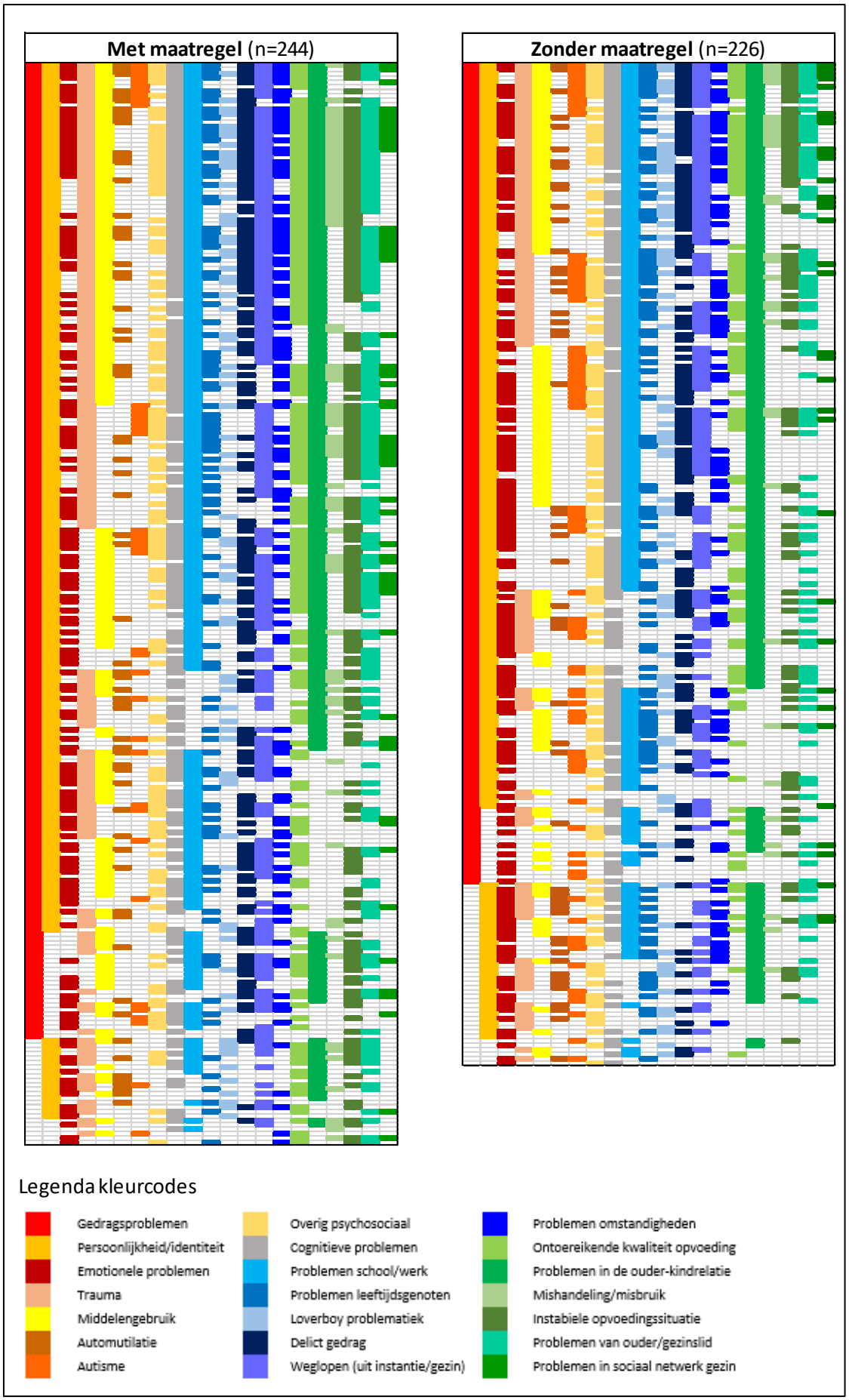

Figuur 2. *Overzicht problematiek jongeren zonder maatregel en jongeren met maatregel*

Tabel 2. *Kenmerken jeugdige, gezin en ouders van 4 klassen (N=486)*

Kenmerken jeugdige en omgeving	Klasse 1 N=153	Klasse 2 N=94	Klasse 3 N=120	Klasse 4 N=119	Totaal N=486
Jongeren met maatregel	73%	70%	32%	30%	51%
Problematiek jeugdige en gezin (% kenmerk aanwezig)					
Psychosociaal functioneren jeugdige					
Gedragsproblemen	91%	93%	64%	88%	83%
Persoonlijkheid/identiteitsproblemen	90%	91%	71%	93%	86%
Trauma	74%	62%	50%	47%	59%
Middelengebruik	62%	70%	41%	63%	58%
Autisme	27%	6%	28%	34%	25%
Overige psychosociale problemen	9%	14%	3%	13%	9%
Totaal aantal problemen	4,95	4,65	3,65	4,83	4,52
Cognitieve ontwikkeling en vaardigheden					
Leer- en/of studieproblemen	63%	65%	47%	57%	58%
Problemen door hoogbegaafdheid	7%	1%	3%	5%	4%
Totaal aantal problemen	1,42	1,32	1,03	1,27	1,27
Omgeving van de jeugdige					
Problemen school/werk	86%	91%	58%	79%	78%
Problemen vrienden sociaal netwerk	51%	41%	36%	40%	43%
Loverboy problematiek	39%	28%	23%	35%	32%
Delictgedrag	50%	49%	22%	29%	38%
Weglopen uit instantie	51%	41%	36%	40%	43%
Problemen omstandigheden jeugdige	47%	56%	21%	47%	42%
Totaal aantal problemen	3,30	3,34	1,96	2,92	2,86
Gezin en opvoeding					
Opvoeding ontoereikende kwaliteit	78%	67%	41%	32%	55%
Weglopen uit gezin	54%	55%	37%	61%	52%
Mishandeling/misbruik	40%	35%	12%	5%	23%
Instabiele opvoedingssituatie	78%	63%	43%	28%	54%
Problemen van ouder	73%	61%	38%	22%	50%
Problemen van ander gezinslid	22%	20%	17%	4%	16%
Problemen in sociaal netwerk gezin	28%	34%	12%	8%	20%
Totaal aantal problemen	4,55	4,13	2,71	2,36	3,48
Houding en samenwerkingsrelatie jeugdige (Gemiddelde score: min 1 - max 5)					
Houdingskenmerken jeugdige					
Beïnvloedbaar - Zelfbepalend	3,54	4,35	3,45	3,68	3,71
Geen - Wel inzicht problematiek	1,84	1,42	2,66	1,46	1,88
Geen -Wel motivatie behandeling	2,40	1,64	3,44	1,85	2,39
Samenwerkingsrelatie jeugdige met hulpverlener					
Gesloten - Openhartig	3,05	2,45	4,04	2,61	3,08
Tegenwerkend - Meewerkend	2,61	1,82	3,93	2,26	2,72
Respectloos - Respectvol	3,05	2,39	4,05	2,82	3,13

Kenmerken jeugdige en omgeving	Klasse 1 N=153	Klasse 2 N=94	Klasse 3 N=120	Klasse 4 N=119	Totaal N=486
Jongeren met maatregel	73%	70%	32%	30%	51%
Houding en samenwerkingsrelatie ouders (Gemiddelde score: min 1 - max 5)					
Houdingskenmerken ouders					
Geen - Wel inzicht problematiek	1,93	2,39	3,56	4,09	2,98
Geen -Wel motivatie behandeling	2,62	3,19	4,15	4,62	3,63
Samenwerkingsrelatie ouders met hulpverlener					
Gesloten - Openhartig	2,83	2,98	4,31	4,47	3,66
Tegenwerkend - Meewerkend	2,73	3,08	4,38	4,54	3,68
Respectloos - Respectvol	3,16	3,73	4,38	4,52	3,92
Achtergrondkenmerken (% kenmerk aanwezig)					
Niet meer thuis wonend	59%	48%	27%	25%	41%
Geboorteland jeugdige					
▪ *Nederland*	100%	51%	86%	95%	86%
▪ *Westers*	0%	40%	13%	3%	12%
▪ *Niet-Westers*	0%	9%	1%	2%	2%
Dagbesteding jeugdige					
▪ *Voortgezet onderwijs*	35%	46%	48%	50%	44%
Gezinssituatie jeugdige					
▪ *Tweeoudergezin*	14%	16%	32%	39%	25%
▪ *Eénoudergezin*	58%	60%	36%	31%	46%
Ouders in beeld					
▪ *Eénouder/verzorger*	48%	51%	41%	25%	41%
▪ *Tweeouders/verzorgers*	48%	41%	54%	73%	54%
Geboorteland ouder1					
▪ *Nederland*	99%	21%	84%	97%	80%
▪ *Niet-Westers*	1%	68%	15%	2%	17%
Opleidingsniveau ouder1					
▪ *Middel-hoogopgeleid*	37%	37%	59%	83%	53%
Arbeidsparticipatie ouder1					
▪ *Werkzaam*	43%	38%	57%	90%	57%
Geboorteland ouder2					
▪ *Nederland*	96%	16%	79%	95%	80%
▪ *Niet-Westers*	4%	68%	21%	2%	17%
Opleidingsniveau ouder2					
▪ *Middel-hoogopgeleid*	36%	47%	76%	82%	64%
Arbeidsparticipatie ouder2					
▪ *Werkzaam*	58%	49%	69%	78%	66%

% adjusted residual> 2.0 | % Adjusted residual > 3,5

% adjusted residual< -2.0 | % Adjusted residual < -3,5

gem score > bovengrens van het 95% betrouwbaarheidsinterval van de totaalscore

gem score < ondergrens van het 95% betrouwbaarheidsinterval van de totaalscore